Jens Fejø og Ole Lando

Fællesmarkedets Kartel- og Monopolret

JURISTFORBUNDETS FORLAG
1974

Skrifter fra Institut for europæisk Markedsret ved Handelshøjskolen i København

1. Ole Lando: Udenrigshandelens Kontrakter, Udenrigshandelsret I, 2. udgave 1973
2. Jytte Thorbek: Aktieselskabsorganernes Kompetence i EF, 1973
3. Jens Fejø og Ole Lando: Fællesmarkedets Kartel- og Monopolret, 1974

Fællesmarkedets Kartel- og Monopolret
er sat på IBM-composer og trykt hos
JSN-offset, København.
Bogbinderiarbejdet er udført hos
Carl Nielsens bogbinderi, Odense.
Omslaget er tilrettelagt af
Ernst Ellegaard Frederiksen IDD.

ISBN 87 574 2560 4

Fællesmarkedets Kartel- og Monopolret

DET DANSKE ADVOKATSAMFUND · PRO JURE CIVIS

EXLIBRIS

Forord

Nærværende fremstilling af EØF kartel- og monopolret er en redegørelse for hovedtrækkene i EØF's konkurrenceret. Den er bl.a. tænkt at skulle bruges ved undervisning ved universiteter og højere læreanstalter og til kursusvirksomhed. For at bogen også skal kunne anvendes af praktikere har vi udarbejdet registre over domme og afgørelser samt stikordsregister. Stikordsregisteret er udarbejdet af stud. jur. Karen Larsen.

Kapitlerne 1, 2, 5 og 6 er skrevet af Jens Fejø og kapitlerne 3 og 4 af Ole Lando, men vi har begge søgt at koordinere fremstillingen.

Vi er Børsens Forlag tak skyldige for tilladelse til at offentliggøre vore bidrag til EF-HÅNDBOGEN i denne fremstilling. Vi takker endvidere Monopoltilsynet for tilladelse til at bringe dettes danske oversættelser af Kommissionens Meddelelser vedrørende kartelspørgsmål.

København i august 1973

Jens Fejø *Ole Lando*

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1. Hovedprincipperne 1

1.1 EØF's konkurrenceregler 1
1.101 Romtraktatens formål 1
1.101 Konkurrencefriheden 1
1.103 Hovedprincipperne – art. 85 2

1.2 Kartelforbud – art. 85 stk. 1 3
1.201 Retskilder 3
a) Aftaler, vedtagelser eller samordnet praksis 3
1.202 Skal aftaler og vedtagelser være bindende i juridisk forstand? 3
1.203 Hvad er samordnet praksis? 4
1.204 Farvestof-sagerne 4
1.205 "Mellem virksomheder" 5
1.206 Christiani & Nielsen-sagen 5
1.207 Kodak-sagen 6
1.208 Zoja/CSC-ICI-sagen 7
1.209 Béguelin-sagen 7
1.210 Virksomhedernes placering 8
b) Konkurrenceindskrænkning 8
1.211 Hvad er konkurrenceindskrænkning? 8
1.212 Jaz-Peter-sagen 8
1.213 Grundig-sagen 9
1.214 Brasserie de Haecht, Völk/Vervaecke og Béguelin-dommene 9
1.215 Horisontale aftaler 9
1.216 Vertikale aftaler 10
1.217 Cobelaz-sagen 10
1.218 Grosfillex-sagen 10
1.219 Völk/Vervaecke-sagen 11
1.220 Bagatelmeddelelsen 11
1.221 5 pcts-grænsen 12
1.222 Koncessionsområdet 12
1.223 Identiske produkter 13
1.224 Bagatelmeddelelsens betydning 13
1.225 Andre meddelelser 13
1.226 "Til formål eller til følge" 14

c) Påvirkning af handlen mellem medlemsstater 14
1.227 Stilles der krav til virksomhedens beliggenhed? 14
1.228 Cobelaz, CFA, SEIFA og Supexie-sagerne 15
d) Eksempler på karteller 15
1.229 Bestemmelserne i art. 85 stk. 1 15
1.230 Kininkartel-sagerne 15

1.3 Fritagelse – art. 85 stk. 3 15
1.301 Retskilder 15
1.302 Betingelserne for fritagelse 16
1.303 Produktionsforbedring. Jaz-Peter-sagen 17
1.304 ACEC-Berliet-sagen 17
1.305 Forbrugernes fordel 17
1.306 Kun nødvendige begrænsninger 17
1.307 Konkurrenceminimum 18

1.4 Retsvirkninger af kartelforbudet 18
1.401 Virkninger af forbudets overtrædelse 18
1.402 Bøder 18
1.403 Tvangsbøder 19

Kapitel 2. Anmeldelse af aftaler, negativattester, m.v. 20

2.1 Baggrunden for forordning nr. 17/62 20

2.2 Forordning nr. 17's bestemmelser om sagsbehandling 20
2.201 Indledning 20
2.202 Negativattest 21
2.203 Begrænset virkning 21
2.204 Fritagelse i medfør af art. 85 stk. 3 21
a) Generel fritagelse 22
2.205 Virkningerne af fritagelsen 22
b) Individuel fritagelse 22
2.206 Ulovlige karteller uden for gruppefritagelses-
forordningerne 22
2.207 Anmeldelse af aftaler 22
1° "Anmeldelsespligtige aftaler" 23
2.208 Hvem kan anmelde? 23
2.209 Nye aftaler 23
2.210 "Gamle aftaler" – anmeldelsespligtige 24
2° "Ikke-anmeldelsespligtige aftaler" 26
2.211 Hvilke aftaler skal ikke anmeldes? 26
2.212 Fritagelsens betydning 27

2.3 Overgangsregler ved Danmarks indtræden i EF 28
2.301 Rfo nr. 17/62 – art. 25 28
2.302 Aftaler m.v., kommet i stand efter 1. januar 1973 28
2.303 Aftaler m.v., kommet i stand før 1. januar 1973 28
2.304 "Som følge af tiltrædelsen falder ind under anvendelsesområdet for traktatens art. 85" 29

2.4 Pålæg til virksomhederne 29

Kapitel 3. Immaterielle rettigheder 31

3.1 Indledning 31
3.101 Immaterialrettigheder og konkurrencefrihed 31
3.102 Immaterialrettighederne er overladt til hvert medlemslands egen ret 31
3.103 EF's monopolregler gælder også for immaterialrettighederne 32

3.2 Fælles EF-regler for flere immaterialrettigheder 32
a) Rådets forordning nr. 17 af 1962 32
3.201 Ikke-anmeldelsespligt for visse tosidede aftaler 32
b) Kommissionens forordning nr. 67 af 1967 32
3.202 Gruppefritagelse 32
c) Kommissionens meddelelse af 29. juli 1968 33
3.203 Know-how og patenter 33
d) Bagatelmeddelelsen af 1970 33
3.204 Gælder bagatelmeddelelsen for immaterialrettigheder? 33

3.3 Domstolens afgørelser 33
3.301 Indledning 33
3.302 Varemærket 33
3.303 Grundig-sagen 34
3.304 Sirena-dommen 36
3.305 Kommissionens holdning til varemærkerne iøvrigt 38
3.306 Ophavsret – Deutsche Grammophon-dommen 38

3.4 Patenter og know-how 40
Julebudskabet 40
3.401 Patentlicensaftaler 40
3.402 Rådets bemyndigelse til Kommissionen 40
3.403 Aftaler om områdebeskyttelse for patenter og know-how 41
3.404 Eneret til fremstilling 41
3.405 Eneret til salg. Direkte og indirekte eksport 41
3.406 Kommissionens principielle stilling 42

3.407 Kommissionens holdning til fremstilling og til salg 42
3.408 Patentbeskyttelse, som ikke skyldes aftale 43
3.409 Parke-Davis-dommen 43
Andre klausuler 44
A. Forholdet mellem licensgiver og licenstager 45
3.410 a) Klausuler om gyldighedstid 45
b) Klausuler om royalties 45
c) Aftaler om pligt til udveksling af erfaringer 45
d) Ikke-angrebsklausuler 45
B. Forholdet mellem en licenstager og trediemand 45
3.411 e) Forbud mod videreoverdragelse af licensen 45
f) Bindende salgspriser 46
C. Aftaler vedrørende produktet 46
3.412 g) Bestemmelser om højeste eller mindste kvantum for fremstillingen af varen 46
h) Kvalitetsforskrifter 46
i) Pligt til mærkning af varen 46
j) Konkurrenceklausuler 46
k) Voldgiftsaftaler 47

3.5 Afsluttende bemærkninger 47

Kapitel 4. Eneforhandling 48

4.1 Indledning 48
4.101 Forhandlingsaftalen og dens fordele 48
4.102 Fuld områdebeskyttelse 48
4.103 Lukkede og åbne aftaler 49
4.104 EF-landenes lovgivning 49

4.2 A. EF-myndighedernes principielle stilling 49
4.201 Monopolreglerne og forhandlingsaftalen 49
4.202 Romtraktatens art. 85 50
4.203 Anmeldelsespligten 50
4.204 Rådsforordning nr. 19 af 1965 og Grundig-dommen ... 51
4.205 Kommissionsforordning nr. 67 af 1967. Gruppefriholdelse for visse åbne forhandlingsaftaler 51
4.206 Ikke-anmeldelsespligtige aftaler. Hvilke forhandlingsaftaler går fri? 52
4.207 Betingelserne for at de pågældende eneforhandlingsaftaler går fri 53
4.208 Anmeldelsespligtige aftaler udenfor gruppefriholdelsen 53

4.209 Kommissionen kan skride ind over for "gruppefriholdte" aftaler 54
4.210 Aftaler der går fri for anmeldelse til Kommissionen 55
4.211 Individuelle tilladelser: Transocean- og Omega-sagerne .. 56
4.212 Særligt om bindende mindstepriser 57
B. Kommissionens meddelelse af 24. december 1962 58
4.213 Om enerepræsentationsaftaler 58
C. Aftaler med deltagere fra lande uden for EF 59
4.214 a) Leverandør fra tredieland 59
b) Forhandler fra tredieland 59

Kapitel 5. Horisontale karteller 60

5.1 Begrebet 60

5.2 Forbudte horisontale karteller 60
5.201 Typisk ulovlige aftaler 60
5.202 Markedsopdeling 61
5.203 Afsætningskvoter 61
5.204 Salgspriser 61
5.205 Kininkartel-sagerne 61
5.206 Farvestofsagerne og sukker-sagen 63

5.3 Lovlige horisontale karteller 64
5.301 Samarbejdsaftaler 64
1. Samarbejde som ikke indskrænker konkurrencen 65
5.302 Bagatelmeddelelsen 65
5.303 Kooperationsmeddelelsen 65
5.304 Samarbejdsaftaler 66
a) Fremskaffelse og udnyttelse af informationer 66
5.305 Eurogypsum-sagen 66
5.306 V.V.V.F.-sagen 66
b) Forvaltningsmæssigt og finansteknisk samarbejde 67
c) Forsknings- og udviklingsarbejde 67
5.307 ACEC-Berliet-sagen 67
5.308 Henkel-Colgate-sagen 69
d) Fælles benyttelse af anlæg 69
e) Midlertidige arbejdsfællesskaber 70
f) Fælles salg, kundeservice og reparationsservice 70
g) Fælles reklame 70
h) Anvendelse af fælles kvalitetsmærke 70
2. Fritagelse efter art. 85 stk. 3 71

5.309 Kommissionsforordning nr. 2779/72 71
3. Ikke-anmeldelsespligt 73
5.310 Rådsforordning nr. 17/62 – art. 4 73

Kapitel 6. Dominerende virksomheder 74

6.1 Romtraktatens art. 86 74

6.2 Forbud mod misbrug af dominerende stilling 74
6.201 Betingelser for at anvende art. 86 74
6.202 Continental Can-sagen 75
6.203 GEMA-sagen 77
6.204 Zoja/CSC-ICI-sagen 78
6.205 Sukkerindustri-sagen 78

6.3 Betingelserne i art. 86 79
a. "Dominerende stilling" 79
6.301 Behøver der at være tale om monopolstilling? 79
6.302 "Dominerende stilling" – uafhængig optræden 79
6.303 Deutsche Grammophon-sagen 80
b. "på Fællesmarkedet eller en væsentlig del heraf" 80
6.304 Markedsafgrænsning – produktmæssig og geografisk ... 80
6.305 En eller flere virksomheder 81
c. "Misbrug" 81
6.306 Hvornår er der tale om misbrug? 81
d. Samhandelen mellem medlemsstater kan påvirkes 82
6.307 Betingelsens indhold 82

6.4 Virkninger af at art. 86 er overtrådt 82

Romtraktatens art. 85 – 89 84

EØF-forordninger 87

Kommissionens meddelelser 126

Domsregister 139

Kommissionens beslutninger i enkelte sager 141

Litteraturfortegnelse 144

Sagregister 146

KAPITEL 1.

HOVEDPRINCIPPERNE

1.1. EØFs konkurrenceregler

1.101 Traktaten om oprettelse af Det europæiske økonomiske Fællesskab (EØF-traktaten = Romtraktaten) har sat sig som mål at fremme en harmonisk udvikling af den økonomiske virksomhed i Fællesskabet som helhed, en varig og afbalanceret ekspansion, en øget stabilitet, en hurtigere højnelse af levestandarden og snævrere forbindelser mellem de stater, som det forener. Disse mål skal opnås gennem oprettelsen af et fællesmarked og gennem gradvis tilnærmelse af medlemsstaternes økonomiske politik (art. 2). Romtraktatens enkelte afsnit har nærmere fastlagt, hvorledes etableringen af dette fællesmarked skal ske: En toldunion skal sikre fri bevægelighed for varer indenfor medlemslandenes territorier, og en fælles toldtarif skal indføres overfor ikke-medlemslande; der skal være fri bevægelighed for personer, tjenesteydelser og kapital indenfor fællesmarkedet.

1.102 *Konkurrencefriheden* –. Et vigtigt led i etableringen af et fællesmarked er "gennemførelsen af en ordning, der sikrer, at konkurrencen indenfor fællesmarkedet ikke fordrejes" (art. 3f). De enkelte virksomheder, som virker på markedet, skal til stadighed konkurrere med andre virksomheder, ikke blot indenfor samme medlemsland, men indenfor hele fællesmarkedet.

I art. 85 og 86 har EØF-traktaten givet regler for, hvilke konkurrenceindskrænkninger der er eller kan være uforenelige med fællesmarkedet og derfor ulovlige. I Rådets og Kommissionens forordninger (se s 87 ff) – navnlig i Rådets forordning nr. 17 fra 1962 – er der givet yderligere bestemmelser for konkurrencereglernes anvendelse. Endvidere har Domstolen og Kommissionen truffet en række afgørelser, som har tjent til at bestemme, hvad der forstås ved konkurrenceindskrænkninger og til at afgrænse de lovlige fra de ulovlige konkurrenceindskrænkninger. Da EØF's regler om konkurrence i vidt omfang er direkte anvendelige i de enkelte medlemslande, har de særlig betydning for virksomhederne i medlemslandene.

1.103 *Hovedprincipperne – art. 85 –*. Art. 85 er EØF-traktatens hovedbestemmelse om konkurrenceindskrænkende aftaler (karteller) mellem to eller flere virksomheder. Art. 86 handler om en eller flere virksomheders misbrug af dominerende stilling, se om denne bestemmelse kapitel 6, Dominerende virksomheder.

Art. 85 bestemmer:

1. Alle aftaler mellem virksomheder, alle vedtagelser inden for sammenslutninger af virksomheder og alle former for samordnet praksis, der kan påvirke handelen mellem Medlemsstater, og som har til formål eller til følge at hindre, begrænse eller fordreje konkurrencen inden for fællesmarkedet, er uforenelige med fællesmarkedet og er forbudt, navnlig sådanne, som består i:
   a. direkte eller indirekte fastsættelse af købs- eller salgspriser eller af andre forretningsbetingelser,
   b. begrænsninger af eller kontrol med produktion, afsætning, teknisk udvikling eller investeringer,
   c. opdeling af markeder eller forsyningskilder,
   d. anvendelse af ulige vilkår for ydelser af samme værdi over for handelspartnere, som derved stilles ringere i konkurrencen,
   e. at det stilles som vilkår for indgåelse af en aftale, at medkontrahenten godkender tillægsydelser, som efter deres natur eller ifølge handelssædvane ikke har forbindelse med aftalens genstand.
2. De aftaler eller vedtagelser, som er forbudt i medfør af denne artikel, har ingen retsvirkning.
3. Bestemmelserne i stk. 1 kan dog erklæres uanvendelige på:
   – enhver aftale eller kategori af aftaler mellem virksomheder,
   – enhver vedtagelse eller kategori af vedtagelser inden for sammenslutninger af virksomheder, og
   – enhver samordnet praksis eller kategori deraf

   som bidrager til at forbedre produktionen eller fordelingen af varerne eller til at fremme den tekniske eller økonomiske udvikling, samtidig med at de sikrer forbrugerne en rimelig andel af fordelen herved, og uden at der:
   a. pålægges de pågældende virksomheder begrænsninger, som ikke er nødvendige for at nå disse mål;
   b. gives disse virksomheder mulighed for at udelukke konkurrencen for en væsentlig del af de pågældende varer.

Art. 85 indeholder således et forbud (stk. 1), en bestemmelse om virkningerne af, at forbudet overtrædes (stk. 2), og en regel om betingelsen for at blive fritaget for forbudet (stk. 3).

For at en aftale mellem virksomheder kan rammes af forbudsbestemmelsen i art. 85, stk. 1, er det nødvendigt, at den opfylder de vilkår, som stk. 1 opregner. Der skal være tale om:

1. aftale mellem virksomheder eller inden for sammenslutninger af virksomheder, eller en form for samordnet praksis, der
2. kan påvirke handelen mellem Medlemsstater, og som
3. har til formål eller til følge at hindre, begrænse eller fordreje konkurrencen inden for fællesmarkedet.

Hvis blot et enkelt af disse tre elementer ikke er til stede – f.eks. at aftalen ikke kan påvirke handelen mellem Medlemsstater – vil aftalen ikke kunne rammes af forbudet i art. 85. De enkelte betingelser i art. 85, stk. 1 vil nedenfor i afsnit 1.2 blive omtalt nærmere. I forbindelse hermed behandles de muligheder for dispensation fra forbudet i stk. 1, som indeholdes i art. 85, stk. 3. Dette sker under 1.3. Under 1.4 omtales virkningerne af, at en aftale er uforenelig med kartelforbudet.

1.2 Kartelforbud – art. 85 stk. 1

1.201 En aftale strider kun mod kartelforbudet i art. 85, når den opfylder alle de ovennævnte betingelser i stk. 1. Gennem Domstolens og Kommissionens afgørelser, udtalelser, meddelelser og andre tilkendegivelser er disse enkelte betingelser – der i sig selv på flere punkter kan give anledning til fortolkningstvivl – blevet nærmere fastlagt.

a. Aftaler, vedtagelser eller samordnet praksis

1.202 Kartelforbudet retter sig mod "alle aftaler mellem virksomheder, alle vedtagelser inden for sammenslutninger af virksomheder og alle former for samordnet praksis".

Skal aftalen og vedtagelsen være bindende i juridisk forstand?

Bestemmelsen omfatter først og fremmest de *aftaler* mellem to eller flere virksomheder, som er juridisk bindende (d.v.s. bindende – bortset fra at de kan være ugyldige, fordi de overtræder art. 85, stk. 1), og den omfatter de (bindende) *vedtagelser*, som træffes af sammenslutninger af virksomheder – f.eks. brancheorganisationer – og som de enkelte virksomheder i organisationen er forpligtede til at følge. Det er imidlertid et spørgsmål, om også andre "aftaler" eller "vedtagelser" kan omfattes af forbudet i art. 85, stk. 1, selv om de ikke har antaget en så fast karakter, at parterne juridisk har bundet sig – og selv om parternes adfærd ikke har ført så vidt som til en "samordnet praksis".

Begrundelsen for at besvare dette spørgsmål bekræftende måtte være, at myndighederne på grundlag af art. 85, stk. 1 på et tidligt stadium

skulle have mulighed for at forbyde en adfærd, som kunne være en alvorlig trussel mod konkurrencefriheden. Såfremt en bindende aftale eller vedtagelse var tilladt, ville den nemlig være velegnet som indledning til et alvorligt konkurrenceindskrænkende samarbejde mellem virksomheder. Det er derfor ikke sandsynligt, at Kommissionen (og Domstolen) vil anerkende, at virksomhederne får lejlighed til at komme overens om en konkurrenceindskrænkende adfærd, i ikke juridisk bindende form, uden at disse myndigheder kunne skride ind før det tidspunkt, hvor den har givet sig udslag i aktiv indsats i samordnet praksis. På dette tidspunkt kan der være opstået betydelige indskrænkninger i konkurrencen.

Det synspunkt, som her bliver gjort gældende, men som ikke er almindeligt anerkendt, kan forenes med art. 85, stk. 1. Når der således dér nævnes "aftaler" og "vedtagelser", er det nemlig ikke givet, at disse skal forstås på samme måde som i den almindelige juridiske betydning, som bindende kontrakter.

1.203 *Hvad er samordnet praksis? –. "Samordnet praksis"* er to eller flere virksomheders indbyrdes afpassede adfærd. Der kan være tale om samordnet praksis i produktionsledet eller i distributionsledet eller en kombination af de to. Bevis for, at der til grund for denne praksis foreligger en aftale, kræves ikke. Men det er dog en forudsætning for, at samordnet praksis kan siges at foreligge, at der har bestået en viljesmæssig overensstemmelse mellem virksomheder, som har stilet mod en indskrænkning af konkurrencen. Denne overensstemmelse kan f.eks. være resultatet af en enkelt virksomheds "anbefalinger" til andre virksomheder om at følge en bestemt handlemåde, som sædvanligvis vil resultere i en indskrænkning af konkurrencen.

For at der kan være tale om samordnet praksis i art. 85, stk. 1, er det på den anden side ikke tilstrækkeligt, at flere virksomheder bevidst optræder indbyrdes parallelt. Således kan de foreliggende markedsforhold bevirke, at virksomhedernes optræden på markedet nøje afpasser sig indbyrdes, uden at der derfor foreligger en samordnet praksis. Den enkelte virksomhed har blot indpasset sig efter markedsforholdene. De små virksomheder har f.eks. indrettet deres priser efter en stor virksomheds priser.

1.204 *Farvestof-sagerne –*. Domstolen har i *Farvestof-sagerne* fra 1972 udtalt, at samordnet praksis er en form for koordinering mellem virksomheder, som endnu ikke har udviklet sig til afslutning af en aftale i egentlig forstand. Ved samordnet praksis har deltagerne bevidst ladet et praktisk samarbejde træde i stedet for konkurrence. Parallel optræden er

ikke i sig selv en samordnet praksis, men kan være et tegn på, at der foreligger en samordnet praksis.

Farvestofmarkedet i EF, som sagerne drejede sig om, blev behersket for så vidt angik 80% af omsætningen af ca. ti producenter, som i øvrigt havde en meget forskellig produktions- og omkostningsstruktur. De pågældende virksomheder, der alle solgte i EF, havde i tiden mellem januar 1964 og oktober 1967 foretaget tre generelle og ensartede prisforhøjelser på næsten samme tidspunkter. På dette grundlag fandt Domstolen, at der forelå en samordnet praksis.

1.205 *"Mellem virksomheder"* –. Art. 85, stk. 1 retter sig mod aftaler mellem *"virksomheder"* og mod vedtagelser indenfor sammenslutninger af "virksomheder". Selv om det ikke udtrykkeligt siges i art. 85, stk. 1, antages det dog, at samordnet praksis ligeledes må foreligge mellem "virksomheder".

Art. 85 – ligesom art. 86, der også rettes mod virksomheder – har ikke nærmere fastlagt, hvad der skal forstås ved en "virksomhed". En typisk virksomhed er en selvstændig enhed, som er led i produktion eller fordeling af økonomiske goder. Den juridiske form eller ejendomsforholdene er ikke afgørende.

Interessentskaber, enkeltmandsforetagender, aktieselskaber, andelsselskaber og offentlige foretagender kan være virksomheder i art. 85's (og art. 86's) forstand. Det er ikke nogen betingelse, for at der foreligger en virksomhed, at det pågældende foretagende har økonomisk vinding til formål.

Det er på den anden side en forudsætning, at der ikke er tale om et underordnet led indenfor et økonomisk foretagende, der ikke er retligt og faktisk beføjet til at træffe selvstændige beslutninger og til at indgå aftaler. Et selskabs uselvstændige salgs- eller produktionsafdeling er således ikke nogen virksomhed.

Men kan man tale om en aftale m.m. mellem virksomheder, hvor den ene part i aftalen i faktisk-økonomisk henseende er domineret af den eller de andre parter? Vil aftaler eller lignende inden for en koncern omfattes af art. 85? Er man uden for anvendelsesområdet for art. 85, når der foreligger en aftale mellem et moderselskab og et datterselskab eller mellem to datterselskaber, som domineres af samme moderselskab?

1.206 *Christiani & Nielsen-sagen* –. I *Christiani & Nielsen-sagen* fra 1969 har Kommissionen truffet beslutning vedrørende en koncernaftale.

Det danske moderselskab, Christiani & Nielsen, København, der havde

stiftet det hollandske datterselskab Christiani & Nielsen, Den Haag, hvis selskabskapital fuldt var på moderselskabets hænder, havde truffet en aftale med det hollandske selskab. Moderselskabet forpligtede sig bl.a. til at bistå det hollandske selskab med udarbejdelse af projekter m.m. og at stille oplysninger og sagkyndige til rådighed, men det måtte ikke selv drive virksomhed i Holland.

Det hollandske datterselskab forpligtede sig på sin side til ikke at virke uden for Holland og til at holde moderselskabet nøje underrettet om igangværende arbejder m.m.

Aftalen kunne ikke ophøre uden begge parters samtykke og indrømmede desuden moderselskabet beføjelse til at udnævne bestyrelsesmedlemmerne i datterselskabet, ligesom datterselskabet var forpligtet til at følge moderselskabets anvisninger.

Christiani & Nielsen havde i øvrigt datterselskaber i andre lande, og inden for EØF havde Christiani & Nielsen således datterselskaber i Tyskland og Frankrig, som det helt ejede. Datterselskaberne skulle efter de aftaler, som moderselskabet havde truffet med hvert af dem, afholde sig fra enhver aktivitet i de lande, hvor der befandt sig andre datterselskaber.

Kommissionen fremhævede, at det hollandske datterselskab er et aktieselskab efter hollandsk ret, at det har et bestemt økonomisk formål, råder over eget personale og over egne materielle og immaterielle værdier. Desuden overtager det i et vist omfang selv risiko og ansvar. Forholdet mellem moderselskab og datterselskab reguleres ved aftalen.

Efter Kommissionens opfattelse forudsætter art. 85, stk. 1, at der mellem de pågældende virksomheder består en konkurrence, som kan indskrænkes. Denne betingelse var ikke opfyldt i forholdet mellem to virksomheder, der virkede inden for samme økonomiske område, blot fordi hver af disse virksomheder var en selvstændig juridisk person. Kommissionen gik ud fra, at enkelte – juridisk selvstændige, men økonomisk afhængige – selskaber indenfor koncerndannelser vel er "virksomheder" i art. 85's betydning, men at art. 85, stk. 1 ikke var overtrådt, fordi der ikke kunne være tale om nogen konkurrence mellem virksomhederne, som kunne blive indskrænket ved aftalen. (Se nærmere herom nedenfor under b).

Kommissionen fandt herefter, at der ikke i medfør af art. 85, stk. 1 var anledning til at skride ind mod aftalen mellem moderselskab og datterselskab.

1.207 *Kodak-sagen* –. I *Kodak-sagen* fra 1970 traf Kommissionen ligeledes afgørelse i en sag vedrørende koncernforbundne selskaber. De

være tilstrækkelig? I hvilket omfang har personsammenfald i selskabernes ledelse betydning?

1.210 *Virksomhedernes placering* –. Det er ikke afgørende, hvor virksomhederne er *placeret.* Art. 85 kan således være overtrådt, såvel hvis virksomhederne er beliggende i hver sit Medlemsland, som hvis de f.eks. ligger i samme Medlemsland. Ligeledes vil art. 85 kunne anvendes, hvis der f.eks. foreligger aftale mellem en virksomhed i et EF-land og en virksomhed udenfor EF, eller hvis alle deltagerne er beliggende udenfor EF. Se nærmere om dette spørgsmål nedenfor under c og kapitel 4, Eneforhandling.

b. Konkurrenceindskrænkning

1.211 Art. 85, stk. 1 retter sig kun mod aftaler m.v., "som har til formål eller til følge at hindre, begrænse eller fordreje konkurrencen indenfor Fællesmarkedet." Disse begreber adskiller sig ikke skarpt indbyrdes.

At hindre konkurrence betyder en fuldstændig bremse på konkurrencen, medens begrænsning af konkurrencen foreligger, hvor blot en ufuldstændig indskrænkning er til stede. Ved fordrejning sker der en ændring i vilkårene for udvekslingen af de pågældende varer eller ydelser.

Med udgangspunkt i EØF-traktaten, art. 3f): "Fællesskabets virke - - - [skal] . . . indebære - - - gennemførelse af en ordning, der sikrer, at konkurrencen indenfor fællesmarkedet ikke fordrejes," bliver fordrejning af konkurrencen ofte betragtet som hovedområdet, medens de to øvrige tilfældegrupper: hindringer og begrænsninger, blot udgør underafdelinger heraf.

Som fællesbegreb benyttes her betegnelsen *"konkurrenceindskrænkning".*

I Domstolens og Kommissionens praksis fortolkes begrebet konkurrenceindskrænkning vidt. Det er tilstrækkeligt, at blot en enkelt eller nogle enkelte sider af konkurrencen er blevet indskrænket, f.eks. i henseende til pris, mængde, kvalitet, rabatter o.s.v.

Det er ikke afgørende, hvilke mål konkurrenceindskrænkning tilsigter; der kan foreligge ulovlig konkurrenceindskrænkning, selv om målet er positivt i økonomisk henseende, f.eks. en rationalisering, besparelse eller lignende. Hvor et sådant mål retfærdiggør konkurrenceindskrænkningen, kan der eventuelt gives fritagelse for forbudet i medfør af art. 85, stk. 3, se nærmere nedenfor under 1.3.

1.212 *Jaz-Peter-sagen* –. Kommissionen har f.eks. haft lejlighed til at tage stilling til en aftale, der medførte besparelse, i *Jaz-Peter-sagen* fra

Kodak-selskaber, som befandt sig i Fællesmarkedet, anvendte ensartede forretningsbetingelser overfor deres aftagere. De europæiske Kodak-selskaber var imidlertid fuldstændig eller næsten fuldstændig i det amerikanske moderselskab Eastman Kodak's eje. Kommissionen fastslog på dette grundlag, at det var umuligt for datterselskaberne at forholde sig indbyrdes uafhængige indenfor de områder, som moderselskabet regulerede, og at forretningsbetingelsernes overensstemmelse altså ikke var resultatet af aftale eller samordnet praksis mellem moderselskab og datterselskaber eller mellem datterselskaberne indbyrdes. Kommissionen afstod altså i Kodak-sagen fra at tage stilling til spørgsmålet, om der var tale om kun én virksomhed, eller om koncernen udgjorde flere virksomheder i henseende til art. 85.

1.208 *Zoja/C.S.C.–I.C.I.-sagen* –. I en beslutning fra december 1972 – *Zoja/C.S.C.–I.C.I.-sagen* – har Kommissionen på ny beskæftiget sig med forholdet mellem to selskaber indenfor samme gruppe. Det amerikanske selskab Commercial Solvent Corporation (CSC) ejede 51% af grundkapitalen i det italienske selskab, Istituto Chemioterapico Italiano (ICI). I øvrigt bestod der en række andre bånd mellem de to selskaber, således at CSC beherskede ICI. Kommissionen statuerede – dog i relation til art. 86 – at CSC og ICI måtte behandles som én og samme virksomhed eller økonomisk enhed. Det må antages, at Kommissionen hermed har fraveget sit tidligere i Christiani & Nielsen-sagen indtagne standpunkt, og nu vil betragte flere, juridisk selvstændige, men økonomisk uselvstændige selskaber som én virksomhed, også i relation til art. 85. Se i øvrigt om Zoja/CSC–ICI-sagen under kapitel 6, Dominerende virksomheder.

1.209 *Béguelin-sagen* –. Domstolen har i *Béguelin-sagen* fra 1971 indtaget det standpunkt, at der ved eneforhandlingsaftaler ikke foreligger noget kartel, som indskrænker konkurrencen, hvis der sker delvis overførelse af eneforhandlingsretten fra moderselskab til et i økonomisk henseende uselvstændigt datterselskab. Men Domstolen tog ikke stilling til, om den anså aftaler mellem koncernforbundne selskaber som aftaler "mellem virksomheder".

De nævnte afgørelser har ikke løst de mange tvivlsspørgsmål, som vurderinger af koncern-interne aftaler rejser i forhold til spørgsmålet om, hvad der forstås ved aftaler *mellem virksomheder*. Det er således tvivlsomt, under hvilken betingelse det ene selskab vil blive betragtet som domineret af det andet selskab i et sådant omfang, at selskabernes indbyrdes aftaler ikke støder an mod art. 85; er det f.eks. nødvendigt at det dominerende selskab har aktiemajoriteten eller kan en mindre andel

1969. Der var indgået en aftale mellem den franske virksomhed Jaz og det tyske selskab Peter-Uhren om specialisering af produktion af ure. Kommissionen fremhævede, at specialiseringsaftalen medførte betydelige fordele og billiggørelse af produktionen. Alligevel fastslog den, at art. 85, stk. 1 var overtrådt, fordi der var tale om konkurrenceindskrænkning.

Ved vurderingen af, om der foreligger konkurrenceindskrænkning, må der i første række ses på, om aftalen etc. udgør en indskrænkning i *aftaleparternes handlefrihed.* Men man må også tage virkninger af aftalerne på *andre end aftalens parter* i betragtning.

1.213 *Grundig-sagen* –. I *Grundig-sagen* fra 1966 havde den indgåede aftale også virkning for virksomheder, som ikke deltog i aftalerne. Ved aftalen havde Grundig i Tyskland lovet eneforhandleren i Frankrig (Consten) at beskytte ham imod at andre forhandlere i Frankrig kunne erhverve Grundig-produkter til forhandling i Frankrig. Herved forsøgte parterne at hindre konkurrence mellem en af aftaledeltagerne (Consten) og eventuelle andre importører i Frankrig.

Domstolen fastslog, at en fordrejning af konkurrencen i art. 85, stk. 1's forstand ikke kun kan fremkaldes ved aftaler, som indskrænker konkurrencen mellem deltagerne, men også af aftaler, der hindrer den konkurrence, som kunne foregå mellem en deltager og en udeforstående trediemand. Domstolen fandt herefter, at der forelå konkurrenceindskrænkning.

1.214 *Brasserie de Haecht, Völk/Vervaecke og Béguelin-dommene* –. Man kan slutte af Grundig-dommen, at man ikke kan nøjes med en vurdering af aftaledeltagerens konkurrencemæssige situation, men at der må foretages en helhedsbedømmelse af aftalen og dens virkning på markedsforholdene. På dette punkt er Domstolen i overensstemmelse med andre af sine afgørelser indenfor kartel-området, således navnlig den første *Brasserie de Haecht-dom* 1967, *Völk/Vervaecke-dommen* fra 1969 og *Béguelin-dommen* fra 1971.

Fra Grundig-sagen og andre sager kan man yderligere drage den konklusion, at såvel horisontale som vertikale aftaler er omfattede af art. 85, stk. 1.

1.215 *Horisontale aftaler* –. *Horisontale aftaler* foreligger, hvor aftalen er indgået mellem virksomheder på samme produktions- eller fordelingstrin, f.eks. aftaler mellem producenter eller forhandlere indbyrdes eller mellem aftagere indbyrdes. I *Farvestof-sagerne* fra 1972 var der f.eks. indgået aftaler mellem farvestofproducenterne.

1.216 *Vertikale aftaler* –. *Vertikale aftaler* er derimod aftaler mellem virksomheder, der befinder sig på forskellige led i produktionen eller distributionen, f.eks. mellem producenter og forhandlere – som i Grundig-sagen.

1.217 *COBELAZ-sagen* –. Der findes i øvrigt eksempler på aftaler, der på én gang er vertikale og horisontale, således f.eks. COBELAZ-sagen fra 1968, hvor nogle fabrikanter af kunstgødning sammen havde oprettet et selskab og overladt dette at afsætte deres produkter.

Om vertikale aftaler, se kapitel 4, Eneforhandling, hvor også *Grundig-sagen* er omtalt. Se også kapitel 3, Immaterielle rettigheder.

Horisontale aftaler omtales i kapitel 5, Horisontale karteller.

Selv om Domstolen har fortolket begreberne om konkurrence og indskrænkning af konkurrencen vidt, har Kommissionen ikke taget stilling til, hvornår og i hvilket omfang den vil inddrage aftalens virkninger på andre end aftaledeltagerne i sin vurdering. I flere tilfælde har Kommissionen især lagt vægt på, om der forelå begrænsninger i de deltagende virksomheders egne handlingsparametre. I andre tilfælde har Kommissionen foretaget mere indgående undersøgelser af virkningerne på markedet som helhed eller på udenforstående virksomheder. Spørgsmålet har næppe fundet sin endelige afklaring. Kommissionen er blevet stærkt kritiseret i de tilfælde, hvor den har afstået fra at lægge særlig vægt på ydre omstændigheder. Det må dog antages, at Kommissionen – i fortsættelse af Domstolens praksis – vil gå i retning af i sin vurdering så vidt muligt også at inddrage virkninger, som ligger ud over aftaledeltagernes stilling.

I Kommissionens og Domstolens praksis har der udmøntet sig den betingelse med hensyn til konkurrenceindskrænkninger, at de, for at være i strid med art. 85, stk. 1, skal være af nogen styrke.

1.218 *Grosfillex-sagen* –. Allerede i Kommissionens første beslutning om konkurrenceindskrænkning – *Grosfillex-sagen* fra 1964 – anvendte Kommissionen den betegnelse, at en restriktiv aftale skal have en *mærkbar virkning* for, at den kan falde ind under forbudet i art. 85, stk. 1. Der var tale om en eneforhandlingsaftale, som var indgået mellem den franske virksomhed Grosfillex, som fabrikerede plasticartikler, og den schweiziske virksomhed Fillistorf. Aftalen indeholdt bestemmelse om, at de genstande, som Fillistorf havde købt, ikke måtte videresælges til fællesmarkedslande. Kommissionen fandt, at aftalen ikke faldt ind under art. 85, stk. 1, fordi konkurrencen indenfor Fællesmarkedet ikke var blevet hindret, begrænset eller fordrejet på nogen *mærkbar måde*. Der

bestod en intensiv konkurrence med plasticprodukter i Fællesmarkedslandene, og de artikler, som Fillistorf havde købt, ville blive pålagt told, hvis de skulle have været reeksporteret til Fællesmarkedet.

Begrebet mærkbar, som Kommissionen her anvendte for første gang, er siden blevet gentaget i mange beslutninger.

Domstolen har også i flere afgørelser udtalt, at art. 85, stk. 1 forudsætter, at der foreligger en "mærkbar" indskrænkning af konkurrencen.

1.219 *Völk/Vervaecke-sagen* –. I sagen *Völk/Vervaecke* fra 1969 blev Domstolen under en præjudiciel procedure efter traktatens art. 177 stillet direkte overfor spørgsmålet.

Sagen drejede sig om en eneforhandlingsaftale, som var indgået mellem en tysk producent af vaskemaskiner og en belgisk forhandler. Den belgiske forhandler gjorde gældende for de tyske domstole – Landgericht Kempten og Oberlandesgericht München – at aftalen var ugyldig i medfør af art. 85, fordi der ved eneforhandlingsaftalen var blevet tillagt Vervaecke absolut geografisk beskyttelse. Producenten gjorde gældende, at aftalen var gyldig, da aftalerne kun gav ham en ringe markedsandel. Det var under sagen oplyst, at producentens markedsandel kun udgjorde en ganske ringe procentdel. Domstolen kunne ikke tage stilling til den konkrete sag. Men den udtalte, at betingelserne i art. 85, stk. 1, derunder at aftalen kan indskrænke konkurrencen indenfor Fællesmarkedet, forudsætter en vurdering af de faktiske forhold omkring den pågældende aftale. En aftale omfattes ikke af art. 85, stk. 1, hvis den kun i ringe omfang påvirker markedet på grund af deltagernes svage stilling på markedet for de pågældende produkter.

1.220 *Bagatelmeddelelsen* –. Kommissionen har navnlig på grundlag af *Völk/Vervaecke*-dommen udstedt en Meddelelse i 1970 om aftaler af ringe betydning (Bagatelmeddelelsen).

Kommissionens meddelelse om bagatelaftaler angiver kvantitativt, hvad Kommissionen vil forstå ved "mærkbar". Kommissionen tager dog det forbehold, at aftaler mellem virksomheder, som overskrider de grænser, som meddelelsen opregner, muligvis alligevel kun vil påvirke konkurrencen (og handelen mellem medlemsstater) i ubetydeligt omfang og derfor ikke være omfattet af art. 85, stk. 1. Meddelelsen siger derimod ikke, at aftaler, som ligger inden for de grænser, der opregnes, eventuelt alligevel kan have "mærkbar" indflydelse på handelen og konkurrencen. Man kunne derfor antage, at Kommissionen ville være af den opfattelse,

at sådanne aftaler vil være fritaget for forbudet i art. 85, stk. 1, fordi de ikke har nogen mærkbar indflydelse.

Kommissionen har imidlertid i sit indlæg for Domstolen i Béguelin-sagen gjort gældende, at art. 85, stk. 1 også finder anvendelse i tilfælde, hvor de i meddelelsen opregnede størrelser ikke er til stede; også i sådanne tilfælde kan konkurrenceindskrænkningen efter Kommissionens opfattelse være mærkbar. Dette standpunkt er efter min opfattelse uheldigt. Der skabes derved retsusikkerhed for virksomhederne, og de motiveres desuden til at anmelde deres aftaler til Kommissionen, hvilket det netop har været tilsigtet at undgå med meddelelsen.

1.221 *5 pcts-grænsen* –. Bagatelmeddelelsen går ud på, at aftaler mellem virksomheder, hvis formål er at producere eller distribuere varer, ikke falder ind under forbudet i art. 85, stk. 1,

- hvis de produkter, som aftalen angår, i det område af fællesmarkedet, som aftalen indvirker på, ikke udgør mere end 5 pct. af omsætningen af identiske produkter eller sådanne produkter, som på grund af deres egenskaber, anvendelsesformål eller prisleje af forbrugerne må betragtes som produkter af samme art, og
- hvis den samlede årlige omsætning hos de virksomheder, der deltager i aftalen, ikke overstiger 15 millioner regningsenheder, eller, hvis det drejer sig om aftaler mellem handelsforetagender, 20 millioner regningsenheder.

Kommissionen finder desuden, at sådanne aftaler, selv i tilfælde af, at de ovennævnte markedsandele og omsætningsbeløb inden for to efter hinanden følgende regnskabsår overskrides med indtil 10 pct., alligevel ikke falder ind under art. 85, stk. 1.

Bagatelmeddelelsen opstiller i øvrigt en særlig målestok for, hvornår man må antage, at der foreligger indbyrdes afhængige virksomheder (koncerner), ved beregningen af den samlede omsætning.

1.222 *Koncessionsområdet* –. Bagatelmeddelelsen er på visse punkter uklar. Det kan være tvivlsomt, hvorledes "det område af fællesmarkedet, som aftalen indvirker på" skal fastlægges. Drejer det sig om eneforhandlingsaftaler må det nok antages, at man vil betragte det som markedsandelen i det koncessionerede område. Dog bliver der kun anledning til at inddrage det område, hvor aftalen *faktisk* virker, således at virksomhederne i en eneforhandlingsaftale for at blive omfattet af Bagatelmeddelelsen, ikke kan aftale, at forhandleren skal have et større koncessionsområde, end han har mulighed for at forsyne.

1.223 *Identiske produkter* –. Det kan også være tvivlsomt, hvorledes "omsætningen af identiske produkter eller sådanne produkter, som på grund af deres egenskaber, anvendelsesformål eller prisleje af forbrugerne må betragtes som produkter af samme art" vil blive fortolket. Dette vil være afgørende for, om aftalens virkninger ikke udgør mere end 5 pct. af omsætningen.

1.224 *Bagatelmeddelelsens betydning* –. Med Bagatelmeddelelsen har Kommissionen søgt at klarlægge et område, som efter dens opfattelse ikke udgør nogen konkurrenceindskrænkning (og påvirkning af handelen mellem Medlemsstater), der er i strid med art. 85, stk. 1. EØF-traktaten tillægger ikke "Meddelelser" fra Kommissionen bindende virkning. I overensstemmelse hermed siger Kommissionen også selv i Bagatelmeddelelsen, at den ikke vil foregribe Domstolens opfattelse.

Der må dog tillægges Bagatelmeddelelsen væsentlig betydning. Kartel- og monopolreglerne i EØF-traktaten administreres i det væsentlige af Kommissionen og som almindeligt udgangspunkt må man antage, at Kommissionen vil fastlægge sin praksis i overensstemmelse med sine Meddelelser. Før Kommissionen har ophævet eller ændret indholdet i Meddelelsen – vil den næppe pålægge virksomheder bøder eller tvangsbøder, såfremt deres aftaler m.m. har været i overensstemmelse med Meddelelsen.

Det kan kritiseres, at Kommissionen i Bagatelmeddelelsen udelukkende lægger et kvantitativt kriterium til grund for vurderingen af aftalers overensstemmelse med kartelreglerne. Det kan være uhensigtsmæssigt at foretage en almindelig indskrænkning i det generelle kartelforbud. Dertil kommer, at der ikke blot er tale om "bagateller". Tværtimod må det antages, at pris-, kvota- og markedsopdelende karteller mellem små og mellemstore virksomheder vil kunne føre til dannelsen af nye alvorlige økonomiske grænser og til urimelige prisforskelle.

1.225 *Andre meddelelser* –. Kommissionen har i øvrigt også i andre Meddelelser – på mere begrænsede områder – tilkendegivet sit syn på, hvilke aftaler den vil betragte som ikke omfattede af forbudsbestemmelsen i art. 85, stk. 1.

I Meddelelse af 24. december 1962 vedrørende aftaler med handelsrepræsentanter om enerepræsentation har den således skitseret visse former for enerepræsentationsaftaler, som efter dens opfattelse ikke omfattes af forbudet i art. 85, stk. 1, da de ikke er konkurrenceindskrænkende. Om denne Meddelelse henvises til kapitel 4, Eneforhandling.

Hovedprincipperne

I en anden Meddelelse af 24. december 1962 har Kommissionen oplyst visse bestemmelser i patentlicensaftaler, som den ikke anser for omfattet af art. 85, stk. 1. Se om denne Meddelelse kapitel 3, Immaterielle rettigheder.

Endelig har Kommissionen i Meddelelse af 29/7 1968 vedrørende aftaler om samarbejde mellem virksomheder, opregnet en række samarbejdsaftaler, som den ikke anser for konkurrenceindskrænkende. Se kapitel 5, Horisontale karteller.

1.226 *"Til formål eller til følge"* –. Aftalerne, vedtagelserne eller den samordnede praksis må have konkurrenceindskrænkning *"til formål eller til følge."* Formål og følge er sideordnede i traktaten, således at det er tilstrækkeligt, at aftalen opfylder én af betingelserne, for at forbudsbestemmelsen i art. 85 kan finde anvendelse. Kartelmyndighederne vil dog foruden at se på formålet også foretage en vurdering af aftalens virkninger.

c. Påvirkning af handelen mellem Medlemsstater

1.227 Art. 85, stk. 1 fordrer, at den konkurrenceindskrænkende aftale "kan påvirke handelen mellem Medlemsstater."

Denne bestemmelse sigter til, at udvekslingen af ydelser – være sig varer eller tjenesteydelser – mellem to eller flere Medlemsstater kan påvirkes. Derimod angår den ikke handelen mellem en Medlemsstat og et tredieland. Men hvis en aftale, som går ud på eksport fra et Medlemsland til et tredieland, indirekte kan påvirke handelen mellem to eller flere Medlemsstater, vil aftalen være omfattet af art. 85, stk. 1. På tilsvarende måde vil en aftale, som er afsluttet mellem virksomheder i samme Medlemsland, og som direkte kun angår handelen indenfor dette Medlemsland, dog indirekte kunne "påvirke handelen mellem Medlemslande." I den første Brasserie de Haecht-sag fra 1967 var der således tale om aftaler mellem bryggeriet og beværtninger i samme land (Belgien), uden at Domstolen nævnte dette som en hindring. Ved det net af aftaler, som bryggeriet havde opbygget, kunne der være opstået vanskelighed f.eks. for tyske bryggerier at komme ind på det belgiske marked.

Det vilkår, at aftalen kan påvirke handelen mellem Medlemsstater, må i øvrigt antages at tjene til at afsondre EØF-reglerne fra de nationale konkurrenceregler. Ved siden af EØF-konkurrencereglerne kan de nationale kartelregler stadig finde anvendelse. Vilkåret i art. 85, stk. 1 giver kun myndighederne ret til at anvende EØF-reglerne, når handelen mellem mindst to Medlemslande kan være påvirket.

1.228 *COBELAZ, C.F.A., S.E.I.F.A. og Supexie-sagerne* –. Som det er nævnt ovenfor, kræves det ikke, at de virksomheder, som deltager i aftalen, vedtagelsen eller den samordnede praksis, skal være beliggende i hver sit Medlemsland. Det afgørende er, at virkningen af aftalen falder inden for fællesmarkedet. Ved flere afgørelser har art. 85 således været anvendt på aftaler mellem virksomheder inden for blot én Medlemsstat. Lige ovenfor er bl.a. nævnt Domstolens afgørelse i *Brasserie de Haecht*-sagen. I Kommissions-sagerne *COBELAZ* fra 1968, *C.F.A.* fra 1968, *S.E.I.F.A.* fra 1969 og *Supexies* fra 1970 var der også tale om at anvende art. 85, stk. 1 på aftaler, som var indgået mellem virksomheder i samme Medlemsstat. På den anden side har såvel Kommission som Domstol i *Farvestof-sagerne* fastslået, at art. 85 også fandt anvendelse på virksomheder, som var beliggende udenfor fællesmarkedet.

d. Eksempler på karteller

1.229 Art. 85, stk. 1 angår ikke kun visse bestemte former for konkurrenceindskrænkende aftaler m.v. Stk. 1 indeholder ganske vist i punkterne a) – e) en opregning af forskellige kartelformer, som bestemmelsen navnlig vil ramme. Opregningen er dog ikke udtømmende, hvilket kan ses af ordene: "navnlig sådanne, som består i."

På den anden side er det ikke givet, at en aftale eller lignende er forbudt i medfør af art. 85, stk. 1, blot fordi den er af en sådan art, som opregnes i punkt a) – e). Det er altid en forudsætning, at den (desuden) opfylder de almindelige betingelser i art. 85, stk. 1, som er omtalt ovenfor under nr. 1.101 – 1.228.

1.230 *Kininkartel-sagerne* –. Som kartelformer, der ofte vil støde an mod art. 85, stk. 1, skal her blot nævnes aftaler, som går ud på at opdele markeder og forsyningskilder, jfr. art. 85, stk. 1 punkt c). I Kininkartel-sagerne pålagde Kommissionen og Domstolen de deltagende virksomheder bøder, fordi de havde søgt at opdele de nationale markeder mellem sig ved at forhindre eksport fra disse markeder til andre medlemslande. Også vertikale aftaler – altså aftaler mellem virksomheder, der befinder sig på forskellige trin i produktionen – vil ofte rammes af art. 85, stk. 1, fordi de opdeler markeder eller forsyningskilder, se kapitel 4, Eneforhandling og kapitel 3, Immaterielle rettigheder.

1.3. Fritagelse – art. 85 stk. 3

1.301 Art. 85, stk. 3 fastsætter, at bestemmelserne i stk. 1 kan erklæres uanvendelige i visse tilfælde.

Hovedprincipperne

Selv om en aftale, vedtagelse eller samordnet praksis (således) opfylder alle betingelserne i art. 85, stk. 1, kan den alligevel fritages for de retsvirkninger, som følger af ugyldigheden (se nærmere herom nedenfor under 1.4), når den fremmer de (gunstige) formål, som stik. 3 nævner. Stk. 3 åbner mulighed for, at denne fritagelse kan ske såvel individuelt fra sag til sag som for kategorier af aftaler, vedtagelser og samordnet praksis ("gruppefritagelse"). Skal fritagelsen for en anmeldelsespligtig aftale ske individuelt, må aftalen forud være anmeldt til Kommissionen. Se kapitel 2, Anmeldelse af aftaler.

Ved Rådsforordning nr. 19/65 er Kommissionen blevet bemyndiget til i forordningsform at fritage visse kategorier af eneforhandlingsaftaler og aftaler om erhvervelse eller brug af industrielle ejendomsrettigheder. Kommissionen har med Forordning 67/67 gjort brug af denne bemyndigelse med hensyn til kategorier af eneforhandlingsaftaler. Se herom nedenfor under kapitel 4, Eneforhandling.

Ved Rådsforordning 2821/71 er Kommissionen blevet bemyndiget til ved forordning under nærmere angivne betingelser at fritage aftaler om anvendelse af normer og typer, forskning og udvikling af produkter eller fremgangsmåde samt specialisering. Kommissionen har ved Forordning 2779/72 gjort brug af bemyndigelsen med hensyn til specialiseringsaftaler. Herom henvises til kapitel 5, Horisontale karteller.

1.302 *Betingelserne for fritagelse* –. Aftaler, vedtagelser eller samordnet praksis, som omfattes af art. 85, stk. 1, men som skal kunne nyde godt af fritagelsesbestemmelsen i stk. 3, må opfylde fire betingelser, to "positive" og to "negative":

Positivt kræves det:

1. at de bidrager til at forbedre produktionen eller fordelingen af varerne eller til at fremme den tekniske eller økonomiske udvikling, og
2. at de sikrer forbrugerne en rimelig andel af fordelen herved;

Som "negative" betingelser opstiller art. 85, stk. 3:

3. at der ikke pålægges de pågældende virksomheder begrænsninger, som er unødvendige for at opnå disse mål, og
4. at der ikke gives disse virksomheder mulighed for at udelukke konkurrencen for en væsentlig del af de pågældende varer.

Baggrunden for at åbne denne mulighed for virksomhederne har været, at selv om deres aftaler m.v. indskrænkede konkurrencen, kunne der dog være forbundet så positive virkninger hertil, f.eks. en gunstig strukturrationalisering, at det var rimeligt at se bort fra aftalernes konkurrenceindskrænkende virkninger.

1.303 *Produktionsforbedring. Jaz-Peter-sagen*. En forbedring af produktionen af varerne vil kunne være resultatet f.eks. af en aftale om specialisering mellem virksomheder indbyrdes, idet hver af de deltagende virksomheder derved kan hellige sig et enkelt led i produktionen og dermed forøge sin produktivitet. Dette synspunkt har været fremme i flere Kommissionsafgørelser, f.eks. i *Jaz-Peter-sagen* fra 1969 om producenter af ure, i *Clima-Chappé-Buderus-sagen* fra 1969 om ventilationsapparater m.v., i *A.C.E.C.-Berliet-sagen* fra 1968 om fabrikation af elektriske drivmidler til busser og disses indpasning i busserne.

En forbedring af fordelingen af varerne vil ofte blive anerkendt, hvor der foreligger eneforhandlingsaftaler, men således at disse ikke indeholder reeksportforbud, se nærmere nedenfor under kapitel 4, Eneforhandling.

1.304 *A.C.E.C.-Berliet-sagen* –. I *A.C.E.C.-Berliet-sagen* har Kommissionen fundet, at en aftale om fordeling af fabrikationen af elektriske drivmidler til busser og disses indpasning i busserne fremmede den tekniske udvikling.

1.305 *Forbrugernes fordel* –. Den fordel, som skal sikres forbrugerne, kan bestå i en lavere pris. Men andre goder kan ligeledes omfattes, herunder f.eks. forbedret kvalitet, større udvalg, øget garanti, nye produkter o.s.v.

"Forbrugerne" er udenforstående personer, som ikke deltager i aftalen. På den anden side er der ikke blot tale om de endelige forbrugere, men også om mellemled.

En "rimelig andel" kan næppe angives i procentdele eller lignende, men udmønter sig i praksis snarere derhen, at det så vidt muligt konstateres, *om* der er tale om en fordel, *om* forbrugerne har mulighed for at få del heri, og *om* der i tilstrækkeligt omfang består konkurrence indenfor det pågældende område.

1.306 *Kun nødvendige begrænsninger* –. Art. 85, stk. 3 forlanger, som den første negative forudsætning, at de konkurrenceindskrænkende bestemmelser i aftalen er nødvendige for at nå disse mål. De mål, der her er tale om, er de økonomiske og tekniske fordele, der i forbindelse med en rimelig forbrugerdeltagelse kan retfærdiggøre en fritagelse. Dette betyder, at der ikke må være mulighed for at nå de samme mål ved hjælp af mindre indgribende foranstaltninger. Domstolen har i *Grundig-sagen* tilkendegivet, at der må foretages en afvejning af fordele og indskrænkninger.

1.307 *Konkurrenceminimum* –. Det kræves endelig i art. 85, stk. 3, at der ikke gives virksomhederne mulighed for at udelukke konkurrencen for en væsentlig del af de pågældende varer.

Der må altså opretholdes et konkurrenceminimum. Ved vurderingen heraf må man indregne ikke blot den del af markedet, som parterne behersker, men også markedsstukturen, konkurrenternes antal og størrelse samt andre forhold. Det kan give anledning til fortolkningstvivl, hvorledes en "væsentlig del af de pågældende varer" må forstås. I et vist omfang må substitutionsprodukter medregnes, og importerede varer indgår også som en del af markedet. Dette synspunkt har Kommissionen f.eks. anerkendt i *Clima-Chappé-Buderus-sagen* fra 1969, idet den har betragtet amerikanske konkurrenceprodukter, der blev udbudt på det europæiske marked og bød aftalevarerne konkurrence, som en del af det relevante marked.

1.4. Retsvirkninger af kartelforbudet

1.401 Art. 85, stk. 2 bestemmer, at de aftaler og vedtagelser, som er forbudt i medfør af art. 85, ingen retsvirkning har. Der bliver dog herved kun tale om de dele af aftalerne eller vedtagelserne, som opfylder betingelserne i art. 85. Men hvis disse dele ikke lader sig adskille fra aftalen som helhed, bliver denne fuldstændig uden retsvirkning.

Det er op til lovgivningerne i de enkelte medlemslande at fastlægge konsekvenserne af, at aftalen "ingen retsvirkning" har, derunder eventuelt at udstrække virkningerne af forbudet ud over de konkurrenceindskrænkende dele af aftalen.

Det må ligeledes afgøres på grundlag af de nationale retsregler, om og i hvilket omfang der eventuelt ydes erstatning overfor virksomheder, som ved konkurrenceindskrænkningen har lidt skade. Også eventuelle andre retsvirkninger af at overtræde art. 85 må afgøres efter national ret, således f.eks. spørgsmålet om der kan nedlægges forbud mod konkurrenceindskrænkende adfærd o.s.v.

De nationale lovgivninger i medlemslandene udviser forskelligheder angående disse punkter.

1.402 *Bøder* –. Såfremt der foreligger overtrædelse af kartelforbudet i art. 85, stk. 1, og hvis fritagelse ikke kan ske i medfør af stk. 3, har Kommissionen mulighed for at pålægge virksomhederne bøder eller tvangsbøder. Forordning nr. 17/62 bemyndiger Kommissionen til at pålægge virksomheder eller sammenslutninger af virksomheder bøder på mindst 1.000 og højst 1.000.000 regningsenheder eller eventuelt op til 10

pct. af omsætningen i det sidste regnskabsår hos hver af de deltagende virksomheder, såfremt de forsætligt eller uagtsomt overtræder bestemmelserne i art. 85, stk. 1 (eller art. 86).

I Kinin-sagerne og i Farvestof-sagerne har Kommissionen pålagt bøder, der i det væsentlige er blevet opretholdt af Domstolen. Det drejede sig om bøder fra 10.000 til 200.000 regningsenheder. Også i flere nyere sager har Kommissionen pålagt bøder. I Sukker-sagen fra 1973 drejer det sig om ialt 9.000.000 regningsenheder, fordelt på flere virksomheder.

1.403 *Tvangsbøder* –. Ved Forordning nr. 17, art. 16, gives der Kommissionen adgang til at pålægge virksomhederne daglige tvangsbøder fra 50 til 1.000 regningsenheder for at tvinge dem til at bringe en overtrædelse af art. 85 (eller art. 86) til ophør. Dette tvangsmiddel har kun været anvendt i én sag, *Zoja/CSC-ICI-sagen* fra 1972.

KAPITEL 2

ANMELDELSE AF AFTALER, NEGATIVATTESTER M.V.

2.1. Baggrunden for forordning nr. 17/62

I kapitel 1 er hovedprincipperne i art. 85 om konkurrenceindskrænkende aftaler blevet fremstillet. EØF-traktatens konkurrenceregler kunne imidlertid ikke fungere i praksis, uden at traktatens art. 85 (og 86) blev suppleret med lovgivning, som overlod til Fælleskabets myndigheder at administrere reglerne. Det første skridt blev taget med Rådets udstedelse af forordning nr. 17 af 1962 (Se ndf. s. 87). Forordning nr. 17 gav bestemmelser om, at det i det væsentlige er Kommissionen, som skal varetage overvågningen af art. 85 og 86. Denne opgave fuldbyrdes ved særlige fremgangsmåder i form af virksomhedernes begæring om udstedelse af negativattest, anmeldelse til Kommissionen af konkurrenceindskrænkende aftaler, Kommissionens pålæg til virksomhederne m.v., se nedenfor under 2.2. I begrænset omfang kan nationale myndigheder dog stadig anvende bestemmelserne i art. 85, stk. 1 og 86.

Ved forordning nr. 17 gav Rådet også nærmere regler for samarbejdet mellem Kommissionen og de nationale kartelmyndigheder, for at de sager, som Kommissionen behandler, bedst muligt kan blive oplyst.

Forordningen bemyndiger desuden Kommissionen til at pålægge virksomheder og sammenslutninger af virksomheder bøder eller tvangsbøder for derved at sikre konkurrencereglernes overholdelse. Se kapitel 1, Hovedprincipperne.

2.2. Forordning nr. 17's bestemmelser om sagsbehandling

2.201 Det første spørgsmål i forbindelse med EØF's konkurrenceregler, som virksomhederne stilles overfor, er, om aftaler eller samordnet praksis, som de deltager i, omfattes af forbudsbestemmelsen i art. 85, stk. 1. Hvis det ikke er tilfældet, kan virksomhederne ikke rammes af kartelreglerne og kan derfor fortsætte deres fælles virksomhed. (Se dog om art. 86 nedenfor under kapitel 6, Dominerende virksomheder). I modsat fald rammes de eventuelt af kartelreglerne.

2.202 *Negativattest* –. Det kan i det konkrete tilfælde være vanskeligt for virksomhederne at afgøre, om deres aftaler er konkurrenceindskrænkende og omfattet af art. 85, stk. 1. Forordning nr. 17 har derfor i art. 2 givet regler om *"negativattester."* Ved en negativattest fastslår Kommissionen, at der ikke efter de forhold, Kommissionen har kendskab til, findes anledning til i medfør af traktatens art. 85, stk. 1 (eller art. 86) at skride ind mod en aftale, vedtagelse eller samordnet praksis.

Begæring om negativattest kan indgives såvel af alle aftaleparterne som af en enkelt eller enkelte af dem. Hvis kun enkelte af aftaleparterne indgiver begæringen, skal de øvrige underrettes. Begæringen skal indgives på et særligt *Skema A/B.* (Se ndf. s. 102). Skema A/B er fælles for begæringer om negativattest efter forordning nr. 17, art. 2 og for anmeldelse i henhold til art. 4 og 5 (se nedenfor under 2.204). Skema A/B er optaget som bilag til forordning nr. 1133/1968. Det kan her i landet rekvireres i Monopoltilsynet, Industrirådet eller Grosserer-Societetet. Virksomhederne kan pålægges bøder for overtrædelse af art. 85, stk. 1 (eller art. 86), selv om de har indgivet begæring om negativattest. En anmeldelse af aftalen for at opnå fritagelse i medfør af art. 85, stk. 3 indebærer derimod, at bøder ikke kan pålægges, jfr. forordning nr. 17, art. 15, stk. 5.

Det må derfor anbefales virksomheder, der begærer negativattest, samtidig at anmelde aftalen til Kommissionen (på samme skema A/B som begæringen).

2.203 *Begrænset virkning* –. I praksis foretager Kommissionen en vurdering på grundlag af oplysninger, som virksomhederne har meddelt den, og på grundlag af øvrige forhold, som den har kendskab til.

En negativattest har kun begrænset virkning. Den er kun Kommissionens konstatering på det foreliggende grundlag. Ændrer de faktiske forhold sig, eller ændrer Kommissionen sin opfattelse af de juridiske forhold, kan Kommissionen formentlig omgøre sin afgørelse og lade virkningerne af en overtrædelse af konkurrencereglerne indtræde. Kommissionen vil da antagelig forinden orientere virksomhederne herom.

2.204 *Fritagelse i medfør af art. 85, stk. 3.* – En aftale eller samordnet praksis, som er i strid med traktatens art. 85, stk. 1, kan ikke få meddelt negativattest. Derimod vil der være mulighed for, at den har så gavnlige virkninger, at den til trods for at være konkurrenceindskrænkende og omfattet af art. 85, stk. 1, kan fritages for kartelforbudet i medfør af art. 85, stk. 3. Det er i kapitel 1, Hovedprincipperne blevet omtalt, at fritagelse kan ske både generelt for kategorier af aftaler, vedtagelser eller

samordnet praksis og individuelt. De nationale myndigheder har ingen beføjelse til at anvende art. 85, stk. 3, idet dette alene tilkommer Kommissionen (eventuelt med adgang til efterprøvelse ved Domstolen).

a. Generel fritagelse.

2.205 Generel fritagelse i medfør af art. 85, stk. 3 er sket for visse kategorier af eneforhandlingsaftaler ved Kommissionens forordning nr. 67/67, se kapitel 4, Eneforhandling.

Der er ligeledes givet generel fritagelse for visse kategorier af specialiseringsaftaler ved Kommissionsforordning nr. 2779/72. Se om denne forordning kapitel 5, Horisontale karteller.

Virkningen af, at en aftale opfylder betingelserne i en af gruppefritagelsesforordningerne, er, at aftalen, selv om den er i strid med kartelforbudet i art. 85, stk. 1, uden videre er fritaget for forbudet i medfør af stk. 3. Der kræves hverken anmeldelse af aftalen til Kommissionen eller nogen undersøgelse eller beslutning fra Kommissionens side. For så vidt angår forordning 67/67 har Domstolen fastslået dette i *Cadillon/Höss-sagen* fra 1971. På den anden side er det ikke givet, at en aftale, som omfattes af gruppefritagelsesforordningerne, dermed også ville have været forbudt i medfør af art. 85, stk. 1. Forordningerne medfører blot, at en aftale, som opfylder de angivne betingelser, uden videre er fritaget i medfør af art. 85, stk. 3, *hvis* aftalen har været i strid med kartelforbudet i art. 85, stk. 1. Domstolens afgørelse fra 1966 i sagen: Den italienske regering/Kommissionen stemmer hermed.

b. Individuel fritagelse.

2.206 Såfremt en aftale, vedtagelse eller samordnet praksis er i strid med art. 85, stk. 1 og ikke kan få meddelt negativattest, og såfremt den heller ikke er omfattet af en gruppefritagelsesforordning, er der mulighed for, at aftalen ved en *individuel* afgørelse kan fritages for forbudsbestemmelsen.

2.207 *Anmeldelse af aftaler* –. Forordning nr. 17 har indført en særlig fremgangsmåde for sådanne sager, nemlig *anmeldelse* til Kommissionen.

Det foreskrives som hovedreglen i art. 4, stk. 1 og i art. 5, stk. 1, at aftaler, vedtagelser eller samordnet praksis af den i traktatens art. 85, stk. 1 omhandlede art, med hensyn til hvilke deltagerne agter at påberåbe sig bestemmelserne i traktatens art. 85, stk. 3, skal anmeldes til Kommissionen *("anmeldelsespligtige aftaler")*. For visse begrænsede kategorier af

aftaler eller samordnet praksis gælder bestemmelserne om anmeldelse dog ikke, se nedenfor under 2.211 om *"ikke anmeldelsespligtige aftaler."*

1°. "Anmeldelsespligtige aftaler."

2.208 Anmeldelse sker, ligesom begæring af negativattest, på skema A/B, se ovenfor 2.201/2.203. Den kan foretages af alle deltagerne eller blot af en enkelt eller enkelte af dem. Hvis kun enkelte af de deltagende virksomheder foretager anmeldelse, skal de underrette de øvrige deltagende virksomheder herom.

Forordning nr. 17 sondrer mellem "nye" og "gamle" aftaler. Det er afgørende for denne sondring, om aftalen, vedtagelsen eller den samordnede praksis er kommet i stand før eller efter forordning nr. 17's ikrafttræden, den 13. marts 1962.

2.209 *Nye aftaler* –. Såfremt en eller flere af deltagerne i en aftale, vedtagelse eller samordnet praksis, der er kommet i stand efter den 13. marts 1962, ønsker at påberåbe sig art. 85, stk. 3, må de *anmelde* aftalen til Kommissionen (art. 4, stk. 1).

I. Anmeldelsen har den virkning, at virksomhederne *ikke* længere løber nogen risiko for at blive pålagt *bøde*, selv om de frivilligt opfylder aftalen, og selv om det senere viser sig, at aftalen, vedtagelsen eller den samordnede praksis er i strid med art. 85, stk. 1 uden at kunne fritages i medfør af stk. 3 (forordning nr. 17, art. 15, stk. 5a). Dog kan virksomhederne atter blive udsat for at få pålagt bøder, hvis Kommissionen i medfør af forordning nr. 17, art. 15, stk. 6 har tilsendt dem et *"blåt brev"*. Det blå brev angiver, at Kommissionen efter en foreløbig undersøgelse er af den opfattelse, at betingelserne for at anvende art. 85, stk. 1 er til stede, og at der ikke findes grundlag for at anvende art. 85, stk. 3. Hvis virksomhederne fortsætter med at gennemføre den pågældende aftale, selv om de har modtaget et blåt brev, vil de kunne blive pålagt bøder med virkning for overtrædelse af art. 85, stk. 1 tilbage til det tidspunkt, hvor Kommissionen meddelte dem det blå brev.

II. Anmeldelsen har yderligere den virkning, at den er en *forudsætning for* at anvende art. 85, stk. 3. Hvis anmeldelse ikke er sket, kan fritagelse ikke gives. Og sker anmeldelse, efter at aftalen er sat i værk, vil fritagelse ikke kunne gives forud for anmeldelsesdagen (forordning nr. 17, art. 6, stk. 1). Såfremt Kommissionen

beslutter, at aftalen kan fritages i medfør af art. 85, stk. 3, angiver den det tidspunkt, fra hvilket beslutningen skal have virkning. Det kan som nævnt ikke ligge forud for anmeldelsen (forordning nr. 17, art. 6) og vil i praksis normalt begynde på anmeldelsestidspunktet.

III. Det er en yderligere virkning af anmeldelsen, at aftalen, vedtagelsen eller den samordnede praksis er *"foreløbig gyldig"*. Domstolen indførte dette udtryk i *Bosch-sagen* fra 1962 (der drejede sig om anmeldelsespligtige og anmeldte aftaler fra tiden før forordning nr. 17's ikrafttræden). Aftalen, vedtagelsen eller den samordnede praksis er "fuldt ud virksom" indtil Kommissionen har truffet beslutning i medfør af art. 85, stk. 3 og i medfør af bestemmelserne i forordning nr. 17. (Domstolen i *Portelange-sagen* fra 1969). Deltagerne i aftalen kan ved de nationale domstole påberåbe sig aftalen med påstand om opfyldelse eller eventuelt erstatning for kontraktbrud. De nationale domstole er dog beføjede til at udsætte sagen og afvente Kommissionens afgørelse. (Domstolen i *Brasserie de Haecht-sag* nr. 2 fra 1973).

Den "foreløbige gyldighed" ophører, når Kommissionen fastslår, at aftalen strider mod art. 85, stk. 1 og ikke kan fritages i medfør af art. 85, stk. 3.

Den anmeldte aftales virksomhed ophører med tilbagevirkende kraft til det tidspunkt, hvor den konkurrenceindskrænkende virksomhed (aftale, vedtagelse eller samordnet praksis) tog sin begyndelse. Domstolen har i *Brasserie de Haecht-sag* nr. 2 fastslået, at der er tale om tilbagevirken.

Det er de nationale myndigheder, som må afgøre, hvorledes aftalen skal afvikles. Ofte vil der være tale om, at parternes ydelse ifølge aftalen må tilbagegives eller erstatning præsteres.

2.210 *"Gamle aftaler" – anmeldelsespligtige* –. Konkurrenceindskrænkende aftaler, som bestod før forordning nr. 17's ikrafttræden (13. marts 1962) skulle i sin tid anmeldes inden for visse frister for at nyde godt af de særligt gunstige virkninger, som straks skal omtales.

Aftaler, som ikke blev anmeldt, inden disse frister udløb, blev uvirksomme med virkning tilbage til den 13. marts 1962. Men parterne kunne senere anmelde deres aftaler med den virkning, at de nu af Kommissionen blev behandlet som om der var sket anmeldelse af "nye aftaler", jfr. ovenfor under 2.1.

I. Når anmeldelse er sket inden for de fastsatte frister, kan *bøder ikke* pålægges, hverken for tiden før eller efter anmeldelsen. Dog kan Kommissionen meddele parterne et "blåt brev", med den virkning, at virksomhederne herefter fortsætter på egen risiko, jfr. ovenfor under 2.209 I.

II. Hvis aftalen er anmeldt inden for de fastsatte frister, er der mulighed for, at den kan fritages med *tilbagevirkende kraft* i medfør af art. 85, stk. 3. Forordning nr. 17, art. 6, stk. 2 giver Kommissionen mulighed for at træffe beslutning i henhold til art. 85, stk. 3 med virkning forud for anmeldelsesdagen (og tilbage til forordning nr. 17's ikrafttrædelsesdag den 13. februar 1962). Dette har i praksis betydet, at sådanne aftaler hele tiden har kunnet opretholdes uden at være blevet ramt af uvirksomhed på noget tidspunkt.

III. Forordning nr. 17, art. 7 har givet en særlig bestemmelse for gamle aftaler, vedtagelser og samordnet praksis, der er blevet *anmeldt* inden for de fastsatte frister, men som *ikke opfylder betingelserne i art. 85, stk. 3.* Hvis aftaleparterne bringer aftalerne, vedtagelserne eller den samordnede praksis til ophør eller ændrer dem, således at de ikke længere falder ind under forbudet i art. 85, stk. 1 eller nu opfylder betingelserne i art. 85, stk. 3, kan Kommissionen fastsætte, for hvilket tidsrum forbudet skal gælde. I praksis har Kommissionen i disse tilfælde benyttet art. 7 til at ophæve forbudet med virkning tilbage til den 13. marts 1962.

Kommissionens beslutning i disse tilfælde kan dog ikke gøres gældende over for virksomheder og sammenslutninger af virksomheder, som ikke udtrykkeligt har givet deres samtykke til anmeldelsen.

IV. Gamle aftaler, som anmeldes til Kommissionen, uanset om dette sker rettidigt eller ikke, får *"foreløbig gyldighed"*, indtil Kommissionen træffer afgørelse i medfør af forordning nr. 17. Aftalerne er fuldt ud gyldige, indtil Kommissionen træffer beslutning i henhold til art. 85, stk. 3 og forordning nr. 17 (Domstolen i *Portelange-sagen* fra 1969), jfr. ovenfor 2.209 III. Det betyder, at parterne for de nationale domstole såvel kan gennemføre krav om opfyldelse af aftalen som eventuelt om erstatning.

Den foreløbige gyldighed ophører, når Kommissionen har truffet beslutning, i medfør af art. 85, stk. 3 og forordning nr. 17 (Portelange-dommen).

Nægter Kommissionen at fritage aftalen i medfør af art. 85, stk. 3, ophører dens virksomhed med virkning tilbage til den 13. marts 1962, jfr. Domstolen i *Bosch-sagen* fra 1962. Opgøret mellem parterne og virkningen i forhold til trediemand som følge af, at aftalen erklæres uvirksom, sker efter nationale retsregler og vil ofte medføre, at parterne må tilbagelevere modtagne ydelser eller erstatte deres værdi. Det må antages, at Domstolen med *Brasserie de Haecht-sag* nr. 2 har afskåret den nationale domstol fra at udsætte sagen for at afvente en Kommissionsafgørelse.

2°. "Ikke-anmeldelsespligtige aftaler."

2.211 Art. 4, stk. 2 i forordning nr. 17 bestemmer, at reglerne om anmeldelse af nye aftaler ikke gælder for visse nærmere opregnede aftaler, vedtagelser eller samordnet praksis. (Ikke-anmeldelsespligtige aftaler). Art. 5, stk. 2 giver tilsvarende regler for "gamle aftaler".

"Ikke-anmeldelsespligtige aftaler" er aftaler, vedtagelser og samordnet praksis, "når

1. der heri kun deltager virksomheder fra én medlemsstat, og de pågældende aftaler, vedtagelser eller former for samordnet praksis ikke vedrører indførsel eller udførsel mellem medlemsstater."

Domstolen har i *Bilger/Jehle-sagen* fra 1970 fastslået, at udtrykket "vedrører indførsel eller udførsel mellem medlemsstater" har en snævrere betydning end det udtryk, som art. 85, stk. 1 indeholder: "påvirke handelen mellem medlemsstater." (Se kapitel 4, Eneforhandling).

Der er ligeledes tale om ikke-anmeldelsespligtige aftaler, "når

2. der heri kun deltager to virksomheder, og de pågældende aftaler alene
   a. begrænser den ene aftaledeltagers frihed til selv at fastsætte priser eller forretningsbetingelser ved videresalg af varer, som han erhverver hos den anden aftaledeltager (se kapitel 4, Eneforhandling), eller
   b. pålægger erhververen eller brugeren af industriel ejendomsret – navnlig af patent-, brugsmønster-, mønster- eller varemærkerettigheder – eller den berettigede part i aftaler om overdragelse af eller koncession på fremstillingsmetoder eller viden om brugen og anvendelsen af fabrikationstekniske fremgangsmåder, begrænsninger med hensyn til udøvelsen af disse rettigheder; (se kapitel 3, Immaterielle rettigheder).
3. de udelukkende har følgende til formål:

a. udvikling eller ensartet anvendelse af normer og typer,
b. fælles forskning og udvikling,
c. specialisering af varernes produktion, herunder de aftaler, som er nødvendige for dens gennemførelse,
   – såfremt de varer, som er genstand for specialiseringen ikke i nogen væsentlig del af det fælles marked udgør mere end 15% af omsætningen af tilsvarende varer, eller af sådanne, som på grund af varernes egenskaber, pris eller anvendelse af forbrugerne må opfattes som værende af samme art, og
   – såfremt de deltagende virksomheders samlede omsætning ikke overstiger 200 millioner regningsenheder.

2.212 *Fritagelsens betydning* –. At en aftale er fritaget for anmeldelsespligt efter art. 4, stk. 2 eller art. 5, stk. 2 betyder ikke, at aftalen falder uden for forbudet i art. 85, stk. 1, eller at den nødvendigvis vil blive fritaget i medfør af art. 85, stk. 3. Baggrunden for, at visse aftaler (indtil videre) blev fritaget for anmeldelse, var, at man regnede med, at de var mindre farlige for Fællesmarkedets udvikling, og at det ville være administrativt umuligt at behandle alle aftaler, som ville blive anmeldt til Kommissionen, medmindre man fritog visse kategorier af aftaler fra anmeldelse.

De kategorier af aftaler, som efter art. 4, stk. 2 og art. 5, stk. 2 er fritagne for anmeldelse, kan dog anmeldes. Anmeldelsen vil have den virkning, at virksomhederne ikke vil kunne pålægges bøder, medmindre Kommissionen meddeler et "blåt brev" i henhold til art. 15, stk. 6, (2.209 I). Det er dog næppe sandsynligt, at Kommissionen vil pålægge bøder for gennemførelse af en kartelaftale, som ikke har været anmeldelsespligtig.

En ikke-anmeldelsespligtig aftale kan fritages efter art. 85, stk. 3 med virkning fra det tidspunkt, som Kommissionen bestemmer, uden hensyn til om den er anmeldt eller ej (forordning nr. 17, art. 6, stk. 2).

Anmeldelse af en ikke-anmeldelsespligtig aftale har heller ikke betydning for, om virkningerne i art. 85, stk. 2 indtræder (sml. Domstolen i Brasserie de Haecht-sag nr. 2).

Det er usikkert, hvilken tidsmæssig virkning det har, at Kommissionen fastslår, at en ikke-anmeldelsespligtig aftale er uforenelig med art. 85, stk. 1, uden at den kan fritages efter art. 85, stk. 3, (eller at en national myndighed konstaterer, at aftalen strider mod forbudet i art. 85, stk. 1).

I *Brasserie de Haecht-sag* nr. 2 siger Domstolen om ikke-anmeldelsespligtige aftaler, "at art. 85, stk. 2 rammer aftaler og vedtagelser der er forbudte i medfør af denne artikel, med ugyldighed" (nullité de plain

droit). Det føjes til, at denne "ugyldighed kan indvirke på alle fortidige eller fremtidige virkninger af aftalen eller vedtagelsen. Som følge heraf har ugyldigheden efter art. 85, stk. 2 tilbagevirkende kraft." Denne udtalelse i dommen har den betydning, at ikke-anmeldelsespligtige aftaler, som fastslås at være ugyldige, kan blive det med tilbagevirkende kraft. Det er de nationale domstole, som træffer beslutning om, hvilke virkninger ugyldigheden har i forholdet mellem parterne og overfor trediemand. I *Brasserie de Haecht-dommen* påpeger EF-Domstolen dog også, at det almindelige princip om retssikkerhed må iagttages. Det er imidlertid vanskeligt at fastslå, hvor langt retssikkerhedsprincippet vil række. I *Bilger/Jehle-sagen* fra 1970 fandt Domstolen, at man ikke kunne antage, at ikke-anmeldelsespligtige aftaler kunne blive ugyldige med tilbagevirkende kraft, hvis det senere blev fastslået, at de faldt ind under art. 85, stk. 1 og 2. Også Bilger/Jehle-dommen berørte princippet om retssikkerhed.

Muligvis har EF-Domstolen med Brasserie de Haecht-sagen ændret indstilling og påpeget, at de nationale domstole har et videre spillerum, end den ville indrømme dem i *Bilger/Jehle-sagen* til at foretage en konkret afgørelse af virkningerne i hvert enkelt tilfælde.

2.3. Overgangsregler ved Danmarks indtræden i EF.

2.301 I forbindelse med de nye medlemslandes tiltræden af EF er der blevet indsat overgangsregler i forordning nr. 17, art. 25 vedrørende anmeldelsespligtige aftaler.

Art. 25 skelner mellem aftaler, vedtagelser og samordnet praksis, som er kommet i stand efter den 1. januar 1973, og aftaler m.v. som er kommet i stand før den 1. januar 1973 og *som følge af tiltrædelsen* falder ind under art. 85.

2.302 *Aftaler m.v., kommet i stand efter 1. januar 1973* –. Det gælder, at aftaler, vedtagelser og samordnet praksis, som kommer i stand efter den 1. januar 1973, og – *som følge af tiltrædelsen* – falder ind under traktatens art. 85, skal behandles som "nye aftaler" (2.208). Hvis der f.eks. bliver indgået en konkurrenceindskrænkende aftale den 1. maj 1973, som påvirker handelen mellem England og Tyskland, skal den straks ved indgåelsen anmeldes til Kommissionen i overensstemmelse med art. 4, stk. 1 for at kunne fritages efter art. 85, stk. 3.

2.303 *Aftaler m.v. kommet i stand før 1. januar 1973* –. For så vidt angår aftaler, vedtagelser eller samordnet praksis, som bestod den 1.

januar 1973 og – *som følge af tiltrædelsen* – (nu) falder ind under art. 85, skal anmeldelse ske inden den 1. juli 1973. Bliver sådan anmeldelse foretaget inden den 1. juli 1973 bevirker den, at Kommissionen kan fritage de anmeldte aftaler med virkning tilbage til den 1. januar 1973 (art. 6, stk. 2 smh.m. art. 5, stk. 1). De særlige regler i forordning nr. 17, art. 7 finder også anvendelse i disse tilfælde. De særlige regler indebærer en særstilling, hvis anmeldelse er foretaget inden den 1. juli 1973 af en aftale, vedtagelse eller samordnet praksis, som bestod den 1. januar 1973, og *som følge af tiltrædelsen* blev omfattet af art. 85, stk. 1. Hvis aftalen, vedtagelsen eller den samordnede praksis ikke opfyldte betingelserne i art. 85, stk. 3, og de deltagende virksomheder og sammenslutninger af virksomheder enten bringer den til ophør eller ændrer den, således at den ikke længere falder ind under forbudet i art. 85, stk. 1, eller således at den opfylder betingelserne i art. 85, stk. 3, kan Kommissionen fastsætte det tidsrum (altså tilbagevirkende til den 1. januar 1973), som forbudet i art. 85, stk. 1 skal gælde for.

Der kan ikke pålægges bøder for handlinger, som er foretaget forud for anmeldelse af de her omhandlede aftaler m.v., der er kommet i stand før den 1. januar 1973, hvis anmeldelsen sker inden den 1. juli 1973.

2.304 *"Som følge af tiltrædelsen falder ind under anvendelsesområdet for traktatens art. 85"* –. Overgangsreglerne vedrører kun de aftaler, vedtagelser eller former for samordnet praksis, der *som følge af tiltrædelsen falder ind under anvendelsesområdet for art. 85.* Det er imidlertid i kapitel I blevet fremhævet, at virksomhedernes beliggenhed i eller uden for EF's territorium ikke er afgørende for, om traktatens konkurrenceregler finder anvendelse; i stedet har virkningerne af aftalen betydning.

Danske virksomheder kan derfor også før den 1. januar 1973 have deltaget i aftaler, – "nye" eller "gamle" – som var i strid med art. 85 (og som eventuelt skulle anmeldes til Kommissionen). Med hensyn til sådanne aftaler, som også før de nye medlemslandes tiltræden påvirkede "handelen mellem – [de gamle] – medlemslande" og var i strid med art. 85, har overgangsreglerne altså ikke betydning. Overgangsreglerne angår kun aftale, vedtagelse eller samordnet praksis, der som følge af tiltrædelsen vil falde ind under art. 85. Det kan f.eks. være aftale, som (kun) påvirker handelen mellem Danmark og England eller mellem England og Tyskland.

2.4. Pålæg til virksomhederne.

Kommissionen vil ofte i forbindelse med en undersøgelse af virksom-

hedernes optræden komme til den overbevisning, at virksomhederne har overtrådt bestemmelserne i art. 85 (eller 86). Kommissionen kan da – i stedet for straks at afslå negativattest eller nægte fritagelse efter art. 85, stk. 3 – rette en *henstilling,* som ikke er bindende, til virksomhederne med henblik på at bringe overtrædelserne til ophør. Kommissionen kan også uformelt oplyse virksomhederne om sin foreløbige opfattelse af sagen. Sådanne henvendelser til virksomhederne fører ofte til, at virksomhederne ændrer deres optræden og dermed tilfredsstiller Kommissionens ønsker.

Såfremt Kommissionen konstaterer, efter begæring eller på eget initiativ, at bestemmelserne er overtrådt, kan den også ved en (bindende) beslutning *pålægge* virksomhederne at bringe de konstaterede overtrædelser til ophør. Opfyldelsen af dette påbud kan søges gennemført ved daglige tvangsbøder på op til 1.000 regningsenheder.

KAPITEL 3.

IMMATERIELLE RETTIGHEDER

3.1. Indledning

3.101 *Immaterialrettigheder og konkurrencefrihed.* Reglerne om karteller og monopoler går ud på at sikre fri konkurrence. De griber ind, når konkurrencens frihed trues, idet de forbyder eller kontrollerer konkurrenceindskrænkninger.

Reglerne om patenter, varemærker, mønstre og ophavsrettigheder (forfatter- og kunstnerrettigheder) går ud på at sikre en eneret. Denne eneret eller *immaterialret* er et monopol, som dets indehaver har fået, fordi den gavner produktion og afsætning. Man har ment, at opfindsomhed og kunstnerisk skaberevne bør belønnes, og at det vil tilskynde til produktudvikling og produktforbedring, at en fabrikant eller håndværker vil kunne adskille sin vare fra andres varer ved at bruge et mærke eller et mønster, som alene er hans.

Reglerne om karteller og monopoler hindrer altså konkurrenceindskrænkninger, reglerne om immaterialrettighederne skaber konkurrenceindskrænkninger. Der er en konflikt mellem lovgiverens ønske om konkurrencefrihed og hans ønske om at fremme skabende og produktiv indsats. Konflikten søges løst ved regler, der giver konkurrencefriheden sit og produktiviteten sit. I hvert enkelt land har en og samme lovgiver fastsat grænserne for enerettighedernes monopolvirkninger.

3.102 *Immaterialrettighederne er overladt til hvert medlemslands egen ret* –. I EF er der vigtige monopolregler som er fællesskabsret, medens reglerne om immaterialrettighederne endnu helt er overladt til lovgivningsmagten i hvert af de enkelte medlemslande. At der således er én EF-monopolret, men ikke én EF-immaterialretslovgivning, gør det vanskeligere at løse konflikten mellem konkurrencefrihed og eneret i EF. Det ser dog ud, som om bestræbelserne for at skabe en fælles lovgivning om patenter vil lykkes inden så længe. Bestræbelserne for at give fælles regler for andre immaterialrettigheder er i gang, men man er ikke nået ret langt.

Immaterialrettigheder

Hidtil har både Kommissionen og Domstolen indtaget det standpunkt, at Fællesskabets politik over for karteller og monopoler må have fortrin frem for den politik, det enkelte land har ført på immaterialrettens område. Kommer en national eneret i strid med EF-rettens monopolregler, må den vige. Problemet er imidlertid, hvor meget EF-retten kan, og hvor meget EF-myndighederne vil kræve af den nationale ret. På dette område er der stadig nogen tvivl.

3.103 *EF-s monopolregler gælder også for immaterialrettighederne.* Romtraktatens regler, herunder art. 85 og 86, gælder også for de karteller og monopoler, som kan skabes ved hjælp af patenter, know-how, ophavsrettigheder, varemærker og mønstre. Derudover findes der regler om immaterialrettighederne i de forordninger, som Rådet og Kommissionen har udstedt i henhold til Traktatens art. 87.

En vejledning giver de meddelelser om monopoler og karteller, som Kommissionen har udsendt, og de beslutninger om enkelttilfælde, som Kommissionen har truffet. Her som andetsteds gælder det dog, at meddelelserne ikke er bindende for Domstolen og at beslutningerne og de regler, man kan udlede heraf også til en vis grad kan efterprøves af denne. De binder for så vidt heller ikke Kommissionen, som kan ændre sin praksis og træffe beslutninger, der strider imod tidligere udsendte meddelelser og tidligere trufne beslutninger. Den gør det dog ikke gerne, bl.a. fordi den ønsker at skabe tillid til sig selv og sikkerhed for erhvervslivet.

3.2. Fælles EF-regler for flere immaterialrettigheder.

a. Rådets forordning nr. 17 af 1962.

3.201 I henhold til forordning nr. 17 af 1962 art. 4, stk. 2, nr. 2b (se s. 87 ff) skal den pligt til anmeldelse af et kartel til Kommissionen, som forordningen pålægger parterne i en kartelaftale, (indtil videre) ikke omfatte aftaler mellem to virksomheder, som alene går ud på at pålægge erhververen af eller benytteren af immaterialrettigheder – og særlig patenter, brugsmønstre, smagsmønstre og varemærker – begrænsninger med hensyn til udøvelsen af disse rettigheder. Se herom nærmere nedenfor under 3.410. De pågældende aftaler er ikke uden videre lovlige, fordi de ikke skal anmeldes.

b. Kommissionens forordning nr. 67 af 1967.

3.202 Ved forordning nr. 67 af 1967 (se s. 113 ff) har Kommissionen i

medfør af art. 85, stk. 3 erklæret visse forhandlingsaftaler for undtaget fra forbudet i art. 85, stk. 1. Denne gruppefriholdelse gælder ifølge forordningens art. 3 ikke, hvor aftalens parter gør industriel ejendomsret eller andre rettigheder gældende for at forhindre, at forhandlere eller forbrugere forsynes med varer, se kapitel 4, Eneforhandling.

c. Kommissionens meddelelse af 29. juli 1968.

3.203 For så vidt Kommissionens meddelelse af 29. juli 1968 om aftaler, vedtagelser og samordnet praksis vedrørende samarbejde mellem virksomheder berører aftaler om know-how og om patenter, bør den også tages i betragtning (se s. 131 ff og kapitel 5, Horisontale karteller).

d. Bagatelmeddelelsen af 1970.

3.204 Kommissionens bagatelmeddelelse af 2. juni 1970 må antages også at gælde for de aftaler vedrørende immaterialrettigheder, der omfattes af traktatens art. 85, stk. 1. De vil i reglen gå fri for anmeldelse og for indskriden fra Kommissionens side, hvis de for så vidt angår de omhandlede produkters markedsandele og de berørte virksomheders omsætning ligger under de mindstegrænser, som meddelelsen angiver (se kapitel 1, Hovedprincipperne).

3.3. Domstolens afgørelser.

3.301 I det følgende vil hver af de vigtigere immaterialrettigheder blive behandlet for sig. Jeg vil beskæftige mig med varemærket, ophavsretten og patentet. Der vil blive lagt vægt på de fire domme, som Luxembourgdomstolen har afsagt. De grundsætninger, som kan udledes af disse domme, er formentlig de vigtigste regler, som gælder på dette område.

3.302 *Varemærket* –. Om varemærkerettens forhold til konkurrencereglerne er der blevet afsagt to betydningsfulde domme. De omhandler to typiske situationer i forbindelse med aftaler om et varemærkes udnyttelse. Den ene er den, at varemærkets indehaver er varens producent. Han har en række eneforhandlere med hver sit område i EF, som han har overladt retten til at bruge varemærket i forbindelse med deres salg af hans vare. Samtidig har han pålagt dem, at de ikke må forhandle varen og derfor heller ikke gøre brug af mærket uden for det EF-land, som de hver har fået tillagt som deres salgsområde. Den anden situation er den, at varemærkets indehaver har givet flere producenter af varen inden for EF eneret til at benytte hans varemærker i forbindelse med de varer, som de

selv fremstiller og forhandler, og samtidig derved givet dem hver sit EF-land at udnytte varemærket i.

I den nationale ret gælder varemærket overalt territorialt. En indehaver af et mærke, som har fået det tillagt i et land, kan som regel hindre andre i at bruge det inden for landets grænser. Kan denne territoriale monopolstilling også bruges i EF-landene til at hindre, at en anden end den forhandler, som har fået mærket overladt, indfører og sælger varer, der er forsynet med mærket, fra en forhandler i et andet EF-land? Kan mærkeretten bruges til at hindre, at en anden end den producent, der har fået mærket overdraget, indfører og forhandler varer, der er forsynet med mærket og som hidrører fra en producent i et andet land inden for Fællesmarkedet?

3.303 *Grundig-sagen* –. Spørgsmålet om eneforhandlerens stilling blev behandlet i *Grundig-sagen* fra 1966. Sagens omstændigheder var følgende:

Ved kontrakt af 1. april 1957 gjorde det tyske selskab Grundig-Verkaufs-GmbH (i det følgende kaldet Grundig) det franske firma Etablissements Consten (i det følgende kaldet Consten) til eneforhandler for Frankrig (med Korsika) og for Saar-området for de af Grundig fremstillede radioapparater, båndoptagere og fjernsyn med reservedele og tilbehør. Consten forpligtede sig bl.a. til hverken direkte eller indirekte at sælge Grundig-produkter uden for det område, som aftalen gjaldt. Samme pligt havde Grundig allerede pålagt sine andre eneforhandlere i og uden for Tyskland. Grundig på sin side forpligtede sig til at overlade Consten alt salg til detailhandlere i området og til hverken direkte eller indirekte at levere til andre firmaer i området.

Ved samme aftale fik Consten tilladelse til at benytte Grundig's navn og billedmærke, som er indregistreret i Tyskland og de andre fællesmarkedslande. Endvidere lod Consten i 1957 varemærket GINT (Grundig International) registrere i eget navn i Frankrig. Dette varemærke var knyttet til alle Grundig's produkter, også til dem, som solgtes i Tyskland. Senere afgav Consten en erklæring om, at dette mærke "alene er bestemt til anvendelse i forbindelse med de varer, der er fremstillet af det tyske firma Grundig". Der er grund til at tro, at mærket GINT var blevet registreret alene med det formål at sikre Consten's absolutte områdebeskyttelse for Grundig's produkter i Frankrig. Registreringen kunne næppe have haft til formål at angive varernes oprindelse, fordi de alle også var forsynet med mærket Grundig. Endvidere var Consten forpligtet til, så snart firmaets eneforhandlingsret ophørte, at lade varemærket

GINT og alle rettigheder dertil gå tilbage til Grundig eller at lade det slette af registret.

Fra 1961 købte det franske firma UNEF Grundig-produkter fra tyske eneforhandlere, som på trods af det udførselsforbud, som Grundig har pålagt dem, leverede til UNEF. UNEF videresolgte disse varer, der var forsynet med varemærket GINT, til lavere priser end dem, som Consten havde forlangt. Som følge af denne trafik søgte Consten ved fransk domstol at hindre UNEF i at bruge varemærket GINT. Den franske appelret, Cour d'Appel de Paris, som fik sagen til behandling, udsatte sagen, indtil Fællesmarkedets myndigheder havde afgjort det monopolretlige spørgsmål om, hvorvidt Grundig og Consten havde overtrådt Romtraktatens art. 85 ved den ovennævnte eneforhandlingsaftale.

I januar 1963 anmeldte Grundig eneforhandlingsaftalerne med Consten og andre forhandlere i fællesmarkedslandene til Kommissionen. I september 1964 forbød Kommissionen aftalen mellem Grundig og Consten, idet den bl.a. fastslog, at aftalen og den dertil knyttede tillægsaftale om registrering og benyttelse af varemærket GINT stred imod Romtraktatens art. 85, stk. 1 og ikke kunne fritages efter art. 85, stk. 3. Consten og Grundig anlagde herefter sag ved Domstolen i Luxembourg og krævede, at Kommissionens beslutning blev ophævet. Domstolen fastslog imidlertid, at en eneforhandlingsaftale, der gav eneforhandleren et monopol på salg af varen i den forstand, at han ikke blot var den eneste inden for et område, som måtte købe den af fabrikanten, men også den eneste inden for et område, som måtte sælge den, stred imod konkurrencereglerne i art. 85, se kapitel 4, Eneforhandling.

Consten og Grundig havde imidlertid henvist til Romtraktatens art. 222, der foreskriver, at de ejendomsretlige regler i medlemslandene ikke berøres af traktaten. De havde også påberåbt sig art. 36, der står i traktatens kapitel om ophævelse af mængdemæssige begrænsninger for indførselen mellem medlemslandene (art. 30–37). Den går ud på, at bestemmelserne i art. 30–34 ikke er til hinder for sådanne forbud eller restriktioner i indføsel, udførsel eller transit, som er begrundet i hensynet til beskyttelse af industriel eller kommerciel ejendomsret. Consten og Grundig havde gjort gældende, at Kommissionen havde overtrådt traktaten ved at forbyde Consten at gøre sin eneret til varemærket GINT i Frankrig gældende over for andre importører af Grundig's produkter. Denne eneret er en industriel ejendomsret, som er beskyttet ved den franske ejendomsordning, og som måtte opretholdes i medfør af art. 36 og 222.

Retten afviste også her Grundig's og Consten's argumenter. Consten's

eneret til varemærket GINT i Frankrig havde til formål at hindre andre i at importere Grundig's produkter. Den aftale med Grundig, som lå til grund for registreringen af varemærket, havde altså en konkurrencebegrænsning til formål og omfattedes af art. 85, stk. 1. Denne bestemmelse kunne ikke få nogen virkning, hvis Consten ved en aftale om registrering af et varemærke kunne opnå en sådan konkurrencebegrænsning. Art. 36, sagde Domstolen, var uanvendelig i denne sag, allerede fordi den alene begrænser anvendelsesområdet for art. 30–34, ikke for art. 85.

Art. 222 er heller ikke overtrådt. Kommissionen har ikke angrebet indholdet af Consten's varemærkeret, men kun forbudt Consten at udøve varemærkeretten til at hindre andre forhandlere i at indføre Grundig's varer til Frankrig. Kommissionens forbud er givet i medfør af art. 85 og Rådets forordning nr. 17 af 1962 art. 3. Det er i overensstemmelse med Fællesmarkedets konkurrenceregler, som er umiddelbart bindende for borgerne i Fællesmarkedet.

Domstolen anlagde her en sondring mellem selve rettens indhold og dens udøvelse, som man også senere genfinder i Domstolens afgørelser. Varemærkerettens indhold bestemmes af hvert enkelt medlemslands lovgivning; dens udøvelse kan begrænses af EF-retten.

Grundig-sagen var et eksempel på et misbrug af en varemærkeret. Mærket GINT må formodes at have været registreret alene med det formål at styrke hver eneforhandlers absolutte områdebeskyttelse. Det skulle tjene til at dele EF-landene op i en række lukkede markeder. Vil Domstolen også i andre tilfælde hindre, at en varemærkeindehaver bruger sin mærkeret til at udelukke andre fra at indføre varer fra et andet EF-land, hvor de (lovligt) er forsynet med samme mærke? Eller vil Domstolen kun hindre de oplagte misbrug som i Grundig-sagen?

3.304 *Sirena-dommen* –. Domstolens afgørelse i Sirena-sagen fra februar 1971 viser, at den vil gå videre.

Firmaet Sirena, der havde hjemsted i Italien, havde registreret varemærkerne PREP og PREP GOOD MORNING i Italien, bl.a. for skønhedspræparater og barbercreme. Det var sket efter en aftale, der i 1937 var blevet indgået mellem Sirena og varemærkets oprindelige indehaver, firmaet Mark Allen i USA. Senere gav Mark Allen et tysk firma ret til at benytte varemærkerne i Vesttyskland i forbindelse med fremstilling og salg af barbercreme. Derefter indførte det italienske firma Novimpex det tyske firmas varer, som bar varemærket PREP og PREP GOOD MORNING. Det bragte dermed de samme mærker på det italienske marked til en lavere pris end den, Sirena havde taget. Dette

foranledigede Sirena til at anlægge sag mod Novimpex ved en domstol i Milano og påstå, at det blev Novimpex forbudt at indføre varer, som bar de nævnte varemærker. Under sagen for domstolen i Milano gjorde Novimpex gældende, at Romtraktatens art. 85 og 86 stred imod Sirenas udnyttelse af sin varemærkeret.

De dokumenter om sagen, som den italienske domstol havde givet Domstolen i Luxembourg, indeholdt intet om, at der længere bestod aftaler mellem Mark Allen og Sirena. Ved sagens behandling i Luxembourg kom der dog oplysninger frem, der tydede på, at der stadig bestod visse aftaler eller en vis samordnet praksis mellem de to. Disse oplysninger kan have haft betydning for sagens afgørelse.

I sine præmisser sagde Domstolen, at en udøvelse af varemærkerettigheder er særligt egnet til at medføre en opdeling af markederne og dermed til at hindre det for Fællesmarkedet så væsentlige frie handelssamkvem. Retten udtalte herefter:

"Vil man under påberåbelse af en varemærkeret hindre indførsel af varer fra et andet medlemsland, som bærer samme mærke, så er art. 85 anvendelig, hvis varemærkets indehavere begge har erhvervet mærket eller retten til at bruge det ved aftaler med hinanden eller ved aftaler med tredjemand."

Retten sagde også, at hvis de nævnte aftaler var kommet i stand før tidspunktet for Romtraktatens ikrafttræden, måtte det kræves, og var da også tilstrækkeligt, at deres virkning vedvarede efter dette tidspunkt.

Retten udtalte sig også om spørgsmålet om anvendelse af art. 86. Den sagde:

"Indehaveren af et varemærke har ikke en "dominerende stilling" i art. 86's forstand, blot han kan forbyde tredjemand at forhandle varer af samme mærke. Det kræves derudover, at han har det i sin magt at hindre opretholdelsen af en virkelig konkurrence inden for en væsentlig del af det relevante marked.

En højere pris for et produkt er i og for sig ikke et bevis for misbrug af en dominerende stilling på Fællesmarkedet i art. 86's forstand, men den kan være et afgørende indicium for et sådant misbrug, hvis prisen er særlig høj og ikke sagligt begrundet."

Om misbrug af dominerende stilling se kapitel 6, Dominerende virksomheder.

Sagen, som den forelå, var en situation, som i første række rejste spørgsmål om anvendelse af art. 85. Det var aftalen mellem Sirena og Mark Allen, som lukkede andre indehavere af varemærket i EF ude fra det italienske marked.

3.305 *Kommissionens holdning til varemærkerne iøvrigt* –. Grundig- og Sirena-dommene tog især stilling til spørgsmål om den områdebeskyttelse for salg af et produkt, som en aftale om varemærker kan give parterne. I licensaftaler om varemærker forekommer også en række andre klausuler, som kan være konkurrenceindskrænkende. Om gyldigheden af disse klausuler har Domstolen så vidt vides endnu ikke udtalt sig. Men Kommissionen har haft lejlighed til at tage stilling til nogle af dem, og Kommissionens embedsmænd har i halvofficielle udtalelser ytret sig om andre. De vil blive behandlet nedenfor 3.410–3.412 i forbindelse med licensaftaler vedrørende patenter og know-how, se især 3.411 og 3.412.

3.306 *Ophavsret – Deutsche Grammophon-dommen* –. De problemer om opdeling af markeder, som varemærkeretten rejser, kan også opstå i forbindelse med ophavsrettigheder og rettigheder, som kan sidestilles hermed. Det viser *Deutsche Grammophon-sagen,* som blev afgjort i juni 1971. Sagens fakta er i korte træk følgende:

Deutsche Grammophon (DG), som er et fælles datterselskab af det nederlandske selskab Philips og det tyske selskab Siemens, fremstiller grammofonplader og har i det øjemed knyttet flere kunstnere til sig ved eksklusivaftaler. De plader, som fremstilles, sælges i Tyskland til grossister, og der pålægges aftagerne at sørge for, at der tages visse mindstepriser i detailleddet. Alle handlende, der køber pladerne, skal forpligte sig til at overholde og sikre overholdelsen af disse priser. Indførsel fra udlandet af DG-plader kan de pågældende handlende kun foretage med DG's samtykke og mod overholdelsen af enhedspriserne. DG har til gengæld lovet kun at ville sælge til handlende, som overholder disse priser. I Frankrig ejer DG et datterselskab, som hedder Polydor, og som af DG har fået licens til at fremstille DG-plader og sælge dem i Frankrig. Mod betaling af licensgebyrer får Polydor DG's matricer overladt til fremstilling af plader, som sælges i Frankrig. DG sælger også plader direkte til Polydor med videresalg i Frankrig for øje.

Det tyske firma Metro–SB-Grossmärkte i Hamburg havde i 1969 købt plader fra DG, men ville ikke overholde de fastsatte mindstepriser. De solgte dem i detailleddet til priser, der lå mellem 2/3 og 3/4 af den pris, som DG har pålagt sine detailhandlere at tage. DG nægtede da at levere plader til Metro, men det lykkedes alligevel Metro at købe plader hos en tysk grossist. Disse plader havde DG oprindelig leveret til sit franske datterselskab Polydor; herefter var de gået til en forhandler i Strasbourg, som solgte dem til et schweizisk selskab, som igen videresolgte dem til grossereren i Hamburg.

Under påberåbelse af reglerne i den tyske ophavsretslov om fremstille-

rens eneret til mangfoldiggørelse og udbredelse af grammofonplader fik DG ved Landretten i Hamburg nedlagt forbud mod Metro's salg af DG-plader. Efter den tyske ophavsretslov er det tilladt at videreudbrede et værk eller en gengivelse af det, når det med samtykke fra den, der inden for lovens område (Vesttyskland) er berettiget til at træffe bestemmelse om dets udbredelse, er bragt i omsætning, det såkaldte "konsumtionsprincip". Denne bestemmelse har Landretten i Hamburg fortolket således, at retten til videreudbredelse kun gælder, når værket er bragt i omsætning i Vesttyskland og ikke, når som her, det er sket uden for Tyskland – i dette tilfælde i Frankrig. Herefter skulle forhandling af de indførte plader kunne forbydes i Tyskland.

Landrettens forbud blev appelleret til Oberlandesgericht i Hamburg, og her gjorde Metro gældende, at forbudet stred imod Romtraktatens art. 85 og 86.

På Overlandrettens spørgsmål udtalte Domstolen i Luxembourg bl. a. i sine præmisser, at "dersom en eneret som denne bliver benyttet til at forbyde forhandling af varer, som af rettens indehaver eller med hans samtykke er bragt ud i omsætningen i en anden medlemsstat, og forbudet udstedes alene med den begrundelse, at varen ikke er bragt i omsætning i indlandet, så strider en sådan isolering af de nationale markeder mod et af traktatens væsentlige formål, nemlig at slå de nationale markeder sammen til ét. Dette mål kunne ikke nås, hvis privatpersoner på grund af medlemsstaternes forskelligartede retssystemer havde mulighed for at opdele markedet og indføre vilkårlige diskrimineringer eller tilslørede begrænsninger i handelen mellem medlemsstaterne."

Retten hentyder her til Romtraktatens art. 5, stk. 2, der foreskriver, at medlemsstaterne skal afholde sig fra at træffe foranstaltninger, der er egnede til at bringe virkeliggørelsen af traktatens mål i fare.

I dommen udtalte retten:

Det ville stride imod reglerne om den frie udveksling af varer i Fællesmarkedet, hvis en fremstiller af lydbærere (Tonträger) udnyttede den eneret, som han efter ét medlemslands lovgivning har til at bringe de beskyttede genstande i omsætning, til i denne stat at forbyde forhandling af produkter, som af ham selv eller med hans samtykke er solgt i en anden medlemsstat, alene af den grund, at han ikke også har bragt dem i omsætning i den første medlemsstat.

Retten sagde endvidere at en fremstiller af lydbærere, som har en eneret efter en national lovgivning til at bringe de beskyttede varer i omsætning, ikke har nogen dominerende stilling i art. 86's forstand, alene fordi han udøver denne eneret. Noget andet gælder, hvis han efter forholdene vil kunne forhindre en fri konkurrence på en væsentlig del af

det marked, som kommer i betragtning. Se kapitel 6, Dominerende virksomheder.

En forskel mellem den fastsatte mindstepris og prisen på en fra et andet medlemsland genindført vare giver ikke uden videre grund til at slutte, at der foreligger et misbrug af en dominerende stilling, men den kan være et afgørende indicium for et sådant misbrug, hvis forskellen er stor og ikke sagligt begrundet.

Efter denne afgørelse ophævede Overlandretten i Hamburg det forbud, som landretten havde nedlagt.

Det bemærkes, at danske domstole er kommet til resultater, der kan sammenlignes med domstolens. Efter dansk retspraksis kan en dansk *varemærkeindehaver* formentlig ikke hindre andre i at indføre varer, der i deres hjemland lovligt er forsynet med samme mærke som hans, og som er bragt i omsætningen af varemærkets indehaver.

Dommens resultat er måske derfor ikke så sensationelt; men domstolens udtalelser er vidtgående. Domstolen anvender ikke blot Romtraktatens konkurrenceregler til besvarelse af de rejste spørgsmål. Spørgsmålet om, hvorvidt en fremstiller af lydbærere kan udnytte sin eneret i et medlemsland til at hindre forhandling af produkter, som han selv har bragt i omsætning i et andet medlemsland, besvares med henvisning til den almindeligt holdte regel, der sikrer virkeliggørelsen af traktatens mål.

3.4. Patenter og know-how. Julebudskabet.

3.401 Da forordning nr. 17 af 1962 var blevet udsendt, opstod der straks en vis tvivl om, hvorledes Kommissionen ville opfatte patentlicensaftaler. Den "Guide Pratique" eller Vejledning for Firmaer, som var givet den 2/9 1962, gav en vis orientering for industrien om de anmeldelsespligtige aftaler. I sit såkaldte "julebudskab", en meddelelse fra 24. december 1962, gav Kommissionen vejledning for patentlicensaftaler. Princippet for disse var, at aftaler mellem en licensgiver og en licenstager, der ikke gik videre end selve patentets indhold dækker, ikke var omfattet af forbudet i art. 85, stk. 1. Herefter skulle en række sædvanlige klausuler være undtaget, men meddelelsen var ligesom andre meddelelser af denne art ikke bindende for Kommissionen og den synes senere at være blevet forladt på flere punkter.

3.402 *Rådets bemyndigelse til Kommissionen* –. Ved forordning nr. 19 af 1965 gav Rådet Kommissionen bemyndigelse til at give regler for gruppefriholdelse af aftaler, hvori der kun deltager to virksomheder og

hvor der gøres begrænsninger i forbindelse med erhvervelse eller brug af industriel ejendomsret (varemærker, patenter og mønstre) og know-how. Denne bemyndigelse er ikke blevet benyttet endnu. En kommissionsforordning om gruppefriholdelse ventes givet tidligst i 1974. De fleste og største problemer synes at være opstået i forbindelse med aftaler om patenter og know-how. Nogle sager som er afgjort af Kommissionen i 1971 og 1972 i medfør af forordning nr. 17 af 1962 og nogle tidsskriftartikler skrevet af Kommissionens embedsmænd har dog givet visse fingerpeg om Kommissionens holdning. Den vil blive omtalt nedenfor i 3.403–3.408 og 3.410–3.412.

3.403 *Aftaler om områdebeskyttelse for patenter og know-how. Hvor langt går områdebeskyttelsen?* –. I hvilket omfang kan en licenstager og en licensgiver ved aftale beskytte hinanden mod konkurrence indenfor det område, hvor hver skal kunne fremstille og sælge det patenterede produkt? Vi tænker os en indehaver af et patent, som er udtaget i alle ni EF-lande. Han beholder patentretten i sit eget land og giver hver af sine otte licenshavere ret til at udnytte patentet i sit EF-land. I de otte kontrakter, han indgår træffer han aftaler med hver af dem, der sikrer, at parallelimport af det patenterede produkt til de andre lande skal være udelukket. Er dette efter Kommissionens opfattelse en aftale som kan rammes af forbudet i art. 85, stk. 1? Vil der i bekræftende fald være mulighed for en dispensation efter art. 85, stk. 3?

Spørgsmålet må deles op i flere underspørgsmål.

3.404 *Eneret til fremstilling* –. Kan parterne aftale, at patentindehaveren og hver af licenstagerne skal have eneret til at *fremstille* den patenterede vare i et bestemt EF-land? En sådan aftale vil som i vort eksempel ofte tillige indeholde et forbud for hver af dem mod at fremstille varen uden for det land, hvor hans eneret gælder. Er et sådant forbud lovligt?

3.405 *Eneret til salg. Direkte og indirekte eksport* –. Kan parterne aftale, at hver af dem ikke blot skal være den eneste producent i sit land, men også den eneste, der må *sælge* varen der? Kan man lovligt bestemme, at andre licenstagere ikke må sælge *direkte* til købere i hans land? Kan man bestemme at patentindehaveren og licenstagerne skal drage omsorg for, at de forhandlere eller andre, som de måtte sælge det licensierede produkt til, ikke udfører det til et andet EF-land? Ved en række tosidede aftaler af denne art, der hindrer den *indirekte* import får hver fuld områdebeskyttelse i sit land.

3.406 *Kommissionens principielle stilling* –. Kommissionen er for tiden af den opfattelse, at de her nævnte former for eneret og de hermed følgende forbud for eneretshaverne til at krænke de andres eneret både ved at fremstille og ved at forhandle varen uden for deres område kan stride imod Romtraktatens art. 85, stk. 1. Dette skulle dog ikke gælde en aftale, hvor patentindehaveren eller en licenstager lover hinanden ikke at eksportere *direkte* til hinandens eneretsområder. Et sådant forbud skulle ikke støde imod art. 85, stk. 1, idet det skulle være tilladt efter art. 36, se om denne artikel ovenfor 3.303.

De andre tilfælde skulle kun kunne rammes af forbudet i art. 85, hvis den aftalte produktions- eller markedsopdeling berører konkurrencen mellem medlemslandene på mærkbar måde.

Det vides dog ikke, om Domstolen vil opretholde Kommissionens sondring mellem de direkte eksportforbud, som skulle være tilladt efter art. 36 og de indirekte eksportforbud, som skulle være forbudt efter art. 85, stk. 1, heller ikke om Kommissionen selv vil fastholde den. Det er efter min opfattelse ikke sikkert, at den vil kunne opretholdes. En aftale om forbud mod direkte eksport må formentlig også kunne rammes af art. 85, stk. 1.

3.407 *Kommissionens holdning til fremstilling og til salg* –. Der er tegn i Kommissionens afgørelser, der tyder på, at den snarere vil være tilbøjelig til at antage, at konkurrencen berøres føleligt, når det er aftalt, at de i patentindehaverens eller licenstagerens område fremstillede varer skal være de eneste af de patenterede varer som kan *sælges* dér, end når det er aftalt at patentindehaveren eller licenstageren skal have eneret til *produktion* af varen i hver sit land. En eneret til produktion, der ikke ledsages af en tilsvarende områdebeskyttelse for salg vil ikke så let være konkurrenceindskrænkende, idet hver producent udsættes for konkurrence fra varer, der er fremstillet af producenter i andre lande.

Dette er antaget i Borroughs-Delplanque-sagen fra 1971, der handlede om carbonpapir, som det er let og billigt at transportere.

Kommissionen ser med strengere øjne på aftaler, der helt udelukker salg i et område end på aftaler, der alene udelukker produktion i et område. De vil lettere blive betragtet som konkurrenceindskrænkende, og det vil være vanskeligere – hvis ikke umuligt – at få dispensation for sådanne aftaler. Dispensation efter art. 85, stk. 3 er blevet givet i et tilfælde, hvor en eneret til produktion fandtes at være omfattet af art. 85, stk. 1 (Davidson-Rubber-sagen fra 1972). Så vidt vides har Kommissionen ikke givet nogen dispensation til aftaler, der indebar forbud mod

eksport af en patenteret vare fra et EF-land til et andet. Den har i et par tilfælde fået parterne til at ophæve sådanne aftaler.

3.408 *Patentbeskyttelse, som ikke skyldes aftale* –. Det her sagte gælder alene aftaler om patenter. Art. 85 berører ikke patentbeskyttelsen iøvrigt. Har således to patenthavere uafhængigt af hinanden taget patent på samme opfindelse eller på to nært beslægtede opfindelser i hver sit EF-land, må de kunne hindre hinanden i at fremstille og sælge det patenterede produkt i hinandens lande. Her må man med rette kunne påberåbe sig reglen i art. 36.

Men kan et produkt eller en fremgangsmåde ved dets fremstilling, som er patenteret i et medlemsland frit indføres fra et andet medlemsland, hvor det ikke kan patenteres? Dette problem kom frem i Parke-Davis-sagen, der blev afgjort af Domstolen i 1968.

3.409 *Parke-Davis-dommen* –. Det amerikanske selskab Parke, Davis og Co. har sæde i Detroit og havde i Nederlandene taget patent på fremstillingen af et antibiotikum, der hedder Chloramphenicol. Licenstager i Nederlandene er et hollandsk firma, og Parke-Davis har lovet at ville opretholde dets patentbeskyttelse i Nederlandene. Patentet dér giver indehaveren ret til at bringe det produkt, som er fremstillet efter den patenterede fremgangsmåde, i omsætning. Der gælder i Nederlandene den regel, at et medicinsk produkt, som bringes i omsætning af en anden end den, som har patentet, anses for fremstillet efter den patenterede fremgangsmåde, hvis intet andet bevises.

I Italien kan patent ikke udtages hverken på medicinske præparater eller på fremgangsmåden ved deres fremstilling. Det nederlandske firma Centrafarm og andre firmaer havde derfor købt upatenteret Chloramphenicol i Italien og solgt det på det nederlandske marked. Under påberåbelse af, at Parke-Davis' patent herved blev krænket, anlagde Parke-Davis sag mod Centrafarm m.fl. ved en nederlandsk domstol og påstod herunder de sagsøgte dømt til at ophøre med importen. De sagsøgte gjorde gældende, at et sådant importforbud ville være utilladeligt efter konkurrencereglerne i Romtraktatens art. 85, stk. 1 og art. 86. Dette spørgsmål har den nederlandske domstol herefter forelagt for Domstolen i Luxembourg.

I præmisserne til dommen siges det bl.a. at ifølge art. 36 er reglerne om ophævelse af de kvantitative restriktioner i importen ikke til hinder for, at der indføres forbud eller restriktioner i importen til et medlemsland, som er begrundet i en beskyttelse af industriel ejendoms-

ret. Sådanne forbud eller begrænsninger må dog ikke benyttes til vilkårlig diskriminering eller en tilsløret begrænsning i handelen mellem medlemsstaterne. Af lignende grunde er en udøvelse af en patentret i en medlemsstat i sig selv ikke en overtrædelse af traktatens konkurrenceregler.

Patentet, siger Domstolen videre, har i sig selv intet slægtskab med de kartelformer, som art. 85, stk. 1 nævner. Det er en ret, som loven giver dets indehaver, når visse betingelser er opfyldt, og omfattes derfor ikke af de aftaler eller den samordnede praksis mellem flere virksomheder, som rammes af forbudet i art. 85, stk. 1. Derimod kan aftaler om anvendelse af patenter falde ind under art. 85, stk. 1, men hvorvidt den foreliggende aftale mellem Parke-Davis og den nederlandske licenstager falder ind under art. 85, stk. 1, kan Domstolen ikke udtale sig om på det foreliggende grundlag.

Art. 86 er anvendelig, når der foreligger misbrug af en dominerende stilling, som kan påvirke handelen mellem medlemsstaterne. Det kan ikke udelukkes, at en højere pris på det patentbeskyttede produkt end på det ikke patentbeskyttede kan være misbrug af en dominerende stilling, men der foreligger ikke nødvendigvis et misbrug, fordi prisen på det patenterede produkt er højere end på det ikke beskyttede produkt.

Her antyder Domstolen det, som blev sagt udtrykkeligt af Generaladvokaten, nemlig at den højere pris for det patenterede produkt kan være begrundet i den pharmaceutiske industris høje udgifter til forskning og produktudvikling. En producent, der fabrikerer og sælger medicinske produkter i et land, hvor lægemidler ikke kan patenteres, og som derfor frit kan tilegne sig opfindelser, som er patentbeskyttede i andre lande, har ikke haft samme udgifter til forskning og til produktudvikling og kan derfor sælge sine produkter billigere. Parke-Davis-sagen er formentlig en undtagelse fra reglen om, at aftale om immaterielle rettigheder ikke må bruges til at dele Fællesmarkedet op i flere markeder. I hvilket omfang der kan opstilles flere undtagelser er som nævnt stadig uvist.

Andre klausuler.

I fremstillingen i det følgende har jeg søgt at gengive Kommissionens holdning til en række klausuler i licensaftaler. Den bygger i det væsentlige på de afgørelser, Kommissionen har truffet, på artikler i fagpressen, skrevet af Kommissionens embedsmænd og på disses "officiøse" udtalelser ved faglige møder o.l. Fremstillingen afspejler Kommissionens opfattelse i det tidlige forår 1973. I løbet af sommeren og efteråret 1973 er tilkendegivelserne fra Kommissionen blevet sjældnere.

Kommissionens holdning er endnu ikke endeligt afklaret på alle punkter. En afklaring kan først ventes, når den bebudede kommissionsforordning om licensaftaler bliver udsendt. Det sker antagelig tidligst i 1974.

A. Forholdet mellem licensgiver og licenstager.

3.410 *a Klausuler om gyldighedstid* –. Bestemmelser om, at aftalen om udnyttelse af et patent skal vare længere end patentets gyldighedstid anses som omfattet af forbudet i art. 85, stk. 1 og vil næppe blive tålt. Aftaler om at en licenstager skal bevare hemmeligheder i en know-how længere end kontraktens gyldighedstid er lovlige, men kan kun gøres gældende så længe know-how'en ikke er alment bekendt.

b. Klausuler om royalties –. Aftaler om at licenstageren skal betale licensafgifter er lovlige. Dette gælder også hvor det er aftalt, at licenstageren skal betale efter forskellige satser i forskellige lande, hvis aftalen herom er begrundet med, at licenstageren har enelicens i ét land og skal dele den med andre licenstagere i et andet land, eller med at opfindelsen er patenteret i ét land og ikke i et andet land, hvor licenstageren alene skal udnytte en know-how. Aftalen vil ikke være lovlig efter art. 85, stk. 1, hvis patentet består i alle lande, og retten udnyttes under de samme vilkår. I så fald kan man nemlig befrygte en opdeling af markederne.

c. Aftaler om pligt til udveksling af erfaringer –. Klausuler om pligt til udveksling af erfaringer er i princippet ikke omfattet af art. 85, stk. 1. De tjener jo til forbedring af produktet eller til dets billiggørelse og begrænser ikke konkurrencen. Men aftaler om, at parterne skal meddele hinanden en eneret til oplysninger om eller patent på sådanne forbedringer, eller at den ene part ensidigt skal give den anden en sådan eneret, vil være omfattet af art. 85, stk. 1 og vil ikke blive anerkendt. De kan føre til farlige konkurrenceindskrænkninger. Dette har Kommissionen udtalt i flere sager, bl.a. i Nagoya-sagen fra 1972.

d. Ikke-angrebsklausuler –. Aftaler, hvorved licenstager lover ikke at anfægte gyldigheden af et patent vil i reglen blive anset som en konkurrenceindskrænkning for licenstageren, som er forbudt og som ikke vil blive tilladt.

B. Forholdet mellem en licenstager og tredjemand.

3.411 *e. Forbud mod videreoverdragelse af licensen* –. Det er tilladt

parterne at bestemme, at licensen ikke må videreoverdrages uden licensgiverens samtykke. Derimod kan han som nævnt ikke kræve, at licenstageren giver ham alene retten til patenter og know-how som licenstageren selv udvikler i sit forskningsarbejde eller i forbindelse med fremstillingen af den patenterede eller know-how-beskyttede vare.

f. Bindende salgspriser –. En bestemmelse om at licenstageren skal holde bestemte salgspriser vil antagelig blive anset for en overtrædelse af art. 85, stk. 1.

Det anses også for lidet sandsynligt, at Kommissionen vil give dispensation efter art. 85, stk. 3.

C. Aftaler vedrørende produktet.

3.412 *g. Bestemmelser om højeste eller mindste kvantum for fremstillingen af varen* –. Aftaler om begrænsninger i licenstagerens fremstilling af produktet menes ikke at være omfattet af forbudet i art. 85, stk. 1. Det samme gælder aftaler om, at licenstageren skal fremstille og/eller sælge et mindstekvantum af produktet.

h. Kvalitetsforskrifter –. Klausuler om, at licenstageren ved varens fremstilling skal følge visse forskrifter, idet han f.eks. skal anvende råstoffer, halvfabrikata, hjælpematerialer eller maskiner af en vis type eller kvalitet, er kun lovlige, når de er nødvendige for at sikre en teknisk set rigtig udnyttelse af patentet eller know-how'en.

Kravene til materialer eller hjælpemidler skal være objektivt begrundet. Går de ud på, at materialer m.m. skal købes hos en bestemt leverandør, f.eks. licensgiveren selv, er de kun lovlige efter art. 85, stk. 1, hvis leverandøren faktisk er den eneste der kan levere de råstoffer, halvfabrikata m.m., som er nødvendige for at holde den foreskrevne kvalitet.

i. Pligt til mærkning af varen –. Aftaler, der pålægger licenstageren en pligt til at forsyne den licensierede vare med en angivelse af patentet eller med et varemærke, er lovlige i forhold til art. 85, stk. 1.

j. Konkurrenceklausuler –. En konkurrenceklausul, der pålægger licenstageren ikke at fremstille eller sælge konkurrerende produkter omfattes i princippet af art. 85, stk. 1. Da der for så vidt angår forhandlingsaftaler er givet en gruppefriholdelse i medfør af Kommissionens forordning nr. 67 af 1967 art. 1, (se kapitel 4, Eneforhandling) er der udsigt til, at

Kommissionen vil kunne meddele dispensation for sådanne klausuler i aftaler om immaterialrettigheder i medfør af art. 85, stk. 3. Indtil de eventuelt bliver gruppefriholdt i en kommende forordning skal disse aftaler anmeldes, hvis de ikke omfattes af "bagatelmeddelelsen" (se kapitel 1, Hovedprincipperne).

k. Voldgiftsaftaler –. I de sager, Kommissionen har haft til bedømmelse, er voldgiftsaftaler blevet anset for lovlige uden begrænsning. I disse aftaler var der dog ikke megen fare forbundet med at unddrage tvistemål mellem parterne for domstolene og dermed for offentlig kontrol. Senere har Kommissionens embedsmænd tilkendegivet, at man påtænker at begrænse gyldigheden af voldgiftsklausul i licensaftaler til alene at omfatte sager om de licensierede produkters kvalitet. Andre spørgsmål vil ikke kunne unddrages domstolenes prøvelse.

3.5. Afsluttende bemærkninger.

De aftaler, som er nævnt i det foregående, har været aftaler mellem to virksomheder. Domstolen og Kommissionen har så vidt vides ikke haft lejlighed til at tage stilling til aftaler, hvori flere end to virksomheder deltager. Der er grund til at tro, at hverken Domstolen eller Kommissionen vil se mildere på sådanne mere omfattende aftaler, f.eks. aftaler, hvor flere virksomheder indgår et patentfællesskab om bestående eller kommende patenter, end på aftaler mellem to virksomheder.

Som det fremgår af fremstillingen foran, er det i flere henseender tvivlsomt, hvor vidt virksomhederne kan gå i udnyttelsen af den monopolstilling, som de registrerede varemærker, mønstre og patenter giver deres indehavere. Domstolen har formuleret det princip, at kontraktens konkurrenceregler ikke kan begrænse immaterialrettigheders *indhold,* men meget vel deres *udnyttelse.* Denne formulering siger dog ikke ret meget. Begreberne indhold og udnyttelse kan ikke klart afgrænses over for hinanden. En immaterialrets indhold er jo alle de måder, som retten kan udnyttes på. Man kan spørge, om en eneret, som ikke kan udnyttes som sådan, reelt har noget indhold. Efter min opfattelse vil det skabe større klarhed at opgive sondringen end at fastholde den. Grænsen mellem den tilladelige og den utilladelige udnyttelse kan næppe fastlægges ved hjælp af begreberne "indhold" og "udnyttelse" men alene ved retspolitiske overvejelser.

KAPITEL 4.

ENEFORHANDLING

4.1. Indledning.

4.101 *Forhandlingsaftalen og dens fordele.* –En fabrikant giver en forhandler ret til at være den eneste inden for et område, der kan købe fabrikantens varer med videresalg for øje. Området kan være en by, en landsdel, et land eller flere lande. Forhandleren er ikke en agent, der får provision af salget, og som optræder i fabrikantens navn og for fabrikantens regning. Forhandleren er en mellemmand, der optræder i eget navn og sælger varen videre til kunderne i egen regning. Hans løn er hans fortjeneste ved videresalget.

Forhandlingsaftalen skaffer ofte fabrikanten en god afsætning. Er forhandleren den eneste, som kan købe fabrikantens varer, vil han også ofte have forpligtet sig til ikke at sælge konkurrerende varer til kunderne. Han vil da sætte hele sit arbejde og hele sin kapital ind på at sælge fabrikantens varer. Da han er den eneste, som kan købe fabrikantens varer, vil han i reglen også opnå, at hans arbejdsindsats og hans udgifter til reklame og kundeservice kommer ham selv til gode.

Både fabrikanten og forhandleren vil da opleve, at kalkulerne over forhandlerens køb og afsætning bliver sikrere, når han behersker markedet, og derved kan forhandleren bedre overse, hvor stort et lager han skal holde, og hvor mange ansatte han skal have. En aftale som denne hindrer ikke forhandlere i andre områder i at sælge til kunder i forhandlerens område, men det vil i reglen kun kunne lønne sig for kunderne at købe varen fra forhandlere uden for området, hvis de holder lavere priser eller yder bedre service end forhandleren. Normalt vil han være konkurrencedygtig, fordi han er den nærmeste forsyningskilde.

4.102 *Fuld områdebeskyttelse* –. Den beskyttelse mod konkurrence, som fabrikanten kan give sin forhandler, kan være større, og den kan være mindre end ovenfor nævnt.

Fabrikanten kan give forhandleren en stærkere monopolstilling. Han kan sørge for, at andre forhandlere, som virker uden for forhandlerens område, ikke sælger til kunder i området. En sådan aftale giver

forhandleren *fuld områdebeskyttelse.* Den vil ofte tillige bestemme, at forhandleren heller ikke må sælge til nogen uden for området. På denne måde kan fabrikanten skabe en salgsorganisation bestående af eneforhandlere, der hver har monopol på at sælge hans vare inden for et bestemt område.

Fabrikanten kan også give forhandleren en svagere stilling. Han kan sælge sit produkt til flere forhandlere i området. Forhandleren har også her en fortrinsstilling, idet kun nogle, ikke alle, kan forhandle fabrikantens vare. Der er imidlertid ikke tale om eneforhandling. Dette forudsætter, at forhandleren er den eneste inden for området, som kan købe fabrikantens vare med videresalg for øje.

4.103 *Lukkede og åbne aftaler* –. De eneforhandlingsaftaler, hvor forhandleren opnår fuld områdebeskyttelse, kaldes *lukkede* eneforhandlingsaftaler. De eneforhandlingsaftaler og de forhandlingsaftaler, hvor forhandlerne kan konkurrere med hinanden inden for samme område, kaldes *åbne* forhandlingsaftaler.

Afgrænsningen er dog ikke skarp. Der findes mellemformer, hvor det kan være vanskeligt at afgøre, om en eneforhandlingsaftale er åben eller lukket. Er det tilladt eneforhandleren at sælge til kunder i kollegaens område mod afgivelse af en provision til denne, vil eneforhandlingsaftalen i reglen være at anse for åben. Provisionen kan dog være så høj, at aftalen i virkeligheden bliver en lukket eneforhandlingsaftale.

4.104 *EF-landenes lovgivning* –. Medens der næppe findes noget europæisk land, hvis monopollovgivning griber ind over for agentaftalen – en aftale, som også EF's myndigheder har ladet i fred – er forhandlingsaftalen i flere henseender omfattet af monopollovgivningen.

I skandinavisk ret er eneforhandlingsaftaler normalt gyldige. Det samme gælder i tysk ret. I fransk ret vil de blive opretholdt, hvis eksklusiviteten er gensidig, d.v.s. at forhandleren har eneret til køb eller til salg af leverandørens produkt og pligt til kun at forhandle leverandørens vare inden for den pågældende vareart. I engelsk ret er eneforhandlingsaftaler også gyldige, medmindre den ene part er en sammenslutning af erhvervsdrivende.

4.2. A. EF-myndighedernes principielle stilling.

4.201 Romtraktatens bestemmelser om monopoler frembyder særlig interesse netop med henblik på forhandlingsaftaler.

Det er et af Romtraktatens vigtigste mål at nedbryde handelsskranker-

ne mellem medlemslandene. Dette finder udtryk både i præamblen – fortalen – til Traktaten og i flere af Traktatens bestemmelser. Varer, personer, tjenesteydelser og kapital skal kunne bevæge sig frit mellem landene. Derfor er told og importreguleringer blevet afskaffet medlemslandene imellem, og derfor vil man også hindre de konkurrenceindskrænkninger, som private opretter ved karteller og monopoler. Dette fremgår af bestemmelserne i art. 85 ff. om konkurrence.

4.202 *Romtraktatens art. 85* –. Efter bestemmelsen i art. 85, stk. 1 er alle aftaler mellem virksomheder, alle vedtagelser inden for sammenslutninger af virksomheder og alle former for samordnet praksis uforenelige med Fællesmarkedet og forbudt, hvis de kan påvirke handelen mellem medlemsstater og har til formål eller til følge at hindre, begrænse eller fordreje konkurrencen inden for Fællesmarkedet.

Det er Kommissionens opfattelse, at eneforhandlingsaftaler i *princippet* kan være omfattet af dette forbud, uanset om de giver forhandleren fuld områdebeskyttelse eller ikke. Eneforhandlingsaftaler blev derfor med visse undtagelser pålagt den anmeldelsespligt, som er foreskrevet i art. 4 og 5 i Rådets forordning nr. 17 af 16. februar 1962 om anvendelse af bestemmelserne i Romtraktatens art. 85 og 86. Art. 4 foreskrev anmeldelsespligt for eneforhandlingsaftaler, som blev til efter forordningens ikrafttræden den 13. marts 1962, og art. 5, at aftaler, der bestod ved forordningens ikrafttræden, skulle anmeldes inden visse frister, som nu er udløbet.

4.203 *Anmeldelsespligten* –. For Danmark og de andre nye medlemslande gjaldt der imidlertid en frist til 1. juli 1973 for anmeldelse af aftaler, der kom i strid med EF's konkurrenceregler som følge af vor indtræden i EF. Nye aftaler, som indgås med danske virksomheder som part, skal derimod anmeldes til Kommissionen, så snart de er indgået. Bestående aftaler med danske virksomheder som part, der skulle have været anmeldt uanset vor indtræden i EF, berøres ikke af vor indtræden. Er de ikke blevet anmeldt, er de ligeså ulovlige i dag som de var før 1. januar 1973.

Anmeldelsen har den virkning, at Kommissionen kan erklære forhandlingsaftalen for undtaget fra forbudet i art. 85, stk. 1. Dette kan ske i medfør af Traktatens art. 85, stk. 3. Herefter kan aftaler erklæres for undtaget fra forbudet i art. 85, stk. 1, bl.a. dersom de "bidrager til at forbedre produktionen og fordelingen af varerne".

Anmeldelsen har endvidere den virkning, at aftalen ikke kan tilsidesættes som ugyldig, så længe Kommissionen ikke har skredet ind over for aftalen. Anmeldes aftalen ikke, vil den uden videre være ugyldig og

parterne vil kunne udsættes for retsforfølgning (bøde eller tvangsbøder). Det skal da afgøres af Kommissionen efter dennes frie skøn, om bøder eller tvangsbøder skal pålægges, men afgørelsen kan efterprøves af Domstolen i Luxembourg.

4.204 *Rådsforordning nr. 19 af 1965 og Grundig-dommen* –. En lang række forhandlingsaftaler er gavnlige for produktion og omsætning og uskadelige for konkurrencen. Ved Rådets forordning nr. 19 af 2. marts 1965 blev der givet Kommissionen bemyndigelse til at fastsætte nærmere regler om en "gruppefriholdelse" af sådanne gavnlige og ufarlige eneforhandlingsaftaler. Herefter skulle de pågældende aftaler generelt være lovlige og derfor fritaget for anmeldelse til Kommissionen. Bemyndigelsen til Kommissionen blev benyttet, og ved Kommissionens forordning nr. 67 af 22. marts 1967 blev der truffet bestemmelse om, at en række eneforhandlingsaftaler ikke længere behøvede anmeldelse. Denne forordning vil blive omtalt nedenfor 4.205–4.209.

Eneforhandlingsaftaler med fuld områdebeskyttelse slap ikke igennem Kommissionens nåleøje. Om Kommissionens holdning til disse aftaler var lovmedholdelig, skulle dog først prøves ved Domstolen i Luxembourg, før Kommissionen kunne udsende en forordning om gruppefriholdelse af andre eneforhandlingsaftaler. Spørgsmålet afhænger af en fortolkning af Romtraktaten. Domstolen fastslog i nogle domme, at eneforhandlingsaftaler som sådanne *kan* omfattes af forbudet i art. 85, stk. 1, men at de ikke alle nødvendigvis omfattes af dette forbud. Disse afgørelser bidrog imidlertid ikke meget til at afgrænse de forbudte eneforhandlingsaftaler fra de tilladelige. Aftaler med fuld områdebeskyttelse hørte dengang efter Kommissionens opfattelse til de forbudte, men denne opfattelse deltes ikke af den tyske og den italienske regering. Både i Tyskland, Italien og Frankrig er eneforhandlingsaftaler med fuld områdebeskyttelse i mange tilfælde gyldige. I Frankrig nyder de endog beskyttelse mod den tredjemand, der prøver at krænke dem ved at sælge varer i et område, der er forbeholdt en anden forhandler.

Problemet blev afklaret ved dom afsagt den 13. juli 1966 af Fællesmarkedets domstol i Grundig-sagen. Dommen gik ud på, at eneforhandlingsaftaler med fuld områdebeskyttelse i princippet var omfattet af forbudsreglen i art. 85, stk. 1.

Efter denne dom og de andre domme om eneforhandling og monopol, som blev afsagt næsten samtidig med dommen i Grundig-sagen, gav Kommissionen en række regler for forhandlingsaftaler.

4.205 *Kommissionsforordning nr. 67 af 1967. Gruppefriholdelse for*

visse åbne forhandlingsaftaler –. I Kommissionens forordning nr. 67 af 22. marts 1967, der trådte i kraft den 1. maj 1967, blev en række forhandlingsaftaler erklæret for omfattet af undtagelsesbestemmelsen i art. 85, stk. 3. Disse aftaler skal herefter ikke anmeldes for Kommissionen.

4.206 *Ikke-anmeldelsespligtige aftaler. Hvilke forhandlingsaftaler går fri?*

Det drejer sig ifølge forordningens art. 1 om følgende aftaler, "hvori der kun deltager to virksomheder, og

a. hvorefter den ene over for den anden forpligter sig til at levere bestemte varer udelukkende til denne med henblik på videresalg i en bestemt del af Fællesmarkedet, eller
b. hvorefter den ene over for den anden forpligter sig til med henblik på videresalg at købe bestemte varer udelukkende af denne, eller
c. hvorefter der mellem de to virksomheder med henblik på videresalg er indgået eksklusive leverings- eller købsforpligtelser som omhandlet under litra a) og b) ovenfor".

Som det vil ses, omfatter gruppefriholdensen ikke blot de forhandlingsaftaler, der er nævnt under b), men også de eneforhandlingsaftaler, der nævnes under a) og c).

Disse regler gælder dog ifølge art. 1, sidste stk. ikke for aftaler, hvori der kun deltager virksomheder fra en enkelt medlemsstat, og som vedrører videresalg af varer inden for denne medlemsstat.

Denne bestemmelse har givet anledning til tvivl. De her nævnte aftaler vil i reglen ikke påvirke konkurrencen mellem medlemslandene og er allerede derfor i medfør af Traktatens art. 85, stk. 1 ikke anmeldelsespligtige. Det kan derfor forekomme overflødigt udtrykkeligt at foreskrive, at de ikke kan være omfattet af gruppefriholdelsen i medfør af art. 85, stk. 3.

De kan dog, hævdes det, påvirke konkurrencen mellem medlemslandene og skal da anmeldes som andre konkurrencebegrænsende aftaler. Men her griber forordning nr. 17 af 6. februar 1962 ind. Efter dennes art. 4, stk. 2, nr. 1 omfatter anmeldelsespligten indtil videre ikke aftaler, hvori der kun deltager virksomheder fra én medlemsstat, og hvor den pågældende aftale, vedtagelse eller samordnede praksis ikke vedrører indførsel eller udførsel mellem medlemsstater. Denne bestemmelse har Domstolen i Luxembourg fortolket på den måde, at en sådan aftale ikke er anmeldelsespligtig, selv om den kan påvirke konkurrencen mellem medlemslandene.

En kontrakt mellem et tysk bryggeri og en tysk restaurator, hvorved bryggeriet pålagde restauratøren ikke at købe og sælge andet øl end bryggeriets, kunne meget vel påvirke konkurrencen mellem EF-landene,

idet den udelukkede belgiske, hollandske og franske bryggerier fra at levere til restauratøren. Da aftalen imidlertid ikke vedrørte indførsel og udførsel, skulle den ikke anmeldes til Kommissionen.

Anmeldelsespligtige efter forordning nr. 67 af 1967 art. 1, sidste stk. bliver herefter aftaler mellem virksomheder, der hører hjemme i samme stat indenfor EF, og som på den ene side alene går ud på videresalg inden for denne stats område, og som på den anden side vedrører indførsel og udførsel mellem medlemslandene. Det er svært at forestille sig, hvilke aftaler det kan være.

4.207 *Betingelserne for at de pågældende eneforhandlingsaftaler går fri* –. Ifølge art. 2 i forordning nr. 67 af 1967 er det en betingelse for, at en forhandlingsaftale kan omfattes af gruppefriholdelsen, "at der ud over den i art. 1 nævnte forpligtelse ikke må pålægges eneforhandleren andre konkurrencebegrænsninger end

a. pligt til, så længe aftalen er gældende eller indtil et år efter dens ophør, ikke at fremstille eller forhandle varer, som konkurrerer med de af aftalen omfattede varer;
b. pligt til uden for det område, aftalen vedrører, ikke at reklamere, oprette filialer og holde udleveringslagre for de varer, aftalen omfatter.

Forhandleren kan endvidere lovligt forpligte sig til:

a. at aftale fuldstændige vareassortimenter eller mindstekvanta;
b. at forhandle de af aftalen omfattede varer under de varemærker eller i det udstyr, som producenten måtte foreskrive;
c. at træffe salgsfremmende foranstaltninger, herunder navnlig
   – at reklamere for varene,
   – at opretholde et salgsnet eller at være lagerførende,
   – at yde eftersalgsservice og garanti,
   – at beskæftige fagligt eller teknisk uddannet personale".

4.208 *Anmeldelsespligtige aftaler udenfor gruppefriholdelsen* –. Gruppefriholdelsen gælder ifølge art. 3 ikke, "hvor

a. producenter af indbyrdes konkurrerende varer overdrager eneforhandlingen af disse varer til hinanden;
b. kontrahenterne (d.v.s. aftalens parter), indskrænker formidlernes eller forbrugernes muligheder for at skaffe sig de af aftalen omfattede varer hos andre forhandlere inden for Fællesmarkedet, navnlig hvis kontrahenterne
   1. gør industriel ejendomsret (d.v.s. retten til patenter, varemær-

ker, mønstre m.m.) gældende for at forhindre, at forhandlere eller forbrugere i andre dele af Fællesmarkedet forsynes med varer, som omfattes af aftalen, og som er behørigt mærket og bragt i handelen, eller for at forhindre at forhandlere eller forbrugere i det område, som omfattes af aftalen, afsætter disse varer;

2. gør andre rettigheder gældende eller træffer foranstaltninger for at hindre forhandlere eller forbrugere andetsteds inden for Fællesmarkedet i at blive forsynet med de varer, aftalen omfatter, eller i at afsætte dem i det område, aftalen vedrører".

Ved bestemmelserne i art. 3 har Kommissionen undtaget de lukkede eneforhandlingsaftaler fra gruppefriholdelsen. Den har også villet forhindre, at en forhandler skaffer sig absolut områdebeskyttelse ved at bruge patent- eller varemærkelovgivningen eller lovgivningen om illoyal konkurrence i ét medlemsland til at hindre parallelimport af varen fra et andet EF-land. Herved kan art. 3 føre til, at retsregler i et medlemsland tilsidesættes som stridende imod EF-retten. Selv om en fransk eneforhandler efter fransk lov kan forbyde en forhandler i et andet land at krænke hans eneforhandlingsaftale, vil Kommissionen eller den pågældende udenlandske forhandler i medfør af art. 3 kunne hindre, at dette forbud gøres gældende.

4.209 *Kommissionen kan skride ind over for "gruppefriholdte" aftaler* –. I art. 7 i Rådets forordning nr. 19 af 1965 var der givet Kommissionen hjemmel til at skride ind over for en aftale, der omfattes af forordningens regler om "gruppefriholdelse", men som på trods heraf alligevel truer konkurrencen i Fællesmarkedet. Denne hjemmel er nu benyttet. Kommissionen har i art. 6 i forordning nr. 67 af 1967 bestemt, at den vil undersøge, hvorvidt art. 7 er anvendelig i et konkret tilfælde, "navnlig når der er en formodning om, at

a. de af aftalen omfattede varer inden for det område, aftalen vedrører, ikke er udsat for konkurrence fra varer, som på grund af deres egenskaber, anvendelsesformål og pris af forbrugerne må anses for at være varer af samme art;
b. det ikke er muligt for andre producenter i det område, aftalen vedrører, at afsætte varer af samme art på eneforhandlerens omsætningstrin;
c. eneforhandleren misbruger fritagelsen ved
   1. inden for det område, aftalen vedrører, uden saglig grund at nægte at levere til kategorier af købere, som ikke har mulighed

for på rimelige vilkår at skaffe sig de af aftalen omfattede varer andetsteds;

2. at sælge de af aftalen omfattede varer til urimeligt høje priser".

Det fremgår flere steder i forordning nr. 67, at ikke blot de aftaler, der giver en forhandler eneret til køb eller salg af fabrikantens produkter (eneforhandlingsaftaler) men også andre forhandlingsaftaler kan indeholde konkurrenceindskrænkende bestemmelser, der fører til, at de ikke bliver "gruppefriholdt", men må anmeldes til Kommissionen. Det er derfor næppe helt rigtigt, at den officielle danske tekst flere steder bruger ordene eneforhandler og eneforhandling i stedet for blot forhandler og forhandling.

4.210 *Aftaler der går fri for anmeldelse til Kommissionen* –. Følgende aftaler går herefter fri for anmeldelse:

1. Eneforhandlingsaftaler og andre forhandlingsaftaler omfattes efter Kommissionens opfattelse ikke af forbudet mod konkurrencebegrænsende aftaler i Romtraktatens art. 85, stk. 1 og skal derfor ikke anmeldes, hvis markedsandelen af de varer, aftalen gælder, og omsætningen i de virksomheder, som deltager i aftalen, ikke overstiger de mindstegrænser, som er fastsat i "bagatelmeddelelsen" eller som den også kaldes, "minikartelmeddelelsen" af maj 1970 (se kapitel 1, Hovedprincipperne). Dette gælder, selv om aftalerne ellers ikke ville være omfattet af den gruppefriholdelse, som kommissionsforordning nr. 67 af 1967 giver visse forhandlingsaftaler.
2. Eneforhandlingsaftaler og andre forhandlingsaftaler, der ikke omfattes af "bagatelmeddelelsen" er i medfør af Romtraktatens art. 85, stk. 3 omfattet af en gruppefriholdelse, hvis de opfylder betingelserne herfor i kommissionsforordning nr. 67 af 1967, og de skal derfor ikke anmeldes.
3. Endelig går forhandlingsaftaler fri for anmeldelse, hvis de omfattes af undtagelsen i Rådets forordning nr. 17 af 1962 art. 4, stk. 2, nr. 1 (aftaler mellem virksomheder fra samme medlemsstat, der ikke vedrører indførsel eller udførsel mellem medlemsstaterne) og samme forordnings art. 4, stk. 2, nr. 2a (visse aftaler om bindende mindstepriser m.m., se iøvrigt om art. 4, stk. 2, nr. 1 ovenfor 4.206 og om nr. 2a nedenfor 4.212).

Hertil må dog bemærkes:

"Bagatelmeddelelsen" binder som nævnt hverken Kommissionen eller Domstolen i Luxembourg. Ifølge art. 6 i forordning nr. 67 af 1967 er Kommissionen ikke afskåret fra at skride ind overfor forhandlingsaftaler,

der opfylder betingelserne for gruppefriholdelse, men som dog skønnes at være skadelige for den frie konkurrence. Forhandlingsaftaler, som omfattes af undtagelsen i forordning nr. 17 af 1962 skal ikke anmeldes, men sådanne aftaler kan alligevel forbydes, hvis de påvirker konkurrencen mellem medlemslandene. Domstolen har i en dom ladet denne mulighed stå åben.

En aftale, som herefter skal anmeldes, kan efter omstændighederne blive godkendt af Kommissionen efter anmeldelse og ansøgning om fritagelse, hvis den opfylder betingelserne for fritagelse i Romtraktatens art. 85, stk. 3. Vil Kommissionen ikke godkende aftalen, kan enhver af parterne indbringe sagen for domstolen i medfør af Romtraktatens art. 173.

4.211 *Individuelle tilladelser: Transocean- og Omega-sagerne* –. Kommissionen har imidlertid meddelt nogle individuelle fritagelser i medfør af art. 85, stk. 3. Her skal to af disse omtales:

I *Transocean*-sagen fra 1967 havde fabrikanterne aftalt med forhandlerne, at hver forhandler, der modtog en bestilling, som skulle udføres i en anden forhandlers område, skulle betale den anden forhandler en erstatningsprovision. Dette tillod Kommissionen bl.a. under hensyn til, at provisionen ikke var prohibitivt høj.

I *Omega*-sagen fra 1970 havde fabrikanten af de svejtsiske Omega-ure bestemt, at hver eneforhandler (han blev kaldt generalagent) i fire af fællesmarkedslandene skulle drage omsorg for, at urene kun blev leveret til et begrænset antal detailhandlere. Disse detailhandlere skulle ikke blot vælges efter deres faglige kunnen og deres butikkers indretning og beliggenhed, men også ud fra ønsket om, at der ikke blev for mange Omega-forhandlere, når henses til områdets eller byens størrelse og formodede købekraft.

Dette sidste krav betød, at aftalerne ikke kunne blive omfattet af gruppefriholdelsen i forordning nr. 67 af 1967, idet der blev pålagt eneforhandlerne videregående konkurrencebegrænsninger end dem, som er tilladt efter forordningens art. 2. Alligevel gav Kommissionen tilladelse til aftalerne i medfør af Traktatens art. 85, stk. 3. Begrundelsen var, at der kun kan fabrikeres et begrænset antal Omega-ure. Hvis man tillod alle detailhandlere, der opfyldte de saglige krav, at sælge disse ure, ville salget blive spredt så meget, at mange detaillister kun ville sælge få ure. Dette ville kunne forringe omsætningen af urene og føre til, at nogle detailhandlere ikke ville kunne opretholde den bedste service over for kunderne og over for fabrikanten. Disse detailhandlere ville med andre

ord ikke yde det salgsarbejde, som var nødvendigt, og de ville ikke sørge for en så hurtig omsætning, at de til enhver tid ville falbyde de nyeste modeller eller dem, som passede bedst for den enkeltes smag.

Afgørelsen er blevet kritiseret. Det er gjort gældende, at der i et helt frit marked ville være sket en naturlig udvælgelse af de detailhandlere, som ville opretholde et passende salg af Omega-ure.

Samtidig forbød Kommissionen den hollandske "generalagent" at pålægge sine forhandlere at nægte levering til stormagasiner. Dette, mente Kommissionen, ikke var nogen saglig begrænsning. Man kan vel deraf slutte, at det efter Kommissionens opfattelse heller ikke ville være sagligt begrundet at nægte levering til postordreforretninger, brugsforeninger eller "discount-stores".

4.212 *Særligt om bindende mindstepriser* –. I de fleste lande kan bindende mindstepriser gældende for forhandleren som regel ikke gennemtvinges. Dette gælder skandinavisk, fransk og engelsk lov. I tysk ret gælder nu samme regel, idet der ikke længere er adgang i loven til at gøre undtagelse for mærkevarer, der sælges i konkurrence med andre mærkevarer. De nationale regler gælder som hovedregel kun for forhandling af varer i lovlandet d.v.s. det land, der giver den pågældende lov, ikke eksport fra lovlandet. Den danske lov gælder for forhandling af varer i Danmark. En dansk eksportør rammes altså ikke af forbudet i den danske monopollovs § 10 mod bindende bruttopriser. Eksporterer han til et land, der har samme regel, f.eks. til England, rammes han i forholdet til sin engelske forhandler af dette lands forbud. Det er ikke sikkert, at danske domstole vil anvende den engelske monopollov, men engelske domstole vil, og det vil i et sådant tilfælde være vanskeligt at opretholde en mindsteprisaftale.

Rådets og Kommissionens holdning til aftaler om bindende mindstepriser er kommet til udtryk i forskellige sammenhæng.

Ifølge Rådets forordning nr. 17 af 1962 art. 4, stk. 2, nr. 2a gælder pligten til anmeldelse til Kommissionen ikke for aftaler, vedtagelser og samordnet praksis, såfremt der heri kun deltager to virksomheder, og aftalen alene indskrænker den ene parts frihed til selv at fastsætte priser eller forretningsbetingelser ved videresalg af varer, som han erhverver hos den anden part. Bestemmelsen må forstås således, at der ikke foruden aftalen om bindende mindstepris må lægges andre konkurrencebegrænsninger på forhandleren end de her nævnte.

Hvis derimod de forhandlere og eneforhandlere, som er nævnt i art. 1 i forordning nr. 67 af 1967, pålægges bindende mindstepriser, vil de

pågældende forhandlingsaftaler næppe blive omfattet af gruppefriholdelsen i art. 1. Dette synes at fremgå af art. 2, der udtømmende opregner de konkurrencebegrænsninger, en forhandler kan pålægges, for at aftalen kan opfylde betingelserne for gruppefriholdelsen. En aftale om bindende mindstepriser er ikke nævnt her.

I sagen *Agfa-Gevaert* har Kommissionen nægtet at godkende nogle aftaler mellem Agfa-Gevaert koncernen og deres forhandlere uden for Tyskland, der pålagde forhandlerne ikke at eksportere varerne til Tyskland, for at man i dette land kunne opretholde en efter den dagældende tyske lovgivning lovligt vedtaget mindstepris.

4.213 *B. Kommissionens meddelelse af 24. december 1962.* "Enerepræsentationsaftaler" skal ifølge Kommissionens opfattelse ikke anmeldes, da de ikke omfattes af kartelforbudet i Traktatens art. 85, stk. 1. Derimod skal som nævnt nogle eneforhandlingsaftaler stadig anmeldes. Afgrænsningen mellem forhandling og "repræsentation" kan være vanskelig, og Kommissionen har derfor den 24. december 1962 udsendt følgende meddelelse:

"Det er kommissionens opfattelse, at aftaler med handelsrepræsentanter, hvorved disse påtager sig inden for et område i Fællesmarkedet enten

at optage købetilbud på hvervgiverens vegne (det vi forstår ved en agent)

at afslutte aftaler i hans navn og på hans vegne (agent med fuldmagt) eller

at afslutte aftaler i eget navn og på hvervgiverens vegne (kommissionær)

ikke er omfattet af forbudet i art. 85, stk. 1.

Det forudsættes herved, at den part, som er beskrevet som repræsentant, også udfylder en repræsentants funktioner, og at han ikke i virkeligheden handler som en selvstændig forhandler. Kommissionen anser det for at være et afgørende kendemærke, at forhandleren efter aftalen mellem parterne udtrykkeligt eller stiltiende har risikoen og ansvaret for varens afsætning og aftalernes opfyldelse. Det er ikke, hvad han kaldes, der er afgørende. Således kan efter Kommissionens opfattelse en repræsentant ikke have nogen risiko for handelen, bortset fra et sædvanemæssigt *del credere* ansvar. Påtager han sig et sådant ansvar, bliver han i erhvervsmæssig og "funktionel" henseende beslægtet med forhandleren og må derfor behandles som sådan i relation til konkurrencereglerne. I disse tilfælde må agentaftaler behandles som forhandlingsaftaler.

Efter Kommissionens opfattelse er der en formodning for, at der er tale om en forhandler, hvor en person, der beskrives som repræsentant,

har et varelager, som han behandler som sin ejendom, og som omfatter en væsentlig del af de varer, som han ifølge aftalen skal sælge

eller han

for egen regning skal iværksætte, opretholde eller sikre en gratis kundeservice, eller han faktisk har en sådan service

eller han

selv kan bestemme eller faktisk selv bestemmer priser og forretningsvilkår. . ."

C. Aftaler med deltagere fra lande uden for EF.

4.214 a. De ovenfor beskrevne fællesmarkedsregler finder også anvendelse på aftaler, der indgås mellem leverandører fra et land uden for De europæiske Fællesskaber og forhandlere, der driver virksomhed inden for Fællesskaberne, f.eks. i Danmark. Aftalen om forhandling kan omfattes af reglerne, selv om aftalen kun omfatter ét land, blot den kan påvirke handelen mellem medlemslandene, hvad en aftale, der forbyder eneforhandleren i Danmark at sælge til et andet medlemsland, efter omstændighederne vil kunne.

b. Forhandlingsaftaler, som en leverandør i et fællesmarkedsland, f.eks. Danmark, indgår med en forhandler i et "tredieland", f.eks. Svejts, rammes i reglen ikke af Romtraktatens regler. Dette gælder formentlig, selv om det pålægges forhandleren i tredieland ikke at videresælge varen til fællesmarkedslandene. Kommissionen har i 1964 ved en beslutning udtalt, at en eksklusivaftale mellem en fransk eneforhandler og en svejtsisk forhandler ikke var omfattet af Romtraktatens kartelforbud i art. 85, stk. 1 (franskmanden fik en såkaldt "negativattest" efter art. 2 i Rådets forordning nr. 17, jfr. herom kapitel 2, Anmeldelse af aftaler). Dette fik han, uagtet aftalen indeholdt et almindeligt forbud for svejtseren imod at eksportere franskmandens varer fra Svejts. Kommissionen begrundede afgørelsen bl.a. med, at en reeksport til et fællesmarkedsland fra Svejts ville belægge varen med dobbelt told, og at den var praktisk uigennemførlig. Aftalen kunne derfor ikke "mærkbart" berøre handelen mellem fællesmarkedslandene (sagen *Grosfillex-Fillistorf).*

KAPITEL 5.

HORISONTALE KARTELLER.

5.1. Begrebet.

Det er blevet omtalt i kapitel 1, Hovedprincipperne, at konkurrenceindskrænkende aftaler, vedtagelser og samordnet praksis, som er i strid med EØF-traktatens art. 85, stk. 1, kan bestå såvel på horisontalt som på vertikalt plan.

Horisontale aftaler foreligger, hvor aftalen er indgået mellem virksomheder på samme produktions- eller fordelingstrin, f.eks. aftaler mellem producenter indbyrdes eller mellem forhandlere indbyrdes.

De *vertikale aftaler* er aftaler mellem virksomheder, der befinder sig på forskellige led i produktionen eller distributionen, f.eks. mellem producenter og forhandlere.

De vertikale aftaler er især omtalt i kapitel 4, Eneforhandling og i kapitel 3, Immaterielle rettigheder.

De horisontale aftaler har beskæftiget EF's myndigheder, både i enkeltafgørelser og i deres fastsættelse af almindelige regler. Gennem Kommissionens og Domstolens praksis har der efterhånden udkrystalliseret sig visse typer af aftaler mellem virksomheder, som normalt ikke bliver anset for omfattet af forbudsbestemmelsen i art. 85, stk. 1, visse typer af aftaler som ikke bliver tolereret, da de indskrænker konkurrencen på utilladelig måde, og visse typer der er blevet godtaget i medfør af art. 85, stk. 3, selv om de indskrænker konkurrencen. De skønnes i givet fald at være af værdi for Fællesmarkedets funktion.

Under 5.2 omtales typer af horisontale karteller, som er blevet anset for uakceptable ved at stride mod forbudsbestemmelsen i art. 85, stk. 1 uden at kunne fritages efter bestemmelsen i art. 85, stk. 3.

Under 5.3 omtales tilladte horisontale aftaler.

5.2. Forbudte horisontale karteller.

5.201 Kommissionen har især vendt sig mod horisontale karteller, som går ud på opdeling af markeder, på fordeling af afsætningskvoter eller på fastsættelse af priser.

5.202 *Markedsopdeling* –. *Markedsopdelende aftaler* indskrænker konkurrencen og modvirker, at der etableres et Fællesmarked. Når den enkelte virksomhed gennem aftaler har sikret sig sit eget marked, får den nemlig mulighed for at bestemme sin pris- og salgspolitik, uden at den behøver at frygte, at andre virksomheder, som deltager i aftalen, trænger ind på dens marked og byder den konkurrence.

Aftaler om opdeling af markeder går ofte ud på, at hver aftalepart forpligter sig til at respektere de øvrige parters nationale markeder. Den producent, hvis virksomhed er beliggende i en medlemsstat, sikrer sig på denne måde mod konkurrence fra de øvrige deltagere. Dette hæmmer eller udelukker de økonomiske goder i at bevæge sig mellem medlemslandene.

5.203 *Afsætningskvoter* –. Handelen mellem medlemslandene bliver også påvirket, såfremt der indgås aftaler mellem virksomheder om *fastlæggelse af afsætningskvoter* på Fællesmarkedet. Ved kvote-ordningen tildeles den enkelte virksomhed en anpart af den samlede afsætning og den enkelte virksomheds stilling fastlåses derved i forhold til de øvrige aftaledeltagere, så det indbyrdes styrkeforhold mellem virksomhederne bliver opretholdt. Kvoteaftaler truer handelen mellem medlemsstaterne, fordi den enkelte deltager i aftalen afstår fra at skærpe konkurrencen ved at søge sin afsætning forøget på de øvrige deltageres bekostning.

5.204 *Salgspriser* –. Aftaler om *fastlæggelse af salgspriser* kan også påvirke handelen mellem medlemsstaterne og medføre indskrænkninger i konkurrencen på Fællesmarkedet. Hvis det f.eks. lykkes indbyrdes konkurrerende virksomheder at blive enige om de priser, til hvilke deres produkter skal afsættes på Fællesmarkedet, behøver de ikke længere at frygte priskonkurrence fra de øvrige aftaleparter. Virksomhederne vil i reglen søge at enes om priser, som er højere end de priser, som ville fremkomme uden den indbyrdes aftale. Og prisaftalen vil derfor være til skade for forbrugerne og i øvrigt medføre en mindskelse af konkurrencen på Fællesmarkedet.

5.205 *Kinin-kartel-sagerne* –. *Kinin-kartel-sagerne* giver et illustrerende eksempel på, hvordan virksomheder på horisontalt niveau gennem forskellige aftaler kan søge at indskrænke konkurrencen på Fællesmarkedet.

I Kinin-kartel-sagerne var der tale om aftaler, som tilsigtede at styrke deltagernes stilling på kinin-markedet. Kommissionen traf beslutning angående kartellet i 1969, og i 1970 faldt Domstolens afgørelse.

Horisontale karteller

Sagens baggrund for Kommissionen var følgende:

Kinin og kinidin fremstilles af barken fra chinchona-træet, der hovedsageligt vokser i Congo, og i visse andre afrikanske stater, i Indonesien, Indien og i et vist omfang i Syd- og Mellemamerika. De anvendes til fremstilling af lægemidler – navnlig mod malaria og hjertesygdomme – og anvendes desuden i visse drikkevarer.

Efterspørgslen efter kinin var blevet forøget på grund af den anden verdenskrig, og i Congo opstod der omfangsrige chinchona-plantager, hvis betydning steg, efter at Indonesien var blevet besat af japanerne. Efter krigen gik efterspørgslen på kinin igen tilbage, og de indonesiske produktionsområder blev atter almindeligt tilgængelige. Fra 1953 til 1958 faldt kininpriserne. Desuden meddelte den amerikanske General Services Administration i 1955, at regeringens lagre af overflødige kininforråd – svarende til et verdensforbrug på 1 1/2-2 år – ville blive offentligt udbudt til salg.

Producenterne frygtede derfor, at priserne ville falde yderligere, og at plantageejerne i Congo og Indonesien ville omstille sig til mere indbringende kulturer, som f.eks. te. Den fremtidige råstofforsyning til industrien ville dermed komme i fare.

På denne baggrund blev der i 1958 indgået en aftale mellem de største kininproducenter i Europa: 1) den hollandske virksomhed Nederlandse Combinatie voor Chemische Industrie (samt nogle mindre hollandske virksomheder), 2) den tyske virksomhed Boehringer og 3) den tyske virksomhed Buchler.

Denne aftale afløstes af senere aftalearrangementer og mundede ud i to "eksportaftaler" og to såkaldte "gentlemen's agreements". Heri deltog bl.a. yderligere tre franske virksomheder. De to eksportaftaler indeholdt navnlig bestemmelser om fastsættelse af priser og rabatter for eksport af kinin og kinidin, tildeling af eksportkvoter og forbehold af afsætningsmarkeder for de enkelte virksomheder. Hertil kom en mængdeudligning i tilfælde af, at eksportkvoterne blev overskredet eller ikke nået. Eksportaftalerne fandt ikke anvendelse på eksport til EØF-lande.

De to "gentlemen's agreements", der var blevet udarbejdet sammen med eksportaftalerne, og som var skriftligt affattede og daterede uden at være underskrevne, udstrakte derimod de bestemmelser, som eksportaftalerne havde truffet vedrørende priser, kvoter og mængdeudligning til alle salg i ind- og udland. Dette gjaldt også salg inden for Fællesmarkedet. Desuden blev det præciseret, at hjemmemarkederne skulle beskyttes til fordel for hver enkelt national producent.

Kommissionen traf beslutning i sagen den 16. juli 1969.

Med henblik på *fastsættelse af salgspriser* for kinin og kinidin

påpegede Kommissionen, at kartelmedlemmerne havde anvendt ensartede priser såvel for eksport til tredielande som for salg til EØF-lande. Endvidere havde man anvendt ensartede provisioner og rabatter over for bestemte aftagere. Også prisændringer var blevet besluttet i fællesskab. Den fælles prispolitik var blevet udstrakt til også at gælde i tilfælde af levering til de afsætningsmarkeder – Tyskland, Frankrig og Holland – der var forbeholdt parterne, men hvor sådanne leveringer undtagelsesvis var tilladte, til trods for den principielt aftalte opdeling af afsætningsområder. I disse tilfælde anvendte man priser, der indebar, at de indenlandske producenter ikke blev tvunget til at sænke deres priser. Kommissionen fandt, at priskonkurrencen inden for Fællesmarkedet hermed i betydeligt omfang var blevet indskrænket til skade for aftagerne.

Med hensyn til *opdelingen af markederne* fremhævede Kommissionen, at parterne bl. a. havde søgt at skjule den ved over for aftagere i et vist begrænset omfang at foretage levering ind i andre kartelmedlemmers områder. Men leveringerne skete til de priser, som var fastsat af den egentligt berettigede virksomhed på dette marked.

Kommissionen fandt, at konkurrencen inden for Fællesmarkedet var blevet indskrænket til skade for aftagerne ved disse markedsopdelinger.

Også aftalerne om *leveringskvoter* og *mængdeudligninger* i tilfælde af overskridelse eller for lidt levering blev vurderet af Kommissionen.

Kommissionen fandt, at det var aftalernes formål at indskrænke aftaleparternes afsætningsmuligheder inden for Fællesmarkedet, idet parterne ved disse aftaler afstod fra gennem en individuel eksportpolitik at forsøge at tilkæmpe sig et forspring frem for konkurrenterne.

Endelig havde de franske virksomheder *forpligtet sig til ikke at fremstille* syntetisk kinidin. Kommissionen fandt, at der herved var sket en utilladelig udelukkelse af en mulig konkurrence.

På grundlag af disse forhold fandt Kommissionen, at de deltagende virksomheder forsætligt havde overtrådt forbudsbestemmelsen i art. 85, stk. 1. Kommissionen pålagde hver af de seks virksomheder bøder på mellem 10.000 og 210.000 regningsenheder.

Kommissionsafgørelsen blev af de tre største virksomheder – den hollandske og de to tyske – indbragt for Domstolen med påstand om, at beslutningen skulle annulleres. Domstolen afsagde dom den 15. juli 1970. I det væsentlige blev Kommissionens afgørelse stadfæstet. Dog fandt Domstolen det bl.a. ikke godtgjort, at en fastlæggelse af afsætningskvoterne havde fundet sted. Som følge heraf blev bøden til disse tre virksomheder nedsat med hver 10.000 regningsenheder.

5.206 *Farvestof-sagerne og sukker-sagen.* I en række andre sager er

Kommissionen skredet ind over for konkurrenceindskrænkende horisontale karteller. Her skal blot nævnes Farvestof-sagerne og Sukker-sagen.

I *Farvestof-sagerne* havde de 10 deltagende virksomheder foretaget tre generelle og næsten samtidige prisforhøjelser mellem januar 1964 og oktober 1967. Ved virksomhedernes samordnede praksis blev salgspriserne direkte fastlagt for de farvestoffer, som de enkelte virksomheder afsatte inden for Fællesmarkedet. Derved var konkurrence i Fællesmarkedet efter Kommissionens opfattelse blevet indskrænket, og de pågældende virksomheder – herunder også virksomheder fra England og Schweiz – blevet pålagt bøder. Domstolen stadfæstede i 1972 Kommissionens afgørelse og understregede, at de generelle og samtidige prisforhøjelser havde tjent til at forhindre, at den enkelte virksomheds kundekreds gik tabt. På denne måde styrkedes virksomhedernes markedsposition og bidrog til, at opdelingen af traditionelle nationale markeder for disse produkter blev yderligere befæstet. Farvestof-sagerne er også omtalt i kapitel 1, Hovedprincipperne.

Kommissionens beslutning i *Sukker-sagen* er fra 1973. De største europæiske sukkerfabrikanter havde truffet en række arrangementer på det europæiske sukkermarked. Udgangspunktet var en opdeling af markederne, efter det princip, at man "blev hos sig selv" og ikke trængte ind på de andres områder. For at opretholde denne opdeling betjente virksomhederne sig af forskellige fremgangsmåder: Navnlig forpligtede de sig til kun at sælge sukker til hinanden, når de solgte i andre salgsområder; eller kun at sælge sukker til et andet salgsområde med godkendelse fra aftaleparten dér; i de tilfælde, hvor sukker solgtes til andet salgsområde, da at anvende en pris, som var tilpasset den pris, som anvendtes af parten dér; at forpligte forhandlerne til at efterleve denne salgspolitik; at nægte levering til ikke-deltagende virksomheder; at aftale indbyrdes kvoteordninger for afsætningen.

Kommissionen fandt, at der hermed skete så alvorlige indskrænkninger i konkurrencen mellem medlemslandene, at den pålagde 16 af de deltagende virksomheder bøder på mellem 100.000 og 1.500.000 regningsenheder. *Sukker-sagen* er også omtalt i kapitel 6, Dominerende virksomheder.

5.3. Lovlige horisontale karteller.

5.301 Kommissionen har i sine bestræbelser på at gennemføre en konsekvent industripolitik i de senere år søgt at stimulere forskellige former for samarbejde mellem virksomheder. I visse tilfælde har Kommissionen ment, at samarbejde ikke indskrænker konkurrencen og

derfor ikke er i strid med forbudsbestemmelsen i EØF-traktatens art. 85, stk. 1. I andre tilfælde har Kommissionen vel ment, at aftalerne mellem virksomheder på samme niveau indskrænkede konkurrencen og påvirkede handelen mellem medlemsstaterne, men at der dog er så gunstige virkninger forbundet med disse samarbejdsformer, at Kommissionen har ment, at de burde fritages – enten generelt eller individuelt – i medfør af art. 85, stk. 3.

1. Samarbejde som ikke indskrænker konkurrencen.

5.302 Det er i kapitel 1, Hovedprincipperne blevet omtalt, at Kommissionen med sin *bagatelmeddelelse* fra 1970 har tilkendegivet, at den ønsker at fremme samarbejdet mellem små og mellemstore virksomheder.

Kommissionen har desuden truffet flere enkeltbeslutninger, som var i favør af samarbejde mellem virksomheder.

5.303 *Kooperationsmeddelelsen* –. Kommissionen udsendte i 1968, på grundlag af de erfaringer, den havde indvundet gennem konkrete afgørelser, *Kooperationsmeddelelsen:* "Meddelelse vedrørende aftaler, vedtagelser og samordnet praksis angående samarbejde mellem virksomheder".

I Kooperationsmeddelelsen opregnede Kommissionen en række tilfælde, hvor aftale om samarbejde mellem virksomheder – uden hensyn til disses størrelse – efter Kommissionens opfattelse ikke kunne anses for at være konkurrenceindskrænkende og derfor ikke omfattet af forbudet i art. 85, stk. 1.

Er virksomhederne i tvivl om en aftales retmæssighed, kan de eventuelt begære negativattest udstedt af Kommissionen. Samtidig bør man anmelde aftalen for at opnå fritagelse efter art. 85, stk. 3. Se herom kapitel 2, Anmeldelse af aftaler, Negativattest m.v.

Kooperationsmeddelelsen tilkendegiver, på tilsvarende måde som Kommissionens øvrige meddelelser, de overvejelser, som Kommissionen vil lade sig lede af ved fortolkningen af EØF-traktatens art. 85, stk. 1.

Kommissionen erklærer principielt, at den er gunstigt stemt over for samarbejde mellem små og mellemstore virksomheder i den udstrækning, disse derved sættes i stand til at arbejde mere rationelt og at øge deres yde- og konkurrenceevne i et større marked. Den betragter det navnlig som sin opgave at lette samarbejdet mellem små og mellemstore virksomheder. Også samarbejdet mellem store virksomheder kan dog økonomisk set være ønskværdigt og ubetænkeligt i konkurrencepolitisk henseende.

Horisontale karteller

Herefter opregner Kommissionen forskellige former for aftaler, hvor der efter déns opfattelse ikke er tale om konkurrenceindskrænkning. Den nævner dog, at også andre former for samarbejde mellem virksomheder, end de opregnede kan være lovlige efter art. 85, stk. 1.

De aftaler, som Kooperationsmeddelelsen opregner, er altså efter Kommissionens opfattelse ikke konkurrenceindskrænkende og derfor ikke omfattet af art. 85, stk. 1. Meddelelsen gør dog desuden opmærksom på, at andre former for samarbejde virksomhederne imellem eventuelt er omfattet af art. 85, stk. 1, men kan være af så gunstig art, at de kan fritages i medfør af art. 85, stk. 3.

5.304 *Samarbejdsaftaler* –. Meddelelsen opstiller ialt 8 former for samarbejdsaftaler, som ikke indskrænker konkurrencen. Det er dog en forudsætning, at aftalerne ikke indeholder begrænsninger, som går videre end meddelelsens beskrivelse:

a. Fremskaffelse og udnyttelse af informationer (menings- og erfaringsudveksling, markedsforskning, virksomheds- og branchesammenligninger, statistikker og kalkulationsskemaer).

De enkelte virksomheders handlingsfrihed må dog ikke blive indskrænket, ej heller må deres markedsadfærd koordineres, være sig ved udtrykkelig aftale eller ved samordnet praksis.

Kommissionen har ved individuelle beslutninger yderligere taget stilling til forskellige former for udveksling af informationer.

5.305 *Eurogypsum-sagen* –. *Eurogypsum-sagen* fra 1968 angik en forening, Eurogypsum, inden for den europæiske gipsindustri, som foretog fælles forskning, der skulle bidrage til udvikling af gipsindustrien. Kommissionen fandt, at udveksling af erfaringer inden for disse rammer ikke var nogen konkurrenceindskrænkning.

5.306 *V.V.V.F.-sagen* –. I *Vereniging van Vernis- en Verffabrikanten in Nederland (V V.V.F.)-sagen* fra 1969 meddelte Kommissionen, at en forpligtelse for foreningens medlemmer til bl.a. at give foreningens eksportudvalg oplysninger om: produkternes sammensætning, pris og salgsbetingelser såvel som om de i den foregående måned foretagne eksportforretninger og om aftaler, som var afsluttede med forhandlere og agenter i udlandet – var en mærkbar indskrænkning af konkurrencen. Denne vurdering byggede antageligt på, at der til foreningens aftalearrangementer yderligere knyttedes andre konkurrenceindskrænkende bestemmelser. Men efter at aftalerne var blevet ændrede, således at bl.a. denne oplysningspligt kun angik eksport til ikke-medlemslande, fandt Kommis-

sionen, at de faktiske omstændigheder ikke længere medførte nogen følelig konkurrenceindskrænkning inden for Fællesmarkedet.

V.V.V.F. var en forening inden for den hollandske farveindustri, som varetog medlemmernes interesser, specielt gennem fastsættelse af regler om eksport.

b. Forvaltningsmæssigt og finansteknisk samarbejde (bogføring, kreditsikring, inkasso, konsulenttjeneste vedrørende indre organisationer eller skattespørgsmål).

Der er herved ikke tale om, at de deltagende virksomheders udbud af varer og tjenesteydelser eller deres økonomiske afgørelser berøres, og der er derfor ikke tale om, at der sker nogen konkurrenceindskrænkning.

En utilladelig konkurrenceindskrænkning vil derimod foreligge, hvis aftalen tillige indeholder utilladelige bestemmelser, f.eks. fælles prisfastsættelse, rabatter eller forretningsbetingelser.

c. Forsknings- og udviklingsarbejde, derunder opdeling af projekter mellem deltagerne, udgør et forstadium for parternes aktive adfærd på markedet. Det berører derfor ikke i sig selv konkurrenceforholdene.

Kooperationsmeddelelsen anser som følge heraf ikke aftaler for konkurrenceindskrænkende, når de kun går ud på

- i fællesskab at gennemføre forsknings- og udviklingsprojekter,
- i fællesskab at overdrage forsknings- og udviklingsopgaver til andre,
- at opdele forsknings- og udviklingsprojekter mellem deltagerne (dersom alle deltagerne har adgang til resultaterne).

Derimod finder Kommissionen, at der kan foreligge en overtrædelse af konkurrencereglerne, hvis virksomhederne påtager sig forpligtelser, som begrænser deres frihed til at iværksætte egen forsknings- og udviklingsindsats uden for det fælles projekt; hvis forskningsområdet opdeles, men uden at der foreligger gensidig adgang til resultaterne; når der træffes aftale eller iværksættes en samordnet praksis med hensyn til udnyttelsen af resultaterne fra den fælles indsats. Dette vil navnlig gælde, hvor parterne kun i fællesskab fremstiller de udviklede produkter eller typer eller deler den fremtidige produktion op mellem sig. Den fælles forskning er efter Kommissionens opfattelse kun tilladelig, hvis resultaterne kan udnyttes af alle deltagerne i forhold til deres forskningsandel. Begrænsninger for den enkelte kan aftales, men kun således, at de er rimelige i forhold til vedkommendes indsats.

5.307 *ACEC-Berliet-sagen* –. I *ACEC-Berliet-sagen* fra 1968 tog Kommissionen stilling til en aftale mellem virksomheden ACEC i Belgien og virksomheden Berliet i Frankrig. ACEC havde udviklet et elektrisk

driftssystem, specielt for busser. Samarbejdsaftalen med Berliet gik ud på i fællesskab at udvikle og afsætte elektrisk drevne busser.

ACEC forpligtede sig til at tilpasse sine driftssystemer til Berliet's biler, medens Berliet påtog sig at udarbejde den mekaniske tilpasning. Driftssystemerne gik ud på at omdanne energi fra en diesel- eller benzinmotor til elektrisk energi og at lede denne energi ind i elektromotorer, som var indbyggede i hjulene. ACEC forpligtede sig til ikke at anvende de af Berliet opnåede resultater ved undersøgelser, som ACEC foretog for andre busfabrikanter (hemmelighedsklausul). ACEC skulle desuden underrette Berliet om sin eventuelle tilknytning til andre virksomheder (informationsklausul). ACEC forpligtedes til at levere til Berliet under de vilkår, som den bedst stillede kunde ellers fik (mestbegunstigelsesklausul).

I tilfælde af seriefremstilling skulle ACEC levere elementerne til den elektriske drift, medens Berliet skulle levere bilernes mekaniske dele. ACEC forpligtede sig til i Frankrig kun at levere til Berliet, og til de andre EF-lande uden for Belgien, kun at levere til en enkelt producent i hvert land. Uden for EF måtte ACEC også kun levere til visse nærmere angivne producenter. Berliet var forpligtet til kun at aftage elektriske driftsmidler fra ACEC. Ved afsætning af vognene var Berliet ikke underkastet nogen begrænsninger. Hver enkelt af parterne forblev eneindehaver af industrielle enerettigheder til de af ham udviklede produkter.

Kommissionen fandt, at aftalen stred mod art. 85, stk. 1. Det var en konkurrenceindskrænkning, at udenforstående virksomheder var afskåret fra at afsætte elektriske driftsmidler til Berliet, og at udenforstående bilfabrikanter var afskåret fra at erhverve elektriske driftsmidler fra ACEC.

Kommissionen fandt imidlertid, at visse af aftalens bestemmelser ikke var konkurrenceindskrænkende og derfor ikke i strid med art. 85, stk. 1. Det gjaldt hemmeligholdelsesklausulen og mestbegunstigelsesklausulen. Disse klausuler var forsvarlige på grund af det gensidige tillidsforhold, som aftalen medførte og på grund af det risikofællesskab som bestod mellem de to virksomheder som følge af de betydelige anstrengelser og investeringer, som de havde foretaget. Ej heller informationsklausulen var konkurrenceindskrænkende, da den ikke gav Berliet nogen mulighed for at modsætte sig, at ACEC knytter forbindelser til udenforstående.

For så vidt angik de bestemmelser, som var i strid med art. 85, stk. 1, fritog Kommissionen dem i medfør af art. 85, stk. 3.

ACEC-Berliet-sagen er et eksempel på, at en aftale om forsknings- og udviklingsfællesskab kan indeholde bestemmelser, som Kooperations-

meddelelsen ikke nævner, men som alligevel ikke er omfattet af forbudsbestemmelsen i art. 85, stk. 1.

5.308 *Henkel-Colgate-sagen* –. I *Henkel-Colgate-sagen* fra 1971 har Kommissionen imidlertid modificeret nogle af sine udtalelser i Kooperationsmeddelelsen. Henkel og Colgate havde dannet et fælles forsknings- og udviklingsdatterselskab med lige rettigheder for begge parter. Formålet var at slå den hidtidige individuelle forskning inden for visse tekstilrengøringsmidler sammen og at foretage udviklingsprojekter indtil produktionsstadiet. De opnåede fælles forskningsresultater (patenter og know-how) skulle være tilgængelige for begge parter på lige fod og skulle kunne bruges af begge parter uden begrænsninger.

Hver af parterne var desuden berettigede til at fortsætte deres individuelle forskning og at anvende deres forskningsresultater kommercielt. Parterne havde dog forpligtet sig til at meddele forskningsselskabet licens på sådanne individuelle forskningsresultater. Enhver af de to virksomheder havde ret til at erhverve en licens på de fælles resultater for ikke over 2% af nettosalgsprisen. Udenforstående kunne kun få meddelt licens, når begge parter samtykkede.

Kommissionen fandt, at den indgåede aftale var i strid med art. 85, stk. 1, da den indskrænkede konkurrencen. Kommissionen begrundede dette med, at der forelå en oligopolitisk markedsstruktur, og at der i vidt omfang var tale om ensartede produkter, hvorfor det var af stor betydning at kunne videreudvikle produkterne. Parternes individuelle forskning havde ikke slået til, og selv om det var tilladt havde de reelt ikke nogen mulighed for at fortsætte med selvstændig forskning ved siden af fællesskabets forskning. Dertil kom, at aftalen var indgået mellem virksomheder af verdensformat.

I Henkel/Colgate-sagen har Kommissionen modificeret Kooperationsmeddelelsen. Aftaler om fælles forskning og udvikling, hvortil der ikke er knyttet særlige klausuler, og som Kommissionen i Kooperationsmeddelelsen ikke har anset for konkurrenceindskrænkende, kan alligevel under særlige omstændigheder være konkurrenceindskrænkende. Det vil de således være, hvis de er indgået mellem store virksomheder og reelt fører til, at den individuelle forskning bliver indstillet uden at der er praktisk mulighed for, at den bliver genoptaget under aftalens forløb.

I Henkel/Colgate-sagen fandt Kommissionen imidlertid, at aftalen kunne fritages i medfør af art. 85, stk. 3, dog efter at særlige vilkår var blevet pålagt virksomhederne.

d. Fælles benyttelse af anlæg (produktionsanlæg, lager og transportinven-

tar) omfattes ikke af art. 85, stk. 1, når aftalerne ikke går ud over en organisatorisk eller teknisk regulering af anlæggenes benyttelse.

e. Midlertidige arbejdsfællesskaber mellem ikke-konkurrerende virksomheder. Manglende konkurrence kan foreligge, hvor virksomhederne tilhører forskellige brancher, hvor de kun deltager i arbejdsfællesskabet med sådanne ydelser som de øvrige deltagere ikke kan fremskaffe, eller hvor de ikke hver for sig ville være i stand til at præstere ydelsen.

f. Fælles salg, kundeservice og reparationsservice medfører ikke konkurrenceindskrænkning, når de deltagende virksomheder *ikke konkurrerer.*

Såfremt aftaler om fælles salg m.v. indgås mellem små eller mellemstore virksomheder, som er konkurrenter, er der ifølge Kooperationsmeddelelsen meget ofte alligevel ikke nogen mærkbar konkurrenceindskrænkning. Kooperationsmeddelelsen opstiller dog ingen generelle kriterier. Ej heller foretager den som f.eks. bagatelmeddelelsen fra 1970 nogen afgrænsning af, hvad der forstås ved små eller mellemstore virksomheder.

Er aftalen indgået mellem konkurrerende virksomheder vil det være et betydningsfuldt moment for afgørelsen af, om art. 85, stk. 1 er overtrådt, om den fælles salgsorganisation har fået overladt hele salget eller hele salget inden for et vist område, således at de deltagende virksomheder er afskåret fra individuel afsætning uden for salgsorganisationen (eksklusivitets-klausul). En sådan situation forelå i *Cobelaz-sagen* fra 1968, hvor deltagerne havde forpligtet sig til ikke at sælge i Belgien og på markeder uden for EF uden om Cobelaz. Kommissionen fandt, at aftalen indeholdt flere konkurrenceindskrænkende bestemmelser; dette gjaldt især medlemmernes forpligtelse til ikke selvstændigt at sælge på det belgiske marked.

Det må dog bemærkes, at aftalen om salg i fællesskab vil kunne føre til en konkurrenceindskrænkning, selv uden at der foreligger eksklusivitetsklausul, og uden at det fælles organ kan fastsætte salgsbetingelserne, når den indgås mellem konkurrerende virksomheder. Den fælles salgsorganisation kan medføre en "samordnet praksis" mellem virksomhederne.

g. Fælles reklame. Kommissionen angiver i Kooperationsmeddelelsen, at der kan foreligge konkurrenceindskrænkning, hvis de deltagende virksomheder yderligere ved aftale eller samordnet praksis helt eller delvis hindres i at iværksætte egne reklameforanstaltninger eller hvis der pålægges dem andre begrænsninger.

h. Anvendelse af fælles kvalitetsmærke. Aftaler, som kun går ud på at anvende et fællesmærke for at kendetegne produkter af en bestemt kvalitet, og som alle konkurrenter kan deltage i på lige vilkår, indskrænker efter Kooperationsmeddelelsen ikke konkurrencen, såfremt

andre konkurrenter, hvis produkter objektivt opfylder kvalitetskravene, kan benytte kvalitetsmærket under samme vilkår som medlemmerne. Det er dog en forudsætning, at der ikke er knyttet nogen forpligtelse med hensyn til produktion, afsætning, prisfastsættelse eller andet, f.eks. pligt for deltagerne til ikke at fremstille eller sælge varer uden kvalitetsgarantien.

2. Fritagelse efter art. 85, stk. 3.

5.309 Samarbejdsaftaler, som ikke omfattes af Kooperationsmeddelelsen, og som i øvrigt omfattes af forbudsbestemmelsen i traktatens art. 85, stk. 1 kan *fritages* i medfør af reglen i *art. 85, stk. 3.*

I flere *enkeltafgørelser* har Kommissionen fundet, at horisontale aftaler om samarbejde mellem virksomheder indskrænkede konkurrencen, men dog havde positive virkninger, som opfyldte kravene i art. 85, stk. 3 og derfor kunne fritages fra forbudet.

På basis af erfaringerne fra konkrete sager kunne Kommissionen udstede forordning nr. 2779/72, der giver regler om *gruppefritagelse* for visse kategorier af specialiseringsaftaler mellem virksomheder.

Kommissionens forordning nr. 2779/72 er udstedt med hjemmel i Rådets forordning nr. 2821/71 om anvendelse af bestemmelserne i traktatens art. 85, stk. 3 på kategorier af aftaler, vedtagelser og samordnet praksis. Forordning nr. 2821/71 bemyndigede Kommissionen til at udstede gruppefritagelsesforordning (se nærmere om betydningen heraf ovenfor kapitel 2, Anmeldelse af aftaler, Negativattester m.v.), om a) anvendelse af normer og typer, b) forskning og udvikling af produkter eller fremgangsmåder og udnyttelse af resultaterne samt c) specialisering.

Ved Kommissionens forordning nr. 2779/72 bestemmes det nærmere, hvilke kategorier af specialiseringsaftaler der fritages i medfør af art. 85, stk. 3. Aftaler, som omfattes af forordningen, skal ikke anmeldes til Kommissionen, men er uden videre fritaget for kartelforbudet i medfør af stk. 3.

Forordningens art. 1 bestemmer, at art. 85, stk. 3 gælder for aftaler, hvorved virksomheder med henblik på specialisering påtager sig en gensidig forpligtelse til, så længe aftalen varer, at give afkald på selv at fremstille eller på at lade andre virksomheder fremstille visse produkter og til at overlade deres medkontrahenter at fremstille disse produkter eller at lade dem fremstille af andre virksomheder.

De forpligtelser, der i så henseende kan pålægges parterne, fremgår af art. 2.

Art. 2 bestemmer, at der ikke kan pålægges parterne andre konkurrenceindskrænkninger end:

pligt til kun med de kontraherende parters *samtykke* at indgå specialiseringsaftaler med andre virksomheder vedrørende identiske produkter eller sådanne, som på grund af deres egenskaber, prisleje eller anvendelsesformål af forbrugerne må betragtes som produkter af samme art.

Desuden kan der, med hensyn til de produkter, som er genstand for specialiseringen, pålægges

pligt til at *levere* de kontraherende parter sådanne produkter og i den forbindelse at overholde en minimumskvalitet;

pligt til udelukkende at *aftage* sådanne produkter fra de kontraherende parter, medmindre der findes gunstigere aftagevilkår, og de kontraherende parter ikke indbyder disse;

pligt til at *overlade* de kontraherende parter *eneforhandlingen* af sådanne produkter, såfremt medkontrahenterne ikke vanskeliggør det for mellemhandlere eller forbrugere at skaffe sig disse produkter på anden måde inden for Fællesmarkedet.

Der kan yderligere pålægges parterne pligt til at opretholde *minimumskvanta* og *reservedele* på lager samt til at overtage *eftersalgs- og garantiservice* af specialiseringsprodukterne.

Forordning nr. 2779/72 fastsætter i art. 3, at hovedbestemmelsen i art. 1 kun kan anvendes,

- *hvis* de produkter, der er genstand for specialiseringen, ikke i noget medlemsland udgør mere end 10% af omsætningen af identiske produkter eller sådanne, som på grund af deres egenskaber, prisleje eller anvendelsesformål af forbrugerne må betragtes som produkter af samme art og
- *hvis* den samlede omsætning hos de virksomheder, som deltager i aftalen, inden for et regnskabsår ikke overstiger 150 millioner regningsenheder.

Desuden gælder, at art. 1 er anvendelig, hvis disse markedsandele eller omsætningsbeløb ikke overskrides med mere end 10% inden for to på hinanden følgende regnskabsår.

Forordningen giver i art. 4 nærmere retningslinier for, at den omsætning, som art. 3 omtaler, skal beregnes ikke blot hos de virksomheder, som deltager direkte i aftalen, men også i et vist omfang hos koncernforbundne virksomheder.

Forordningen har i henhold til art. 6 fået en vis tilbagevirkende kraft.

3. Ikke-anmeldelsespligt.

5.310 Det skal endelig omtales, at visse samarbejdsaftaler ifølge forordning nr. 17, art. 4, stk. 2 især nr. 3 ikke behøver at anmeldes til Kommissionen for at kunne fritages efter bestemmelserne i traktatens art. 85, stk. 3. Denne bestemmelse er omtalt ovenfor kapitel 2, Anmeldelse af aftaler m.v.

KAPITEL 6.

DOMINERENDE VIRKSOMHEDER.

6.1. Romtraktatens art. 86.

Romtraktaten har i art. 86 givet en bestemmelse om misbrug af dominerende stilling.

Art. 86 bestemmer:

"En eller flere virksomheders misbrug af en dominerende stilling på fællesmarkedet eller en væsentlig del heraf er uforenelig med fællesmarkedet og forbudt i den udstrækning, samhandelen mellem Medlemsstater herved kan påvirkes.

Misbrug kan især bestå i:

a) direkte eller indirekte påtvingelse af urimelige købs- eller salgspriser eller af andre urimelige forretningsbetingelser,
b) begrænsning af produktion, afsætning eller teknisk udvikling til skade for forbrugerne,
c) anvendelse af ulige vilkår for ydelser af samme værdi over for handelspartnere, som derved stilles ringere i konkurrencen,
d) at det stilles som vilkår for indgåelse af en aftale, at medkontrahenten godkender tillægsydelser, som efter deres natur eller ifølge handelssædvane ikke har forbindelse med aftalens genstand."

Det forbud, som art. 86 indeholder, er ubetinget. Der findes ikke i art. 86 en regel, som svarer til stk. 3, i art. 85, om fritagelse fra forbudet. Der er derfor heller ikke i forordning nr. 17, art. 4 og 5 regler om anmeldelse til Kommissionen for at opnå fritagelse for forbudet i art. 86.

Art. 86 har kun i få tilfælde været anvendt i Domstolens og Kommissionens praksis. Der er som følge heraf en del usikkerhed knyttet til bestemmelsens fortolkning.

Nedenfor under 6.2 og 6.3 omtales de forskellige krav, som art. 86 opstiller.

Under 6.4 omtales retsvirkningerne af, at art. 86 er overtrådt.

6.2. Forbud mod misbrug af dominerende stilling – art. 86.

6.201 Art. 86 kræver,

1. at en eller flere virksomheder indtager en dominerende stilling, ·

2. at de indtager den på fællesmarkedet eller en væsentlig del heraf,
3. at de misbruger den dominerende stilling, og
4. at samhandelen mellem Medlemsstater kan påvirkes herved.

Forinden de fire betingelser for at anvende reglen i art. 86 behandles enkeltvis, skal dommen i *Continental Can-sagen* fra 1973 omtales. Det er den eneste afgørelse, Domstolen har truffet, som alene angår anvendelsen af art. 86, og den giver på flere punkter vigtige bidrag til fortolkningen af art. 86. Endvidere skal der indledningsvis gives en kort omtale af de vigtigste Kommissionsafgørelser, *GEMA-sagen, Zoja/CSC-ICI-sagen* og *Sukkerindustri-sagen.*

6.202 *Continental Can-sagen* –. Continental Can-sagen drejede sig om, hvorvidt en dominerende virksomheds opkøb af en konkurrerende virksomhed medførte misbrug af dominerende stilling.

Continental Can Company i New York fremstiller metalemballage, emballage af papir og kunststoffer, og maskiner til fremstilling m.m. af sådan emballage. I løbet af året 1969 opkøbte Continental Can indtil 85,8% af grundkapitalen i det tyske firma Schmalbach-Lubeca-Werke.

Ligeledes i 1969 planlagde Continental Can sammen med det engelske firma Metal Box Company at stifte et europæisk holdingselskab. Også Continental Can's licenstagere i Holland, Thomassen & Drijver-Verblifa (i det følgende kaldet Thomassen) og i Frankrig, Carnaud et Forges de Basse-Indre, skulle opfordres til at deltage. Metal Box Company og Carnaud et Forges de Basse-Indre trak sig dog siden tilbage fra det planlagte arrangement.

Den 16. februar 1970 blev der indgået en aftale mellem Continental Can og Thomassen om *at:*

a) Continental Can skulle stifte et selskab ("Europemballage") i Delaware, USA, hvori Continental Can indskød sine anparter i Schmalbach-Lubeca-Werke, og *at*
b) Continental Can skulle sørge for, at Europemballage tilbød de andre aktionærer i Thomassen at indløse deres aktier mod et kontantbeløb og mod samtidig at modtage certifikat om fortrinsret til køb af offentligt udbudte stamaktier i Europemballage. Continental Can lovede at stille midler til rådighed for Europemballages køb af Thomassen-aktier, mod til gengæld at få yderligere aktier i Europemballage.

Europemballage blev stiftet den 20. februar 1970, Europemballages tilbud til aktionærerne i Thomassen blev fremsat den 16. marts 1970, og købet af de tilbudte aktier (og obligationer) i Thomassen foretaget den 8.

april 1970 af Europemballage. Europemballage besad nu en anpart i Thomassen på 91,07%. Continental Can blev den virkelige ejer af denne anpart, idet det ejede aktierne i Europemballage.

Kommissionen skred ind over for disse transaktioner. I dens afgørelse gives der en udførlig gennemgang af omstændighederne ved de pågældende virksomheder og deres indbyrdes personelle, finansielle, kontraktsmæssige og tekniske forhold. I medfør af art. 86 fastslog Kommissionen, at Continental Can, via sit datterselskab, Schmalbach-Lubeca-Werke på en væsentlig del af Fællesmarkedet indtog en dominerende stilling på markedet for let-emballage til kød- og kødvare-, fisk- og krebsdyrskonserves, såvel som på markedet for metallåg til glasbeholdere. Continental Can havde misbrugt denne stilling ved at opkøbe aktierne i Thomassen og derved praktisk taget udelukket konkurrencen af salget for de pågældende emballageprodukter på en væsentlig del af Fællesmarkedet.

Continental Can indbragte sagen for Domstolen med påstand om, at Kommissionens beslutning blev kendt ugyldig.

Continental Can gjorde bl.a. gældende, at virksomheden ikke indtog en dominerende stilling, og at der heller ikke var tale om noget misbrug af Continental Can's stilling, da sammenslutningen af virksomhederne (opkøbet) var sket uden at der var udøvet noget tryk, men tværtimod ved et gunstigt pristilbud til anpartsindehaverne. Kommissionen havde fortolket art. 86 fejlagtigt og forsøgt at indføre kontrol med virksomhedsfusioner. Et sådant forsøg var imidlertid – efter Continental Can's opfattelse – i strid med traktatfædrenes vilje, da art. 86 kun skulle angå handlinger, som virker på markedet og skader forbrugere eller handelspartnere. Virksomheders strukturelle forholdsregler – som f.eks. styrkelse af en dominerende stilling i form af fusion – er derimod ikke et "misbrug".

Domstolen traf afgørelse i sagen den 21. februar 1973. Domstolen fremhæver, at det, for at bedømme om der foreligger dominerende stilling og for at bedømme følgerne af den foretagne sammenslutning af virksomhederne, er af væsentlig betydning at afgrænse det relevante marked for de pågældende produkter. Konkurrencemulighederne kan kun bedømmes, når man har vurderet de kendetegn ved de pågældende produkter, der særligt er egnede til at opfylde et konstant behov, og som kun i ringe udstrækning kan erstattes med andre produkter.

Kommissionen havde i sin afgørelse bl.a. opstillet en sondring mellem et marked for letemballage til kød, et marked for letemballage til fiskekonserves og et marked for metallåg til konservesindustrien. Den havde ment, at alle disse tre markeder blev dominerede af Schmalbach-Lubeca-Werke, og den havde gjort gældende, at sammenslutningen af

virksomhederne truede med at slå konkurrencen ud for disse emballageprodukter.

Domstolen fandt dog, at Kommissionen ikke tilstrækkeligt havde godtgjort, hvorfor den havde udsondret visse emballageprodukter fra andre. Kommissionen havde således ikke nærmere angivet, hvilke særlige egenskaber der adskilte markederne for disse tre produkter indbyrdes, og derfor krævede behandling enkeltvis. Ej heller havde Kommissionen sagt, hvorved markederne for disse tre produkter adskilte sig fra det almindelige marked for letemballage, navnlig markedet for metalemballage til frugt- og grønsagskonserves, kondensmælk, olivenolie, frugtsaft og kemisk-tekniske produkter. Efter Domstolens opfattelse kunne man ikke gå ud fra, at de pågældende produkter havde et særligt marked, selv om man kunne individualisere dem, ved at de blev anvendt til emballage for bestemte produkter. Der måtte desuden foreligge specielle fremstillingskendetegn, der gjorde dem særligt egnede til dette formål. Domstolen mente ikke, at Kommissionen havde godtgjort det i den konkrete sag. Som følge af denne usikkerhed med henblik på at afgrænse det relevante marked, og da Domstolen desuden fandt, at Kommissionen havde gjort sig skyldig i andre unøjagtigheder, ophævede den Kommissionens beslutning.

Man kan drage den slutning fra Continental Can-dommen, at det er nødvendigt at foretage en konkret bedømmelse af det relevante produktmarked for at afgøre, om virksomheder indtager en dominerende stilling. Man må også overveje, om konkurrenter, der producerer eller afsætter varer eller tjenesteydelser inden for beslægtede områder, ville være i stand til at omstille deres produktion, således at de kan komme til at konkurrere på markedet.

6.203 *GEMA-sagen* –. Kommissionen traf i 1971 afgørelse i *GEMA-sagen.* GEMA var en tysk sammenslutning af komponister, tekstforfattere og musikforlæggere, hvis formål var at beskytte medlemmernes ophavsrettigheder. GEMA havde ingen konkurrenter i Tyskland og havde opnået betydelige fordele for sammenslutningen og dens medlemmer. Medlemmernes frihed var dog i flere henseender stærkt indskrænket. GEMA havde f.eks. krævet, at medlemmerne overdrog deres ophavsrettigheder til alle anvendelsesmåder for deres kompositioner og tekster (noder, lydgengivelser m.m.) og for hele verden.

Det var yderligere lykkedes GEMA i kraft af sin stærke stilling at formå tyske grammofonpladeproducenter til at erlægge gebyr til GEMA, som i omfang gik ud over, hvad der svarede til de rettigheder, GEMA skulle beskytte. De skulle f.eks. betale gebyr for gengivelse af værker,

som ikke var ophavsretligt beskyttede. Desuden opkrævede GEMA gebyr af tyske importører af grammofonplader, uanset om det var tysk eller udenlandsk fremstillede plader, som allerede én gang var blevet pålagt gebyrer. Hertil kom, at GEMA gjorde forskel på tyske og udenlandske producenter, idet det bl.a. pålagde udenlandske producenter at betale højere gebyrer end tyske.

Kommissionen fastslog, at GEMA indtog en dominerende stilling og misbrugte den ved bl.a. *at* diskriminere overfor statsborgere i andre medlemslande, *at* binde sine medlemmer til sig i et unødvendigt omfang, *at* udstrække ophavsretten gennem aftaler til ikke-beskyttede værker, *at* diskriminere frie importører af grammofonplader overfor producenterne.

6.204 *Zoja/CSC-ICI-sagen* –. Også *Zoja/CSC-ICI-sagen* fra december 1972 drejede sig om art. 86.

Det amerikanske Commercial Solvent Corporation (CSC) og det italienske datterselskab, Istituto Chemioterapico Italiano (ICI) havde et verdensomspændende monopol på fremstillingen af visse kemiske produkter, som var virksomme i kampen mod tuberkulose.

CSC afsatte indtil 1970 produktionen i Europa gennem uafhængige virksomheder, bl.a. den italienske virksomhed Zoja, og gennem datterselskaber, bl.a. ICI. CSC forsøgte forgæves at opkøbe Zoja, og kort tid efter at dette var mislykkedes, standsede CSC leveringerne til Zoja.

Kommissionen fandt, at CSC-ICI indtog en dominerende stilling og misbrugte den ved at standse levering til Zoja. Den pålagde CSC og ICI solidarisk at betale en bøde på 200.000 regningsenheder.

Kommissionens beslutning er, så vidt vides, indbragt for Domstolen.

6.205 *Sukkerindustri-sagen* –. I *Sukkerindustri-sagen* fra 1973 var der ligeledes spørgsmål om anvendelse af art. 86.

Sagens hovedspørgsmål angik art. 85. Mellem de store europæiske sukkerraffinaderier bestod der en samordnet praksis. Hver for sig "blev de hjemme" i deres eget salgsområde og trængte ikke ind på hinandens marked. 16 af de ialt 23 raffinaderier blev pålagt bøder på tilsammen 9.000.000 regningsenheder. Den største bøde til en enkelt virksomhed var på 1.500.000 regningsenheder.

Art. 86 fandt imidlertid også anvendelse, fordi raffinaderierne havde påtvunget deres forhandlere at respektere princippet om at "enhver bliver hjemme." Dette fandt Kommissionen var et misbrug.

Også *Sukkerindustri-sagen* er, så vidt vides, indbragt for Domstolen.

Efter at Continental Can-dommen og de tre Kommissionsafgørelser er blevet omtalt, skal de enkelte betingelser, som art. 86 opstiller, behandles.

6.3. Betingelserne i art. 86.

a. "Dominerende stilling".

6.301 Art. 86 kræver, at "en eller flere virksomheder" misbruger en *"dominerende stilling."* Bestemmelsen definerer ikke dette begreb.

"Dominerende stilling" behøver ikke at være en monopolstilling.

I *GEMA-sagen* og *Zoja/CSC-ICI-sagen* fandt Kommissionen, at der forelå en "dominerende stilling", fordi der var tale om monopolstilling, men i *Continental Can-sagen* fandt Kommissionen, at der forelå "dominerende stilling", selv om der ikke var tale om et monopol. Continental Can indtog efter Kommissionens opfattelse en "dominerende stilling." Ved yderligere at opkøbe sin største konkurrent (den hollandske virksomhed Thomassen) blev den dominerende stilling så stærk, at den konkurrence, der på trods af den oprindelige dominerende stilling kunne have eksisteret for de pågældende produkter i en væsentlig del af Fællesmarkedet, praktisk taget blev elimineret. Domstolen tiltrådte Kommissionens opfattelse af, at en dominerende stilling ikke behøver at være det samme som monopol.

6.302 *"Dominerende stilling" – uafhængig optræden* –. I Continental Can-afgørelsen gav Kommissionen en generel beskrivelse af, hvorledes den opfattede "dominerende stilling." Virksomheder indtager en dominerende stilling, hvis de har mulighed for at handle uden at tage større hensyn til konkurrenter, aftagere eller leverandører. Dette er i hvert fald tilfældet, hvor virksomhederne enten på grund af deres markedsandel alene eller på grund af deres markedsandel i forbindelse med den tekniske viden, de råstoffer eller den kapital m.m., de råder over, har mulighed for at fastsætte prisen for en væsentlig del af de pågældende produkter, eller for at kontrollere produktion eller fordeling. Denne mulighed behøver ikke nødvendigvis at være resultatet af en absolut dominerende stilling, der sætter virksomhederne i stand til at tilintetgøre deres økonomiske partneres vilje (d.v.s. diktere forretningsbetingelserne for deres aftagere). Den dominerende stilling skal blot som helhed være stærk nok til, at disse virksomheder sikres en omfattende handlefrihed. Deres indflydelse på de enkelte delmarkeder kan godt have forskellig styrke.

6.303 *Deutsche Grammophon-sagen* –. Domstolen udtalte sig ikke om Kommissionens beskrivelse. Domstolen har derimod i *Deutsche Grammophon-sagen* fra 1971 sagt, at da den dominerende stilling efter art. 86 i det mindste skal udstrækkes til en væsentlig del af Fællesmarkedet, kræves det, at en producent alene eller sammen med andre virksomheder, som hører til den samme koncern, er i stand til at forhindre en virksom konkurrence på en betydelig del af det marked, som kommer i betragtning. (Om Deutsche Grammophon-sagen, se ovenfor under kapitel 3, Immaterielle rettigheder).

b. "På Fællesmarkedet eller en væsentlig del heraf".

6.304 Det er en forudsætning for at bedømme, om en eller flere virksomheder indtager en "dominerende stilling", at man afgrænser markedet, såvel med henblik på et geografisk område, som i henseende til de pågældende produkter.

Art. 86 omtaler det geografiske marked, idet den forbyder misbrug af dominerende stilling *"på Fællesmarkedet eller en væsentlig del heraf."*

Der vil kun sjældent foreligge en dominerende stilling på hele Fællesmarkedet, men det er dog ikke udelukket. I *Zoja/CSC-ICI-sagen* forelå der et verdensmonopol, og dermed også en dominerende stilling på Fællesmarkedet.

Dominerende stilling på en væsentlig del af Fællesmarkedet vil hyppigere kunne forekomme. Kommissionen statuerede i *GEMA-sagen,* at Tyskland udgjorde en væsentlig del af Fællesmarkedet. I *Continental Can-sagen* fandt Kommissionen ligeledes, at Tyskland udgør en væsentlig del af Fællesmarkedet. Domstolen beskæftigede sig ikke med dette spørgsmål, men har på den anden side ikke underkendt Kommissionens opfattelse.

I *Sukkerindustri-sagen* har Kommissionen bestemt, at *Belgien og Luxembourg* tilsammen udgør en væsentlig del af Fællesmarkedet, hvilket også er tilfældet for *Holland.* Kommissionen fandt også, at *Sydtyskland* – altså blot en del af et medlemsland – udgjorde en væsentlig del af Fællesmarkedet.

Den dominerende stilling må udøves med hensyn til et produkt eller en produktgruppe. Også produkter, som kan erstatte et produkt eller en produktgruppe, må tages i betragtning. Det vil ofte bero på en vanskelig vurdering, hvornår et produkt kan erstatte et andet. Et vigtigt bidrag til at belyse dette spørgsmål er Domstolens afgørelse i *Continental Can-sagen,* jfr. ovenfor.

6.305 *En eller flere virksomheder* –. Art. 86 retter sig mod "en eller flere virksomheders" misbrug. Det er således ikke – som i art. 85 – nødvendigt, at der består to eller flere virksomheder. Der rejser sig derfor heller ikke tilsvarende problemer, som omtalt ovenfor under kapitel 1, Hovedprincipperne om koncernforbundne selskabers indbyrdes relationer. På den anden side er det nødvendigt, for at flere virksomheder skal rammes af art. 86, at deres optræden i et vist omfang er indbyrdes afpasset, uden at det dog er nødvendigt, at der foreligger "samordnet praksis."

c. "Misbrug".

6.306 Art. 86 forbyder ikke den dominerende stilling som sådan, men kun *"misbrug"* af en dominerende stilling. Misbruget forudsætter ikke skadehensigt eller skyld.

Misbrug kan foreligge under forskellige former. Art. 86 nævner i litra a) – d) nogle tilfælde, som "især" kan udgøre et misbrug. Der er altså kun tale om eksempler, ikke om en udtømmende opregning. Eksemplerne svarer med visse afvigelser til de eksempler, som opregnes i art. 85, stk. 1.

I *Continental Can-sagen* beskæftigede Domstolen sig med, om en sammenslutning af virksomheder kunne være et misbrug i art. 86's betydning. Dette var Kommissionens opfattelse, hvilket allerede havde fundet udtryk i en rapport, den havde udsendt i 1966 om virksomhedskoncentrationer.

Domstolen fandt, at man ikke, – med henblik på udtrykket "misbrug" i art. 86 – kan adskille forholdsregler, som berører en virksomheds indre struktur fra forholdsregler, der har virkning ude på markedet. Enhver strukturel forholdsregel kan nemlig influere på markedsforholdene, for så vidt den gør virksomheden større og økonomisk stærkere. For at vurdere dette spørgsmål, må man se på art. 86's ånd, opbygning og ordlyd, såvel som på traktatens system og målsætning.

Art. 85 og 86 tilstræber begge det mål at opretholde en virksom konkurrence inden for Fællesmarkedet. Traktatens *art. 85* forbyder, at der inden for sædvanlige sammenslutninger af virksomheder træffes beslutninger, som påvirker konkurrencen, uden at den helt fjernes. (Se herom ovenfor under kapitel 1, Hovedprincipperne). Traktaten har ikke med *art. 86* villet åbne mulighed for, at virksomheder ved at slutte sig sammen til en organisk enhed opnår en så dominerende stilling, at enhver egentlig konkurrencemulighed er udelukket. Der kan derfor foreligge

misbrug, hvis en virksomhed, der har en dominerende stilling, forstærker denne så meget, at den grad af dominans, som opnås, væsentligt hindrer konkurrencen, og at der hermed kun bliver virksomheder tilbage på markedet, der i deres optræden er afhængige af den dominerende virksomhed. Domstolen fastslog altså, at en virksomheds styrkelse af sin position kan være et misbrug og forbudt efter art. 86, uden hensyn til med hvilke midler og på hvilken måde den er opnået. Blot skal de ovennævnte virkninger indtræde.

Som det er blevet omtalt ovenfor, ophævede Domstolen Kommissionens afgørelse med den begrundelse, at Kommissionen ikke tilstrækkelig klart havde begrundet sin afgrænsning af det relevante marked.

d. Samhandelen mellem medlemsstater kan påvirkes.

6.307 Art. 86 bestemmer, at misbrug af dominerende stilling er forbudt "i den udstrækning, samhandelen mellem medlemsstater herved kan påvirkes."

Denne betingelse er den samme, som art. 85 opstiller, og der henvises derfor til, hvad der er sagt herom ovenfor ved omtalen af art. 85 (se kapitel 1, Hovedprincipperne).

6.4. Virkningerne af at art. 86 er overtrådt.

Det siges i art. 86, at misbrug af dominerende stilling er uforenelig med Fællesmarkedet og "forbudt." Art. 86 bestemmer derimod ikke nærmere, hvilke virkninger overtrædelse af forbudet har. I forordning nr. 17, art. 3 bestemmes det, at hvis Kommissionen konstaterer, at der foreligger overtrædelse af (art. 85 eller) art. 86, kan den ved en beslutning *pålægge* de deltagende virksomheder og sammenslutninger af virksomheder at *bringe de konstaterede overtrædelser til ophør.*

I GEMA-sagen gav Kommissionen en frist på seks måneder til, at GEMA kunne foretage de nødvendige ændringer og dermed ikke længere være i strid med art. 86.

I *Sukkerindustri-sagen* skulle virksomhederne straks standse de ulovlige handlinger.

I *Zoja/CSC-ICI-sagen* pålagde Kommissionen virksomhederne straks at levere visse mængder til Zoja og til inden for en tomånedersfrist at fremsætte forslag over for Kommissionen om yderligere leveringer til Zoja.

Overtrædelse af forbudet i art. 86 kan rammes af *bøder og tvangsbøder.* Se herom ovenfor under kapitel 1, Hovedprincipperne.

Overtrædelse af art. 86 kan eventuelt yderligere medføre *civilretlige virkninger,* f.eks. erstatning til virksomheder, der er blevet ramt af en leveringsnægtelse. Dette spørgsmål er det overladt til de nationale domstole at afgøre.

Traktat
om oprettelse af
Det europæiske økonomiske Fællesskab

TREDJE DEL

FÆLLESSKABETS POLITIK

AFSNIT I

De fælles regler

KAPITEL 1
KONKURRENCEREGLERNE

Første afdeling

Regler for virksomhederne
Artikel 85

1. Alle aftaler mellem virksomheder, alle vedtagelser inden for sammenslutninger af virksomheder og alle former for samordnet praksis, der kan påvirke handelen mellem Medlemsstater, og som har til formål eller til følge at hindre, begrænse eller fordreje konkurrencen inden for fællesmarkedet, er uforenelige med fællesmarkedet og er forbudt, navnlig sådanne, som består i:

a) direkte eller indirekte fastsættelse af købs- eller salgspriser eller af andre forretningsbetingelser,

b) begrænsning af eller kontrol med produktion, afsætning, teknisk udvikling eller investeringer,

c) opdeling af markedet eller forsyningskilder,

d) anvendelse af ulige vilkår for ydelser af samme værdi over for handelspartnere, som derved stilles ringere i konkurrencen,

e) at det stilles som vilkår for indgåelse af en aftale, at medkontrahenten godkender tillægsydelser, som efter deres natur eller ifølge handelssædvane ikke har forbindelse med aftalens genstand.

2. De aftaler eller vedtagelser, som er forbudt i medfør af denne artikel, har ingen retsvirkning.

3. Bestemmelserne i stk. 1 kan dog erklæres uanvendelige på:

– enhver aftale eller kategori af aftaler mellem virksomheder,

– enhver vedtagelse eller kategori af vedtagelser inden for sammenslutninger af virksomheder, og

– enhver samordnet praksis eller kategori deraf,

som bidrager til at forbedre produktionen eller fordelingen af varerne eller til at fremme den tekniske eller økonomiske udvikling, samtidig med at de sikrer forbrugerne en rimelig andel af fordelen herved, og uden at der:

a) pålægges de pågældende virksomheder begrænsninger, som ikke er nødvendige for at nå disse mål;

b) gives disse virksomheder mulighed for at udelukke konkurrencen for en væsentlig del af de pågældende varer.

Artikel 86

En eller flere virksomheders misbrug af en dominerende stilling på fællesmarkedet eller en væsentlig del heraf er uforenelig med fællesmarkedet og forbudt i den udstrækning, samhandelen mellem Medlemsstater herved kan påvirkes.

Misbrug kan især bestå i:

a) direkte eller indirekte påtvingelse af urimelige købs- eller salgspriser eller af andre urimelige forretningsbetingelser,

b) begrænsning af produktion, afsætning eller teknisk udvikling til skade for forbrugerne,

c) anvendelse af ulige vilkår for ydelser af samme værdi over for handelspartnere, som derved stilles ringere i konkurrencen,

d) at det stilles som vilkår for indgåelse af en aftale, at medkontrahenten godkender tillægsydelser, som efter deres natur eller ifølge handelssædvane ikke har forbindelse med aftalens genstand.

Artikel 87

1. Inden tre år efter denne Traktats ikrafttræden udsteder Rådet, på forslag af Kommissionen og efter høring af Forsamlingen, med enstemmighed fornødne forordninger eller direktiver om anvendelsen af principperne i artiklerne 85 og 86.

Hvis sådanne bestemmelser ikke er blevet vedtaget inden ovennævnte frists udløb, træffes de af Rådet med kvalificeret flertal på forslag af Kommissionen og efter høring af Forsamlingen.

2. Bestemmelserne i stk. 1 har til formål:

a) ved indførelse af bøder og tvangsbøder at sikre overholdelsen af de i artikel 85, stk. 1, og artikel 86 nævnte forbud;

b) at fastlægge de nærmere retningslinjer for anvendelsen af bestemmelsen i artikel 85, stk. 3, under hensyntagen til nødvendigheden af dels at sikre et effektivt tilsyn, dels at forenkle den administrative kontrol mest mulig;

c) i påkommende tilfælde at træffe nærmere bestemmelse om anvendelsesområdet for bestemmelserne i artiklerne 85 og 86 inden for de forskellige erhvervsgrene;

d) at fastlægge opgavefordelingen mellem Kommissionen og Domstolen i forbindelse med anvendelsen af de i dette stykke nævnte bestemmelser;

e) at bestemme forholdet mellem den nationale lovgivning på den ene side, og på den anden side bestemmelserne i denne afdeling samt de bestemmelser, der er fastsat i medfør af denne artikel.

Artikel 88

Indtil de i medfør af artikel 87 trufne bestemmelser træder i kraft, træffer Medlemsstaternes myndigheder i overensstemmelse med deres lovgivning og bestemmelserne i artiklerne 85, navnlig stk. 3, og 86 afgørelse om aftalers tilladelighed samt om misbrug af en dominerende stilling på fællesmarkedet.

Artikel 89

1. Under forbehold af bestemmelserne i artikel 88 påser Kommissionen, så snart den er trådt i funktion, at de i artiklerne 85 og 86 fastlagte principper anvendes. På begæring af en Medlemsstat eller på eget initiativ undersøger den sammen med Medlemsstatens kompetente myndigheder, der skal bistå den, tilfælde af formodet overtrædelse af forannævnte principper. Finder Kommissionen, at der har fundet en overtrædelse sted, foreslår den passende midler til at bringe denne til ophør.

2. Bringes en overtrædelse ikke til ophør, fastslår Kommissionen ved en beslutning, der skal ledsages af grunde, at der foreligger en overtrædelse. Den kan offentliggøre beslutningen og bemyndige Medlemsstaterne til at træffe de nødvendige modforanstaltninger på de vilkår og i den nærmere udformning, som den fastsætter.

Rådets FORORDNING nr. 17 af 6.2. 1962
som ændret ved rådsforordning nr. 59/62 af 3.7. 1962 –
nr. 118/63 af 5.11. 1963 og nr. 2822/71 af 20.12. 1971.

RÅDET FOR DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE FÆLLESSKAB HAR

under henvisning til traktaten om oprettelse af Det europæiske økonomiske Fællesskab, særlig artikel 87,

under henvisning til forslag fra Kommissionen,

under henvisning til udtalelse fra Det økonomiske og sociale Udvalg,

under henvisning til udtalelse fra Det europæiske Parlament, og

ud fra følgende betragtninger:

For at gennemføre en ordning, der sikrer, at konkurrencen inden for Fællesmarkedet ikke fordrejes, bør der drages omsorg for en afbalanceret og ensartet anvendelse i medlemsstaterne af bestemmelserne i artiklerne 85 og 86;

de nærmere bestemmelser for anvendelsen af artikel 85, stk. (3) må fastlægges under hensyntagen til nødvendigheden af på den ene side at sikre et effektivt tilsyn og på den anden side at forenkle den administrative kontrol mest muligt;

det skønnes derfor nødvendigt i princippet at pålægge de virksomheder, som ønsker at påberåbe sig bestemmelserne i artikel 85, stk. 3, pligt til at anmelde deres aftaler, vedtagelser og samordnede praksis til Kommissionen;

der må imidlertid tages hensyn til, dels at disse aftaler, vedtagelser og former for samordnet praksis sandsynligvis er meget talrige og derfor ikke samtidig kan gøres til genstand for undersøgelse, dels at nogle af dem frembyder særlige træk, som kan gøre dem mindre farlige for fællesmarkedets udvikling:

der bør som følge heraf for visse kategorier af aftaler, vedtagelser og samordnet praksis foreløbig gennemføres en smidigere ordning, dog uden at foregribe spørgsmålet om deres gyldighed efter bestemmelserne i artikel 85:

virksomhederne kan på den anden side have interesse i at få at vide, om aftaler, vedtagelser eller samordnet praksis, som de deltager i eller agter at deltage i, kan give Kommissionen anledning til indskriden i henhold til artikel 85, stk. 1, eller artikel 86;

for inden for fællesmarkedet at sikre en ensartet anvendelse af bestemmelserne i artiklerne 85 og 86 er det nødvendigt at fastlægge de regler, hvorefter Kommissionen i nær og vedvarende kontakt med medlemsstaternes kompetente myndigheder kan træffe de foranstaltninger, der er påkrævede for anvendelse af bestemmelserne i artiklerne 85 og 86;

med henblik herpå må Kommissionen opnå støtte hos medlemsstaternes kompetente myndigheder og desuden i hele fællesmarkedsområdet have beføjelse til at kræve de

oplysninger og foretage sådanne kontrolundersøgelser, som er nødvendige for at finde frem til aftaler, vedtagelser og former for samordnet praksis, som er forbudt efter artikel 85, stk. 1, samt til et efter artikel 86 forbudt misbrug af en dominerende stilling;

for at kunne løse sin opgave, at overvåge gennemførelsen af traktatens bestemmelser, må Kommissionen have hjemmel til at rette henstillinger og beslutninger til virksomheder eller sammenslutninger af virksomheder med det formål at bringe overtrædelser af artiklerne 85 og 86 til ophør;

overholdelsen af bestemmelserne i artiklerne 85 og 86 samt opfyldelsen af de forpligtelser, som i henhold til denne forordning pålægges virksomheder og sammenslutninger af virksomheder, må kunne sikres ved hjælp af bøder og tvangsbøder;

det er formålstjenligt at fastslå de deltagende virksomheders ret til at fremsætte udtalelser over for Kommissionen, at give tredjemand, hvis interesser kan blive berørt af en beslutning, lejlighed til på forhånd at fremsætte sine bemærkninger samt at sikre en omfattende offentliggørelse af de trufne beslutninger;

alle beslutninger, som Kommissionen træffer i henhold til denne forordning, er under de i traktaten angivne vilkår underkastet Domstolens kontrol, og derudover bør der i medfør af artikel 172 tillægges Domstolen fuld prøvelsesret vedrørende beslutninger, hvorved Kommissionen pålægger bøder eller tvangsbøder;

denne forordning kan træde i kraft uden at berøre yderligere bestemmelser, som måtte blive fastsat senere i medfør af artikel 87,

UDSTEDT FØLGENDE FORORDNING:

Artikel 1
Principbestemmelse

Aftaler, vedtagelser og samordnet praksis af den i traktatens artikel 85, stk. (1), omhandlede art og misbrug af en dominerende stilling på markedet som omhandlet i traktatens artikel 86 er forbudt, uden at der hertil kræves nogen forudgående afgørelse, med forbehold af bestemmelserne i artiklerne 6, 7 og 23 i denne forordning.

Artikel 2
Negativattester

Kommissionen kan efter begæring fra de deltagende virksomheder og sammenslutninger af virksomheder fastslå, at der ikke efter de forhold, Kommissionen har kendskab til, findes anledning til i medfør af traktatens artikel 85, stk. (1), eller artikel 86 at skride ind mod en aftale, vedtagelse eller samordnet praksis.

Artikel 3
Standsning af overtrædelser

1. Konstaterer Kommissionen efter begæring eller på eget initiativ, at der foreligger en overtrædelse af bestemmelserne i traktatens artikel 85 eller artikel 86, kan den ved en beslutning pålægge de deltagende virksomheder og sammenslutninger af virksomheder at bringe de konstaterede overtrædelser til ophør.

2. Berettigede til at fremsætte en sådan begæring er:

a) medlemsstater,

b) fysiske eller juridiske personer, som kan godtgøre en berettiget interesse.

3. Med forbehold af de øvrige bestemmelser i denne forordning kan Kommissionen, inden den træffer beslutning i henhold til stk. 1, rette henstillinger til de deltagende virksomheder og sammenslutninger af virksomheder med henblik på at bringe overtrædelsen til ophør.

Artikel 4

Anmeldelse af nye aftaler, vedtagelser og former for samordnet praksis

1. Aftaler, vedtagelser og samordnet praksis af den i traktatens artikel 85, stk. (1), omhandlede art, som kommer i stand efter denne forordnings ikrafttræden, og med hensyn til hvilke deltagerne agter at påberåbe sig bestemmelserne i traktatens artikel 85, stk. (3), skal anmeldes til Kommissionen. Så længe de ikke er anmeldt, kan der ikke afgives nogen erklæring i henhold til traktatens artikel 85, stk. (3).

2. Stk. 1 gælder ikke for aftaler, vedtagelser og samordnet praksis, når

1) der heri kun deltager virksomheder fra en medlemsstat, og de pågældende aftaler, vedtagelser eller former for samordnet praksis ikke vedrører indførsel eller udførsel mellem medlemsstater;

2) der heri kun deltager to virksomheder, og de pågældende aftaler alene

a) begrænser den ene aftaledeltagers frihed til selv at fastsætte priser eller forretningsbetingelser ved videresalg af varer, som han erhverver hos den anden aftaledeltager eller

b) pålægger erhververen eller brugeren af industriel ejendomsret — navnlig af patent-, brugsmønster-, mønster- eller varemærkerettigheder — eller den berettigede part i aftaler om overdragelse af eller koncession på fremstillingsmetoder eller viden om brugen og anvendelsen af fabrikationstekniske fremgangsmåder, begrænsninger med hensyn til udøvelsen af disse rettigheder;

3) de udelukkende har følgende til formål:

a) udvikling eller ensartet anvendelse af normer og typer,

b) fælles forskning og udvikling,

c) specialisering af varernes produktion, herunder de aftaler, som er nødvendige for dens gennemførelse,

— såfremt de varer, som er genstand for specialiseringen ikke i nogen væsentlig del af det fælles marked udgør mere end 15 % af omsætningen af tilsvarende varer, eller af sådanne, som på grund af varernes egenskaber, pris eller anvendelse af forbrugerne må opfattes som værende af samme art, og

– såfremt de deltagende virksomheders samlede omsætning ikke overstiger 200 millioner regningsenheder.

Disse aftaler, vedtagelser og former for samordnet praksis kan anmeldes til Kommissionen.

Artikel 5

Anmeldelse af bestående aftaler, vedtagelser og former for samordnet praksis

1. Aftaler, vedtagelser og samordnet praksis af den i traktatens artikel 85, stk. (1), omhandlede art, som består ved denne forordnings ikrafttræden, og med hensyn til hvilke deltagerne agter at påberåbe sig bestemmelserne i traktatens artikel 85, stk. (3), skal inden 1. november 1962 anmeldes til Kommissionen.
Som en undtagelse herfra skal aftaler, vedtagelser og samordnet praksis, hvori kun deltager to virksomheder, dog først anmeldes inden 1. februar 1963.

2. Bestemmelsen i stk. 1 finder ikke anvendelse, såfremt de pågældende aftaler, vedtagelser og former for samordnet praksis hører til de i artikel 4, stk. 2, nævnte kategorier; disse kan anmeldes til Kommissionen.

Artikel 6

Beslutninger i henhold til artikel 85, stk. (3)

1. Når Kommissionen træffer en beslutning i henhold til traktatens artikel 85, stk. (3), skal den deri angive det tidspunkt, fra hvilket beslutningen skal have virkning. Dette tidspunkt kan ikke ligge forud for anmeldelsesdagen.

2. Bestemmelsen i stk. 1, 2. pkt., finder ikke anvendelse på de i artikel 4, stk. 2, og artikel 5, stk. 2, nævnte aftaler, vedtagelser og former for samordnet praksis, heller ikke på sådanne, som er omhandlet i artikel 5, stk. 1, og som er anmeldt inden udløbet af den i denne sidste bestemmelse fastsatte frist.

Artikel 7

Særlige bestemmelser om bestående aftaler, vedtagelser og former for samordnet praksis

1. Såfremt aftalen, vedtagelser og samordnet praksis, som består ved denne forordnings ikrafttræden og anmeldes inden 1. november 1962, ikke opfylder betingelserne i traktatens artikel 85, stk. (3), og de deltagende virksomheder og sammenslutninger af virksomheder enten bringer dem til ophør eller ændrer dem, således at de ikke længere falder ind under forbudet i traktatens artikel 85, stk. (1), eller således at de opfylder betingelserne i traktatens artikel 85, stk. (3), gælder forbudet i traktatens artikel 85, stk. (1), kun i det tidsrum, Kommissionen fastsætter. En af Kommissionen i medfør af 1. pkt. truffet beslutning kan ikke gøres gældende over for virksomheder og sammenslutninger af virksomheder, som ikke udtrykkeligt har givet deres samtykke til anmeldelsen.

2. Bestemmelserne i stk. 1 er anvendelige på aftaler, vedtagelser og samordnet praksis, som består ved denne forordnings ikrafttræden, og som hører til de i artikel 4, stk. 2, nævnte kategorier, hvis de er anmeldt inden 1. januar 1967.

Artikel 8

Gyldighedstiden for tilbagekaldelse af beslutninger i henhold til artikel 85, stk. (3)

1. En beslutning i henhold til traktatens artikel 85, stk. (3), skal træffes for et bestemt tidsrum; der kan knyttes betingelser og påbud til en sådan beslutning.

2. Beslutningen kan efter begæring fornyes, såfremt betingelserne i traktatens artikel 85, stk. (3), stadig er opfyldt.

3. Kommissionen kan tilbagekalde eller ændre beslutningen eller forbyde deltagerne bestemte handlinger,

a) såfremt de faktiske forhold har ændret sig på et for beslutningen væsentligt punkt,

b) såfremt deltagerne handler i strid med et til beslutningen knyttet påbud,

c) såfremt beslutningen hviler på urigtige oplysninger eller er fremkaldt ved svig,

d) såfremt deltagerne misbruger den ved beslutningen opnåede fritagelse fra bestemmelserne i traktatens artikel 85, stk. (1).

I de under litra b), c) og d) nævnte tilfælde kan beslutningen også tilbagekaldes med tilbagevirkende kraft.

Artikel 9
Kompetence

1. Med forbehold af Domstolens adgang til prøvelse af beslutningerne er det alene Kommissionen, som har beføjelse til i henhold til traktatens artikel 85, stk. (3), at erklære bestemmelserne i artikel 85, stk. (1), uanvendelige.

2. Kommissionen kan bringe bestemmelserne i traktatens artikel 85, stk. (1), og artikel 86 i anvendelse, selv om de i artikel 5, stk. 1, og artikel 7, stk. 2, fastsatte tidsfrister for anmeldelsen endnu ikke er udløbet.

3. Så længe Kommissionen ikke har indledt nogen procedure i medfør af artiklerne 2, 3 eller 6, forbliver medlemsstaternes myndigheder kompetente til i henhold til traktatens artikel 88 at bringe bestemmelserne i traktatens artikel 85, stk. (1), og artikel 86, i anvendelse, selv om de i artikel 5, stk. 1, og artikel 7, stk. 2, fastsatte tidsfrister for anmeldelsen endnu ikke er udløbet.

Artikel 10
Forbindelse med medlemsstaternes myndigheder

1. Kommissionen fremsender omgående til medlemsstaternes kompetente myndigheder afskrift af begæringer og anmeldelser samt af de vigtigste dokumenter, som indsendes til Kommissionen med henblik på konstatering af overtrædelser af bestemmelserne i traktatens artikel 85 eller artikel 86, udstedelse af negativattest eller afgivelse af en beslutning i henhold til traktatens artikel 85, stk. (3).

2. Kommissionen gennemfører den i stk. 1 nævnte procedure i snæver og vedvarende forbindelse med medlemsstaternes kompetente myndigheder; disse har ret til at fremsætte deres bemærkninger til proceduren.

3. Et rådgivende Udvalg for kartel- og monopolspørgsmål skal høres, inden der træffes

nogen beslutning efter en procedure som omhandlet i stk. 1, og inden der træffes nogen beslutning vedrørende fornyelse, ændring eller tilbagekaldelse af en beslutning i henhold til traktatens artikel 85, stk. (3).

4. Det rådgivende Udvalg er sammensat af embedsmænd, som er kompetente i kartel- og monopolspørgsmål. Hver medlemsstat udpeger som sin repræsentant en embedsmand, som i tilfælde af forfald kan erstattes af en anden embedsmand.

5. Høring finder sted i et fælles møde, som Kommissionen indkalder til; dette møde afholdes tidligst fjorten dage efter indkaldelsens fremsendelse. Indkaldelsen skal for hver enkelt sag, der behandles, ledsages af en sagsfremstilling med angivelse af de vigtigste dokumenter samt af et foreløbigt forslag til beslutning.

6. Det rådgivende Udvalg kan afgive udtalelse, selv om nogle af Udvalgets medlemmer eller deres stedfortrædere ikke er til stede. Resultatet af høringen skal udformes skriftligt og vedlægges forslaget til beslutning. Det offentliggøres ikke.

Artikel 11

Begæring om oplysninger

1. Til løsning af de opgaver, som ved traktatens artikel 89 og de i medfør af traktatens artikel 87 givne regler er overladt Kommissionen, kan denne indhente alle fornødne oplysninger fra medlemsstaternes regeringer og kompetente myndigheder samt fra virksomheder og sammenslutninger af virksomheder.

2. Fremsætter Kommissionen over for virksomheder eller sammenslutninger af virksomheder en begæring om oplysninger, oversender den samtidig hermed en genpart af denne begæring til de kompetente myndigheder i den medlemsstat, hvor virksomheden eller sammenslutningen af virksomheder har sit hjemsted.

3. I begæringen skal Kommissionen angive retsgrundlaget for og formålet med begæringen samt de i artikel 15, stk. 1, litra b), i denne forordning fastsatte sanktioner for afgivelse af urigtige oplysninger.

4. Pligten til at afgive oplysninger påhviler virksomhedernes indehavere eller disses repræsentanter, og for så vidt angår juridiske personer, selskaber eller foreninger uden status som juridisk person de personer, der ifølge lov eller vedtægt er bemyndiget til at repræsentere dem.

5. Såfremt en virksomhed eller sammenslutning af virksomheder inden udløbet af en af Kommissionen fastsat frist ikke eller ikke udtømmende medddeler de krævede oplysninger, fremsætter Kommissionen krav om oplysninger i form af en beslutning. Denne skal angive, hvilke oplysninger der kræves, fastsætte en passende frist til deres afgivelse og indeholde en henvisning til de i artikel 15, stk. 1, litra b), og artikel 16, stk. 1, litra c), fastsatte sanktioner såvel som til adgangen til at indbringe klage over beslutningen for Domstolen.

6. Samtidig oversender Kommissionen en genpart af beslutningen til den kompetente myndighed i den medlemsstat, hvor den pågældende virksomhed eller sammenslutning af virksomheder har sit hjemsted.

Artikel 12

Undersøgelse af erhvervssektorer

1. Hvis udviklingen i samhandelen mellem medlemsstaterne, prisbevægelser, manglende priselasticitet eller andre forhold inden for en erhvervssektor giver grund til at antage, at konkurrencen inden for fællesmarkedet i den pågældende erhvervssektor er begrænset eller fordrejet, kan Kommissionen beslutte at iværksætte en generel undersøgelse af denne erhvervssektor og herunder af virksomhederne i den pågældende erhvervssektor kræve de oplysninger, som er fornødne til anvendelse af de i traktatens artikler 85 og 86 nedlagte principper samt til løsning af de opgaver, der er overladt Kommissionen.

2. Navnlig kan Kommissionen af alle virksomheder og grupper af virksomheder i den pågældende erhvervssektor kræve oplysninger om samtlige de aftaler, vedtagelser og former for samordnet praksis, som i henhold til artikel 4, stk. 2, og artikel 5, stk. 2, er undtaget fra anmeldelsespligten.

3. Når Kommissionen iværksætter en undersøgelse som omhandlet i stk. 2, kræver den tillige af de virksomheder og grupper af virksomheder, hvis størrelse giver anledning til at antage, at de indtager en dominerende stilling på fællesmarkedet eller en væsentlig del heraf, angivelse af alle sådanne faktorer vedrørende virksomhedernes struktur og handlemåde, som er nødvendige for at foretage en bedømmelse af forholdene med henblik på bestemmelserne i traktatens artikel 86.

4. Bestemmelserne i artikel 10, stk. 3–6, og i artiklerne 11, 13 og 14 finder tilsvarende anvendelse.

Artikel 13

Kontrolundersøgelser gennem medlemsstaternes myndigheder

1. På Kommissionens begæring foretager medlemsstaternes kompetente myndigheder de kontrolundersøgelser, som Kommissionen i henhold til artikel 14, stk. 1, anser for formålstjenlige, eller som den har påbudt ved en beslutning i henhold til artikel 14, stk. 3. De repræsentanter for medlemsstaternes kompetente myndigheder, som har fået til opgave at gennemføre kontrolundersøgelsen, udøver deres beføjelser efter fremlæggelse af en skriftlig fuldmagt udstedt af den kompetente myndighed i den medlemsstat, inden for hvis område kontrolundersøgelsen skal foretages. Fuldmagten skal indeholde en angivelse af kontrolundersøgelsens genstand og formål.

2. Repræsentanter for Kommissionen kan efter dennes anmodning eller efter anmodning fra den kompetente myndighed i den medlemsstat, inden for hvis område undersøgelsen skal foretages, bistå denne myndigheds repræsentanter ved løsning af deres opgaver.

Artikel 14

Kommissionens beføjelser til at foretage kontrolundersøgelser

1. Til løsning af de opgaver, som ved traktatens artikel 89 og ved de i medfør af traktatens artikel 87 fastsatte regler er henlagt til Kommissionen, kan denne foretage alle nødvendige kontrolundersøgelser hos virksomheder eller sammenslutninger af virksomheder.

I dette øjemed har Kommissionens befuldmægtigede repræsentanter, følgende beføjelser:

a) at kontrollere bøger og andre forretningspapirer;

b) at tage afskrifter eller ekstraudskrifter af bøger og forretningspapirer;

c) at kræve mundtlige forklaringer på stedet;

d) at få adgang til virksomhedernes samtlige lokaler, grunde og transportmidler.

2. Repræsentanter, som af Kommissionen har fået fuldmagt til at foretage kontrolundersøgelsen, udøver deres beføjelser efter fremlæggelse af en skriftlig fuldmagt, der indeholder oplysning om kontrolundersøgelsens genstand og formål samt om de i artikel 15, stk. 1, litra c), i denne forordning fastsatte sanktioner, der finder anvendelse, såfremt de forlangte bøger eller forretningspapirer ikke fremlægges i deres helhed. Kommissionen skal med passende varsel give den kompetente myndighed i den medlemsstat, inden for hvis område kontrolundersøgelsen skal foretages, underretning om undersøgelsesbeslutningen og om de befuldmægtigede personers identitet.

3. Virksomheder og sammenslutninger af virksomheder har pligt til at underkaste sig de kontrolundersøgelser, hvorom Kommissionen har truffet beslutning. I beslutningen angives kontrolundersøgelsens genstand og formål, fastsættes tidspunktet for dens begyndelse og giver oplysninger om de i artikel 15, stk. 1, litra c), og artikel 16, stk. 1, litra d), fastsatte sanktioner samt om adgangen til at indbringe klage over beslutningen for Domstolen.

4. Kommissionen træffer de i stk. 3 omhandlede beslutninger efter at have indhentet udtalelse fra den kompetente myndighed i den medlemsstat, inden for hvis område kontrolundersøgelsen skal foretages.

5. Repræsentanter for den kompetente myndighed i den medlemsstat, inden for hvis område undersøgelsen skal foretages, kan efter vedkommende myndigheds eller Kommissionens anmodning bistå Kommissionens repræsentanter ved løsningen af disses opgaver.

6. Modsætter en virksomhed sig en i henhold til denne artikel påbudt kontrolundersøgelse, yder vedkommende medlemsstat de af Kommissionen bemyndigede repræsentanter den fornødne støtte til løsning af deres opgaver. Medlemsstaterne træffer, efter at have rådført sig med Kommissionen, inden 1. oktober 1962 de til dette formål fornødne forholdsregler.

Artikel 15

Bøder

1. Ved beslutning kan Kommissionen pålægge virksomheder og sammenslutninger af virksomheder bøder pa 100 til 5.000 regningsenheder, såfremt de forsætligt eller uagtsomt:

a) fremsætter urigtige eller forvanskede oplysninger i en begæring i henhold til artikel 2 eller en anmeldelse i henhold til artiklerne 4 og 5,

b) i et svar på en begæring i henhold til artikel 11, stk. 3 eller stk. 5, eller artikel 12 giver en oplysning, der er urigtig, eller ikke afgiver en oplysning inden udløbet af den frist, som er fastsat ved beslutning truffet i henhold til artikel 11, stk. 5,

c) under en kontrolundersøgelse i henhold til artikel 13 eller artikel 14 kun

ufuldstændigt fremlægger de forlangte bøger eller øvrige forretningspapirer eller nægter at underkaste sig en kontrolundersøgelse, der er påbudt ved beslutning i henhold til artikel 14, stk. 3.

2. Ved beslutning kan Kommissionen pålægge virksomheder og sammenslutninger af virksomheder bøder på mindst 1.000 og højst 1.000.000 regningsenheder, idet sidstnævnte beløb dog kan forhøjes til 10% af omsætningen i det sidste regnskabsår i hver af de virksomheder, som har medvirket ved overtrædelsen, såfremt de forsætligt eller uagtsomt:

a) overtræder bestemmelserne i traktatens artikel 85, stk. (1), eller artikel 86, eller

b) handler i strid med et påbud meddelt i henhold til artikel 8, stk. 1.

Ved fastsættelsen af bødens størrelse skal der tages hensyn til både overtrædelsens grovhed og dens varighed.

3. Bestemmelserne i artikel 10, stk. 3–6, anvendes.

4. Beslutninger, der træffes i henhold til stk. 1 og 2, er ikke sanktioner i strafferetlig forstand.

5. De bøder, som er omhandlet i stk. 2, litra a), kan ikke pålægges for handlinger,

a) som foretages efter, at anmeldelse er sket til Kommissionen, og inden den træffer beslutning i henhold til traktatens artikel 85, stk. (3), for så vidt de ligger inden for grænserne for den i anmeldelsen beskrevne erhvervsudøvelse,

b) som er foretaget før anmeldelsen inden for rammerne af aftaler, vedtagelser og samordnet praksis, som består ved denne forordnings ikrafttræden, forudsat at såden anmeldelse er sket inden for de i artikel 5, stk. 1, og artikel 7, stk. 2, fastsatte frister.

6. Bestemmelserne i stk. 5 finder ikke anvendelse, så snart Kommissionen har meddelt de pågældende virksomheder, at den efter en foreløbig undersøgelse er af den opfattelse, at betingelserne for anvendelse af traktatens artikel 85, stk. (1), er til stede, og at der ikke findes grundlag for anvendelse af bestemmelserne i traktatens artikel 85, stk. (3).

Artikel 16

Tvangsbøder

1. Kommissionen kan ved beslutning pålægge virksomheder og sammenslutninger af virksomheder tvangsbøder på 50 til 1.000 regningsenheder daglig fra det i beslutningen fastsatte tidspunkt, for at tvinge dem til

a) i overensstemmelse med en af Kommissionen i medfør af artikel 3 truffet beslutning at bringe en overtrædelse af bestemmelserne i traktatens artikel 85 eller 68 til ophør,

b) at ophøre med en handling, som er forbudt i henhold til artikel 8, stk. 3,

c) at afgive udtømmende og rigtige oplysninger, som er afkrævet dem ved beslutning truffet af Kommissionen i henhold til artikel 11, stk. 5,

d) at underkaste sig en kontrolundersøgelse, som Kommissionen har påbudt ved beslutning truffet i medfør af artikel 14, stk. 3.

2. Når virksomhederne eller sammenslutningerne af virksomheder har efterkommet den forpligtelse, til hvis opfyldelse tvangsbøden er blevet fastsat, kan Kommissionen fastsætte tvangsbødens endelige størrelse til et mindre beløb end det, den oprindelige beslutning ville føre til.

3. Bestemmelserne i artikel 10, stk. 3—6, anvendes.

Artikel 17
Prøvelse ved Domstolen

Ved klager over beslutninger, hvorved Kommissionen har fastsat en bøde eller en tvangsbøde, har Domstolen i overensstemmelse med bestemmelsen i traktatens artikel 172 fuld prøvelsesret; den kan ophæve, nedsætte eller forhøje den pålagte bøde eller tvangsbøde.

Artikel 18
Regningsenhed

Ved anvendelse af bestemmelserne i artiklerne 15—17 gælder den regningsenhed, som er fastsat for opstillingen af Fællesskabets budget i medfør af bestemmelserne i traktatens artikler 207 og 209.

Artikel 19
Udtalelser fra interesserede parter og tredjemand

1. Forinden der træffes beslutning i henhold til artiklerne 2, 3, 6, 7, 8, 15 og 16, skal Kommissionen give de deltagende virksomheder og sammenslutninger af virksomheder lejlighed til at udtale sig vedrørende de af Kommissionen fremførte klagepunkter.

2. I den udstrækning, Kommissionen eller medlemsstaternes kompetente myndigheder anser det for påkrævet, kan der også indhentes udtalelser fra andre fysiske eller juridiske personer. I tilfælde af, at fysiske eller juridiske personer fremsætter anmodning om at måtte udtale sig i sagen, skal en sådan anmodning imødekommes, hvis de pågældende godtgør at have tilstrækkelig interesse heri.

3. Når Kommissionen påtænker at udstede en negativattest i henhold til artikel 2 eller at træffe en beslutning i henhold til traktatens artikel 85, stk. (3), offentliggør den begæringens eller anmeldelsens indhold i hovedtræk tillige med en opfordring til enhver interesseret tredjemand om at fremkomme med bemærkninger hertil inden en bestemt frist, der fastsættes til mindst en måned. Ved offentliggørelsen skal der tages hensyn til virksomhedernes berettigede interesse i beskyttelse af forretningshemmeligheder.

Artikel 20
Tavshedspligt

1. De oplysninger, som er indhentet i medfør af bestemmelserne i artiklerne 11, 12, 13 eller 14, må kun bruges til det med undersøgelsen eller kontrollen tilsigtede formål.

2. Med forbehold af bestemmelserne i artiklerne 19 og 21 er Kommissionen og

medlemsstaternes kompetente myndigheder samt deres tjenestemænd og øvrige ansatte forpligtede til ikke at give oplysninger om forhold, som de i medfør af denne forordning får kendskab til, og som ifølge deres natur er undergivet tavshedspligt.

3. Bestemmelserne i stk. 1 og 2 er ikke til hinder for offentliggørelse af oversigter eller redegørelser, som ikke indeholder oplysning om enkelte virksomheder eller sammenslutninger af virksomheder.

Artikel 21
Offentliggørelse af beslutninger

1. Kommissionen offentliggør de beslutninger, som er truffet i medfør af artiklerne 2, 3, 6, 7 og 8.

2. Offentliggørelsen sker med angivelse af de interesserede parter og beslutningens væsentligste indhold; ved offentliggørelsen skal der tages hensyn til virksomhedernes berettigede interesse i beskyttelse af forretningshemmeligheder.

Artikel 22
Særlige bestemmelser

1. Kommissionen forelægger Rådet forslag med henblik på, at visse kategorier af aftaler, vedtagelser og samordnet praksis som omhandlet i artikel 4, stk. 2, og artikel 5, stk. 2, underkastes den i artiklerne 4 og 5 fastsatte anmeldelsespligt.

2. Inden et år efter denne forordnings ikrafttræden undersøger Rådet på forslag af Kommissionen, hvilke særlige undtagelsesbestemmelser fra reglerne i denne forordning der vil kunne træffes for aftaler, vedtagelser og samordnet praksis som omhandlet i artikel 4, stk. 2, og artikel 5, stk. 2.

Artikel 23
Overgangsordning for afgørelser, som er truffet af medlemsstaternes myndigheder

1. Aftaler, vedtagelser og samordnet praksis som omhandlet i traktatens artikel 85, stk. (1), på hvilke en medlemsstats kompetente myndighed inden denne forordnings ikrafttræden, i medfør af artikel 85, stk. (3), har erklæret bestemmelserne i artikel 85, stk. (1), uanvendelige, er ikke omfattet af den i artikel 5 foreskrevne anmeldelsespligt. Den afgørelse, som er truffet af en medlemsstats kompetente myndighed, har gyldighed som en beslutning, som nævnt i artikel 6; dens gyldighed ophører senest på det tidspunkt, som den har fastsat, og under alle omstændigheder tre år efter denne forordnings ikrafttræden. Bestemmelserne i artikel 8, stk. 3, finder anvendelse.

2. Beslutning vedrørende ansøgninger om fornyelse af de i stk. 1 omhandlede besltuninger træffes af Kommissionen i medfør af artikel 8, stk. 2.

Artikel 24
Gennemførelsesbestemmelser

Kommissionen er bemyndiget til at fastsætte gennemførelsesbestemmelser om form, indhold og andre enkeltheder i forbindelse med begæringer i henhold til artiklerne 2 og 3, anmeldelser i henhold til artiklerne 4 og 5, samt udtalelser fra interesserede parter og tredjemand i henhold til artikel 19, stk. 1 og 2.

Artikel 25

1. For aftaler, vedtagelser og samordnet praksis, der som følge af tiltrædelsen falder ind under anvendelsesområdet for Traktatens artikel 85, gælder ikrafttrædelsesdatoen for Tiltrædelsestraktaten som ikrafttrædelsesdato for denne forordning, overalt hvor der i denne forordning henvises til sidstnævnte dato.

2. For aftaler, vedtagelser og samordnet praksis, der består på ikrafttrædelsesdatoen for Tiltrædelsestraktaten, og som falder ind under anvendelsesområdet for Traktatens artikel 85 som følge af tiltrædelsen, skal de i artikel 5, stk. 1, og artikel 7, stk. 1 og 2, omhandlede anmeldelser foretages inden seks måneder efter tiltrædelsen.

3. De i artikel 15, stk. 2, litra a, fastsatte bøder kan ikke pålægges for handlinger, der er foretaget forud for anmeldelse af de aftaler, vedtagelser og samordnet praksis, der er nævnt i stk. 2, når anmeldelsen foretages inden for de dette stykke fastsatte frister.

4. De nye medlemsstater træffer inden udløbet af en frist på seks måneder fra Tiltrædelsestraktatens ikrafttræden og efter samråd med Kommissionen de i artikel 14, stk. 6, fastsatte foranstaltninger. Denne forordning er bindende i alle enkeltheder og gælder umiddelbart i hver medlemsstat.

KOMMISSIONENS FORORDNING nr. 27 af 3.5. 1962
som ændret ved forordning nr. 1133/68 af 26.7. 1968
Første forordning om gennemførelse af Rådets forordning nr. 17
af 6. februar 1962
(form, indhold og øvrige enkeltheder vedrørende begæringer og anmeldelser)

KOMMISSIONEN FOR DET EUROPÆISKE FÆLLESSKAB HAR

under henvisning til traktaten om oprettelse af Det europæiske Fællesskab, særlig artiklerne 87 og 155,

under henvisning til traktaten om oprettelse af Det europæiske økonomiske Fællesskab, særlig artiklerne 87 og 155,

ud fra følgende betragtninger:

Ifølge artikel 24 i Rådets forordning nr. 17 har Kommissionen beføjelse til at udstede gennemførelsesbestemmelser om form, indhold og øvrige enkeltheder vedrørende begæringer i henhold til artiklerne 2 og 3 og anmeldelser i henhold til artiklerne 4 og 5;

da indgivelsen af begæringer og anmeldelser kan have vigtige retsvirkninger for hver af de virksomheder, som deltager i en aftale, vedtagelse eller samordnet praksis, må hver virksomhed for sig have ret til at indgive begæring eller anmeldelse til Kommissionen; på den anden side er det nødvendigt, at en virksomhed, som benytter sig af denne ret, underretter de øvrige deltagere i en aftale, vedtagelse eller samordnet praksis herom, således at disse virksomheder kan varetage deres interesser;
det påhviler virksomhederne og sammenslutningerne af virksomheder at give Kommissionen oplysning om de kendsgerninger og forhold, hvormed begæringer i henhold til artikel 2 og anmeldelser i henhold til artiklerne 4 og 5 begrundes;

der bør for begæringer om udstedelse af negativattest angående anvendelsen af traktatens artikel 85, stk. 1, og for anmeldelser med henblik på anvendelsen af traktatens artikel 85, stk. 3, benyttes skemaer for i alle deltageres interesse at forenkle og fremskynde sagernes behandling ved de kompetente tjenestesteder,

UDSTEDT FØLGENDE FORORDNING:

Artikel 1
Ret til indgivelse af begæring og anmeldelse

1. Ret til at indgive begæring i henhold til artikel 2 og til at foretage anmeldelse i henhold til artiklerne 4 og 5 i forordning nr. 17 har enhver virksomhed, som deltager i en aftale, vedtagelse eller praksis af den i traktatens artikler 85 og 86 omhandlede art. Hvis det kun er enkelte af de deltagende virksomheder, der indgiver begæring eller foretager anmeldelse, skal de underrette de øvrige deltagende virksomheder herom.

2. Hvis de i artiklerne 2 og 3, stk. 1 og 2, litra b), og i artiklerne 4 og 5 i forordning nr. 17 omhandlede begæringer og anmeldelser underskrives af repræsentanter for virksomheder, sammenslutninger af virksomheder eller fysiske eller juridiske personer, skal deres repræsentationsfuldmagt skriftligt dokumenteres.

3. Ved fælles begæringer eller anmeldelser bør der udpeges en fælles repræsentant.

Artikel 2

Indgivelse af begæringer og anmeldelser

1. Begæringer og anmeldelser samt bilag skal indgives til Kommissionen i syv eksemplarer.

2. Dokumenter, der vedlægges som bilag, skal indsendes i original eller i afskrift. Afskriftens overensstemmelse med originalen skal bekræftes.

3. Begæringer og anmeldelser skal affattes på et af Fællesskabets officielle sprog. Dokumenter skal indsendes på originalsproget. Hvis originalsproget ikke er et af Fællesskabets officielle sprog, skal der vedlægges en oversættelse til et af disse sprog.

Artikel 3

Indtræden af begæringers og anmeldelsers retsvirkninger

Begæringen eller anmeldelsen får retsvirkning fra det tidspunkt, hvor den er modtaget af Kommissionen. Hvis begæringen eller anmeldelsen fremsendes gennem postvæsenet som anbefalet brev, gælder dog datoen for afsendelsesstedets poststempel som tidspunkt for modtagelsen.

Artikel 4

Begæringers og anmeldelsers indhold

1. Til begæringer i henhold til artikel 2 i forordning nr. 17 angående anvendelsen af bestemmelserne i traktatens artikel 85, stk. 1, og til anmeldelser i henhold til artikel 4 eller artikel 5, stk. 2, i forordning nr. 17 skal benyttes det som bilag gengivne skema A/B (se bilag IIa).

2. Begæringer og anmeldelser skal indeholde de i skema A/B krævede oplysninger.

3. Flere deltagende virksomheder kan til begæringen eller anmeldelsen benytte ét skema.

4. I begæringer i henhold til artikel 2 i forordning nr. 17 angående anvendelsen af bestemmelserne i traktatens artikel 86, skal der gives en udtømmende redegørelse for sagens kendsgerninger; navnlig skal der gives oplysning om, hvilken praksis det drejer sig om, og hvilken stilling den eller de deltagende virksomheder indtager på fællesmarkedet eller en væsentlig del heraf med hensyn til de varer eller tjenesteydelser, den omhandlede praksis vedrører.

Artikel 5

Overgangsbestemmelser

1. Begæringer og anmeldelser, der uden benyttelse af skemaer er indgivet inden denne forordnings ikrafttræden, anses for at være forskriftsmæssige i henseende til artikel 4 i denne forordning.

2. Kommissionen kan kræve, at der inden udløbet af en af denne fastsat tidsfrist indgives et forskriftsmæssigt udfyldt skema. I så fald anses begæringer og anmeldelser kun som forskriftsmæssige, såfremt skemaerne indsendes inden udløbet af den

fastsatte frist og i overensstemmelse med bestemmelserne i denne forordning.

Artikel 6

Denne forordning træder i kraft dagen efter dens offentliggørelse i *De Europæiske Fællesskabers Tidende.*

Denne forordning er bindende i alle enkeltheder og gælder umiddelbart i hver medlemsstat.

Skema A/B

Nævnt i forordning nr. 27. art. 4:
Ifølge forordning (EØF) nr. 1133/68 af 26. juli 1968.

Dette skema indgives ligesom bilagene i 7 eksemplarer, medens dokumentation for repræsentationsfuldmagten indgives i 2 eksemplarer.

Hvis den ud for de enkelte spørgsmål afsatte plads ikke er tilstrækkelig, bedes benyttet supplerende ark med nøje angivelse af, hvilket punkt på skemaet de vedrører.

Til
KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE
FÆLLESSKABER
Generaldirektoratet for konkurrence
200, rue de la Loi, Bruxelles 4

A. Begæring om udstedelse af negativattest i henhold til artikel 2 i Rådets forordning nr. 17 af 6. februar 1962 angående anvendelse af bestemmelserne i traktatens artikel 85, stk. 1.

B. Anmeldelse af aftaler, vedtagelser eller samordnet praksis i henhold til artiklerne 4 og 5 i Rådets forordning nr. 17 af 6. februar 1962.

I. *Oplysninger om deltagerne*

1. Efternavn, fornavn og adresse på den person, der indgiver begæring resp. anmeldelse. Optræder denne person på andres vegne, oplyses desuden navn og adresse på den repræsenterede virksomhed eller sammenslutning af virksomheder samt efter navn, fornavn og adresse på indehaverne eller interessenterne eller, for juridiske personer, på deres lovmæssige repræsentanter.

   Repræsentationsfuldmagten skal dokumenteres.

   Indgives begæringen resp. anmeldelsen af flere personer eller på flere virksomheders vegne, skal oplysningerne afgives for samtlige personer og virksomheder.

---

2. Navn og adresse på de virksomheder, som deltager i aftalen, vedtagelsen eller den samordnede praksis, samt efternavn, fornavn og adresse på indehaverne eller interessen-

terne eller, for juridiske personer, på deres lovmæssige repræsentanter (f.s.v. dette ikke allerede er oplyst under I.1.).

Hvis begæringen resp. anmeldelsen ikke indgives af samtlige deltagende virksomheder, oplyses det, på hvilken måde de øvrige deltagende virksomheder er blevet underrettet om begæringen/anmeldelsen.

Disse oplysninger er ikke nødvendige ved standardaftaler (jfr. nedenfor under II.1. litra b)).

---

3. Hvis der ved aftalen oprettes et selskab eller et fælles organ, oplyses navn og adresse på dette selskab eller organ samt efternavn, fornavn og adresse på dets lovmæssige eller andre repræsentanter.

---

4. Hvis aftalens gennemførelse overdrages et selskab eller et fælles organ, oplyses navn og adresse på dette selskab eller organ samt efternavn, fornavn og adresse på dets lovmæssige eller andre repræsentanter.

   Afskrift af vedtægterne vedlægges som bilag.

---

5. Ved vedtagelser om sammenslutninger af virksomheder: sammenslutningens navn og adresse samt efternavn, fornavn og adresse på dens lovmæssige repræsentanter.

   Afskrift af vedtægterne vedlægges som bilag.

---

6. For virksomheder, hvis forretningssted eller hovedsæde ligger uden for fællesmarkedets område (traktatens art. 227, stk. 1 og 2, oplyses navn og adresse på en repræsentant eller et datterselskab med bopæl eller forretningssted inden for fællesmarkedets område.

II. *Oplysninger om indholdet af aftalen, vedtagelsen eller den samordnede praksis.*

1. Hvis indholdet er fastlagt skriftligt, vedlæg-

ges som bilag afskrift af den fulde ordlyd, medmindre andet fremgår af litra a), b) og c).

a) Drejer det sig kun om en rammeaftale eller en rammevedtagelse?

I bekræftende fald vedlægges som bilag tillige afskrift af den fulde ordlyd af de enkelte aftaler og regler for deres gennemførelse.

b) Drejer det sig om en standardaftale, d.v.s. om en aftale, som den virksomhed, der foretager anmeldelsen, normalt afslutter med bestemte personer eller grupper af personer (f.eks. en aftale, som indskrænker den ene aftaledeltagers frihed til selv at fastsætte priser eller forretningsbetingelser ved videresalg af varer, som han erhverver hos den anden aftaledeltager)?

I bekræftende fald er det tilstrækkeligt at vedlægge standardaftalens ordlyd som bilag.

c) Drejer det sig om en licensaftale af den i artikel 4, stk. 2, nr. 2), litra b) angivne art, er det ikke nødvendigt at gengive de aftalebestemmelser, som kun indeholder en beskrivelse af en fabrikationsteknik fremgangsmåde, og som ikke i sig selv står i forbindelse med konkurrencebegrænsningen; i så fald skal det dog tydeligt angives, hvor udeladelsen er foretaget.

---

2. Hvis indholdet ikke eller kun ufuldstændigt er fastlagt skriftligt, gengives indholdet her.

---

3. I alle tilfælde gives følgende yderligere oplysninger:

a) Tidspunktet, hvor aftalen, vedtagelsen eller den samordnede praksis er kommet i stand.

b) Ikrafttrædelsestidspunktet og i påkommende tilfælde gyldighedstiden.

c) Genstand: nøje beskrivelse af vedkommende vare(r) eller tjenesteydelse(r).

d) Formål med aftalen, vedtagelsen eller den samordnede praksis.

e) Betingelser for tilslutning, opsigelse og udtræden.

f) Forholdsregler, som kan træffes mod de deltagende virksomheder (konventionalbod, eksklusion, leveringsstandsning o.s.v.).

III. *Midler til opnåelse af de med aftalen, vedtagelsen eller den samordnede praksis tilsigtede formål*

1. Det oplyses, om og i hvilket omfang aftalen, vedtagelsen eller den samordnede praksis vedrører:

   — overholdelse af bestemte indkøbs- eller salgspriser, rabatter eller forretningsbetingelser i øvrigt

   — begrænsning af eller kontrol med produktion, teknisk udvikling eller investeringer

   — opdeling af markeder eller forsyningskilder

   — indskrænkning i frit at købe hos eller sælge til trediemand (eksklusivaftaler)

   — anvendelse af ulige vilkår for ydelser af samme værdi.

---

2. Vedrører aftalen, vedtagelsen eller den samordnede praksis leverancer eller tjenesteydelser

   a) kun inden for én medlemsstat?

   b) mellem en medlemsstat og tredieland?

   c) mellem medlemsstater?

IV. *Hvis De mener, at artikel 85, stk. 1, ikke er anvendelig og aftalen, vedtagelsen eller den samordnede praksis kun anmeldes for en sikkerheds skyld:*

a) Gives der i et bilag en redegørelse for de relevante kendsgerninger og grunde, hvoraf De udleder, at artikel 85, stk. 1, ikke er anvendelig f.eks. at aftalen, vedtagelsen eller den samordnede praksis

1. ikke har til formål eller til følge at hindre, begrænse eller fordreje konkurrencen eller

2. ikke kan påvirke handelen mellem medlemsstater

b) Begærer De en negativattest i henhold til artikel 2 i forordning nr. 17?

V. *Anmelder De aftalen, vedtagelsen eller den samordnede praksis – eventuelt kun for en sikkerheds skyld – for at opnå en erklæring om uanvendelighed i henhold til artikel 85, stk. 3?*

I så fald gives der en redegørelse, hvoraf fremgår, i hvilken udstrækning

1. aftalen, vedtagelsen eller den samordnede praksis bidrager til

   – at forbedre produktionen eller fordelingen eller

   – at fremme den tekniske eller økonomiske udvikling;

---

2. forbrugerne sikres en rimelig andel af fordelene ved disse forbedringer eller fremskridt;

---

3. aftalen, vedtagelsen eller den samordnede praksis er nødvendig for at nå de under 1. nævnte mål og

---

4. aftalen, vedtagelsen eller den samordnede praksis ikke udelukker konkurrencen for en væsentlig del af de pågældende varer.

VI. *Det oplyses om og i bekræftende fald på hvilke punkter De agter at supplere Deres begrundelse.*

Undertegnede erklærer, at de ovenfor og i vedlagte ..... bilag givne oplysninger er i overensstemmelse med de faktiske forhold. Undertegnede er bekendt med bestemmelserne i artikel 15, stk. 1, litra a) i forordning nr. 17.

....., den .....

Underskrifter:

DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER
KOMMISSIONEN

Generaldirektoratet for konkurrence

Bruxelles, den .....
200, rue de la Loi

Til

Modtagelsesbekræftelse

(Denne blanket tilbagesendes til ovennævnte adresse, hvis den af ansøgeren resp. anmelderen er udfyldt i et eksemplar)

Deres begæring om negativattest af .....

vedrørende:

Deres anmeldelse af .....

vedrørende:

a) Deltagere:

1. .....

2. ..... m.fl.

(Det er unødvendigt at opgive flere deltagende virksomheder)

b) Emne .....

(kort beskrivelse af konkurrencebegrænsningen)

er blevet modtaget den .....

og journaliseret under nr. IV .....

Ovennævnte journalnummer bedes angivet ved alle henvendelser.

RÅDETS FORORDNING Nr. 19/65/EØF
af 2. marts 1965
om anvendelse af bestemmelserne i traktatens artikel 85, stk. (3), på kategorier af aftaler og samordnet praksis

RÅDET FOR DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE FÆLLESSKAB HAR

under henvisning til traktaten om oprettelse af De europæiske økonomiske Fællesskab, særlig artikel 87,

under henvisning til forslag fra Kommissionen,

under henvisning til udtalelse fra Det europæiske Parlament

under henvisning til udtalelse fra Det økonomiske og sociale Udvalg, og

ud fra følgende betragtninger:

En erklæring om, at bestemmelserne i traktatens artikel 85, stk. (1), er uanvendelige, kan ifølge bestemmelserne i artikel 85, stk. (3), angå kategorier af aftaler, vedtagelser og samordnet praksis, som opfylder de i disse bestemmelser nævnte betingelser;

de nærmere regler om anvendelse af artikel 85, stk. (3), skal fastsættes ved en i medfør af artikel 87 udstedt forordning;

på baggrund af det store antal anmeldelser, som er blevet indgivet i henhold til forordning nr. 17[1]), bør Kommissionen for lettere at kunne løse sine opgaver sættes i stand til ved forordning at erklære bestemmelserne i artikel 85, stk. (1), uanvendelige på visse kategorier af aftaler og samordnet praksis;

betingelserne for, at Kommissionen i snæver og vedvarende forbindelse med medlemsstaternes kompetente myndigheder kan udøve denne beføjelse, må fastlægges nærmere, når der på grundlag af konkrete beslutninger er indvundet tilstrækkelige erfaringer, og det bliver muligt at fastslå, for hvilke kategorier af aftaler og samordnet praksis betingelserne i artikel 85, stk. (3), kan anses for at være opfyldt;

Kommissionen har gennem sin praksis, især gennem forordning nr. 153[2]), givet udtryk for, at en lempelse af de i forordning nr. 17 fastsatte fremgangsmåder ikke kan komme i betragtning med hensyn til bestemte kategorier af aftaler og samordnet praksis, som i særlig grad kan fordreje konkurrencen inden for fællesmarkedet;

ifølge artikel 6 i forordning nr. 17 kan Kommissionen bestemme, at en beslutning, som afgivet i henhold til traktatens artikel 85, stk. (3), skal have tilbagevirkende kraft; det er hensigtsmæssigt, at Kommissionen også i en forordning kan træffe en sådan bestemmelse;

ifølge artikel 7 i forordning nr. 17 kan aftaler, vedtagelser og samordnet praksis ved Kommissionens beslutning fritages fra forbudet, især hvis de ændres, således at de opfylder betingelserne for anvendelsen af bestemmelserne i artikel 85, stk. (3); det er

hensigtsmæssigt, at Kommissionen ved forordning kan indrømme disse aftaler og former for samordnet praksis samme begunstigelse, hvis de ændres på en sådan måde, at de kommer til at høre til en kategori, som er nærmere fastlagt i en fritagelsesforordning;

da fritagelse imidlertid ikke kan opnås, hvis ikke samtlige de i artikel 85, stk. (3), opregnede betingelser er opfyldt, må Kommissionen have mulighed for ved en beslutning at fastslå, hvilke betingelser en aftale eller samordnet praksis skal opfylde, der på grund af særlige omstændigheder medfører visse virkninger, som er uforenelige med artikel 85, stk. (3),

[1]) Se s. 87 ff
[2]) EFT nr. 139 af 24.12.1962 s. 2918/62

UDSTEDT FØLGENDE FORORDNING:

Artikel 1

1. Med forbehold af anvendelsen af bestemmelserne i Rådets forordning nr. 17 kan Kommissionen i henhold til traktatens artikel 85, stk. (3), ved forordning erklære, at bestemmelserne i artikel 85, stk. (1), ikke finder anvendelse på kategorier af aftaler, hvori kun deltager to virksomheder og

a) – hvorefter den ene over for den anden forpligter sig til med henblik på videresalg i en bestemt del af fællesmarkedet at levere bestemte varer udelukkende til denne, eller

– hvorefter den ene over for den anden forpligter sig til med henblik på videresalg at købe bestemte varer udelukkende af denne eller

– hvorefter der mellem de to virksomheder med henblik på videresalg er indgået eksklusive leverings- eller købsforpligtelser som omhandlet i de to foregående afsnit;

b) som indeholder begrænsninger, der er pålagt i forbindelse med erhvervelsen eller brugen af industriel ejendomsret – navnlig af patent-, brugsmønster-, mønster- eller varemærkerettigheder – eller i forbindelse med rettigheder ifølge en aftale om overdragelse af eller koncession på fremstillingsmetoder eller viden om brugen og anvendelsen af fabrikationstekniske fremgangsmåder.

2. Forordningen skal indeholde en beskrivelse af de kategorier af aftaler, hvorpå den finder anvendelse, og især skal den angive:

a) hvilke begrænsninger eller bestemmelser aftalerne ikke må indeholde;

b) hvilke bestemmelser aftaler skal indeholde, eller hvilke andre betingelser der skal være opfyldt.

3. Bestemmelserne i stk. 1 og 2 finder tilsvarende anvendelse på kategorier af samordnet praksis, hvori kun deltager to virksomheder.

Artikel 2

1. En forordning i medfør af artikel 1 udstedes for et bestemt tidsrum.

2. Den kan ophæves eller ændres, hvis forholdene har ændret sig på et punkt, der har været væsentligt for forordningens udstedelse; i så fald fastsættes der en tilpasningsfrist for aftaler og samordnet praksis, som var omfattet af den oprindelige forordning.

Artikel 3

I en i medfør af artikel 1 udstedt forordning kan det bestemmes, at den gælder med tilbagevirkende kraft for aftaler og samordnet praksis, for hvilke der på forordningen ikrafttrædelsesdag kunne være truffet en beslutning med tilbagevirkende kraft i henhold til artikel 6 i forordning nr. 17.

Artikel 4

1. I en i medfør af artikel 1 udstedt forordning kan det bestemmes, at forbudet i traktatens artikel 85, stk. (1), i et i forordningen fastsat tidsrum ikke gælder for aftaler og samordnet praksis, der bestod den 13. marts 1962, og som ikke opfylder betingelserne i artikel 85, stk. (3),

I en forordning udstedt i medfør af artikel 1 kan det bestemmes, at forbudet i traktatens artikel 85, stk. 1, i et i forordningen fastsat tidsrum ikke skal finde anvendelse på aftaler og samordnet praksis, der bestod ved tiltrædelsestraktatens ikrafttræden, og som falder ind under anvendelsesområdet for artikel 85 som følge af tiltrædelsen, og som ikke opfylder de i artikel 85, stk. 3, fastsatte betingelser:

- hvis de inden tre måneder efter forordningens ikrafttræden ændres på en sådan måde, at de opfylder disse betingelser i overensstemmelse med forordningens bestemmelser, og

- hvis ændringerne meddeles Kommissionen inden udløbet af en i forordningen fastsat frist.

2. For aftaler og samordnet praksis, som i henhold til artikel 5 i forordning nr. 17 skulle anmeldes inden 1. februar 1963, gælder bestemmelserne i stk. 1 kun, såfremt de er blevet anmeldt inden dette tidspunkt.

"Stk. 1 finder kun anvendelse for aftaler og samordnet praksis, der som følge af tiltrædelsen falder ind under anvendelsesområdet for traktatens artikel 85, stk. 1, og som i overensstemmelse med forordning nr. 17, artiklerne 5 og 25, skal være anmeldt inden den 1. juli 1973, dersom anmeldelsen har fundet sted inden denne dato."

3. De i medfør af stk. 1 udstedte bestemmelser kan ikke gøres gældende i retssager, som ved ikrafttrædelsen af en i medfør af artikel 1 udstedt forordning er indbragt for domstolene; de kan ej heller gøres gældende til begrundelse af krav om skadeserstatning mod tredjemand.

Artikel 5

Inden Kommissionen udsteder en forordning, offentliggør den et udkast til forordningen med en opfordring til alle, der måtte blive berørt heraf, om at meddele den deres bemærkninger inden for en bestemt tidsfrist, som Kommissionen fastsætter til mindst én måned.

Artikel 6

1. Kommissionen rådfører sig med Det rådgivende Udvalg for kartel- og monopolspørgsmål

a) inden den offentliggør et udkast til forordning,

b) inden den udsteder en forordning.

2. Bestemmelserne i artikel 10, stk. 5 og 6, i forordning nr. 17 om høring af Det rådgivende Udvalg anvendes tilsvarende, dog således at fællesmøderne med Kommissionen tidligst afholdes en måned efter indkaldelsens fremsendelse.

Artikel 7

Konstaterer Kommissionen på eget initiativ eller efter begæring fra en medlemsstat eller fra fysiske eller juridiske personer, som godtgør en berettiget interesse, at aftaler eller former for samordnet praksis, som falder ind under en i medfør af artikel 1 udstedt forordning, i konkrete tilfælde har virkninger, som er uforenelige med de i traktatens artikel 85, stk. (3), nævnte betingelser, kan den, idet den lader fordelen ved anvendelsen af forordningens bestemmelser bortfalde, træffe en beslutning i henhold til artiklerne 6 og 8 i forordning nr. 17, uden at der dertil kræves en anmeldelse i henhold til artikel 4, stk. (1), i forordning nr. 17.

Artikel 8

Kommissionen sender til Rådet inden 1. januar 1970 et forslag til forordning med henblik på at foretage de ændringer i denne forordning, som efter de indvundne erfaringer skønnes nødvendige.

Denne forordning er bindende i alle enkeltheder og gælder umiddelbart i hver medlemsstat.

KOMMISSIONENS FORORDNING Nr. 67/67/EØF
af 22. marts 1967
om anvendelse af traktatens artikel 85, stk. 3 på kategorier af eneforhandlingsaftaler

KOMMISSIONEN FOR DET EUROPÆISKE
ØKONOMISKE FÆLLESSKAB HAR

under henvisning til traktaten om oprettelse af De europæiske økonomiske Fællesskab, særlig artiklerne 87 og 155,

under henvisning til artikel 24 i forordning nr. 17 af 6. februar 1962[1]),

under henvisning til forordning nr. 19/65/EØF af 2. marts 1965[2]) om anvendelse af bestemmelserne i traktatens artikel 85, stk. 3, på kategorier af aftaler og samordnet praksis,

under henvisning til de af Det rådgivende Udvalg for kartel- og monopolspørgsmål i henhold til artikel 6 i forordning pr. 19/65/EØF angivne udtalelser, og

ud fra følgende betragtninger:

Kommissionen har ifølge forordninger nr. 19/65/EØF beføjelse til ved forordning at anvende bestemmelserne i traktatens artikel 85, stk. 3, på bestemte kategorier af tosidige eneforhandlingsaftaler og former for samordnet praksis, som falder ind under bestemmelserne i artikel 85;

på grundlag af de hidtidige gennem enkeltbeslutninger indvundne erfaringer er det muligt at fastlægge en første kategori af aftaler og samordnet praksis, for hvilken betingelserne i artikel 85, stk. 3, som regel kan anses for at være opfyldt;

da vedtagelsen af en sådan forordning ikke er til hinder for anvendelse af bestemmelserne i forordning nr. 17, forbliver virksomhedernes ret til i enkelttilfælde at anmode Kommissionen om en erklæring i henhold til traktatens artikel 85, stk. 3, uberørt heraf;

eneforhandlingsaftaler af den i artikel 1 i denne forordning beskrevne kategori kan falde ind under forbudet i traktatens artikel 85, stk. 1. Da eneforhandlingsaftaler af denne art, indgået inden for en medlemsstat, kun undtagelsesvis vil kunne påvirke handelen mellem medlemsstater, er der ikke behov for at lade dem være omfattet af denne forordning; forordning;

det er ikke nødvendigt, at aftaler, som ikke opfylder betingelserne i traktatens artikel 85, stk. 1, udtrykkeligt holdes ude fra den beskrevne kategori;

eneforhandlingsaftaler, som vedrører den internationale vareudveksling, medfører i samhandelens nuværende situation i almindelighed en forbedring af distributionen, fordi producenten kan koncentrere sin salgsaktivitet, ikke behøver at opretholde omfattende

[1]) Se s. 87 ff
[2]) Se s. 109 ff

forretningsforbindelser med et stort antal forhandlere og gennem forbindelse med kun én forhandler lettere kan overvinde afsætningsvanskeligheder, der kan opstå som følge af sproglige, retlige og andre forskelle. Eneforhandlingsaftaler letter det salgsfremmende arbejde for en vare og giver mulighed for en mere intensiv indsats på markedet og kontinuitet i forsyningerne tilligemed en rationalisering af distributionen. Desuden er det ofte først udpegelsen af en eneforhandler eller en eneaftager, der i stedet for producenten påtager sig det salgsfremmende arbejde, eftersalgsservicen og lagerføringen, som sætter små og mellemstore virksomheder i stand til at møde konkurrencen på markedet. Det må være overladt til kontrahenterne at afgøre, om og i hvilket omfang de vil optage salgsfremmende forpligtelser i deres aftaler. Forbedringer i varedistributionen fremkommer ganske vist kun, hvis det ikke er en konkurrent, denne distribution overdrages til;

sådanne eneforhandlingsaftaler bidrager som regel også til at sikre forbrugerne en rimelig andel af de opnåede fordele, fordi forbedringer i distributionen umiddelbart kommer dem til gode, hvorved deres økonomiske eller forsyningsmæssige situation forbedres, idet de hurtigere og lettere vil kunne skaffe sig varer, der er fremstillet i andre lande;

det skal i denne forordning angives, hvilke konkurrencebegrænsende forpligtelser en eneforhandlingsaftale må indeholde. Det kan overlades til kontrahenterne at afgøre, hvilke af disse bestemmelser de vil optage i deres eneforhandlingsaftaler for bedst muligt at opnå de med eneforhandlingen tilsigtede fordele;

fritagelsen må gøres afhængig af visse betingelser, navnlig må der gennem mulighed for parallelimport skabes sikkerhed for, at forbrugerne får en rimelig andel af de fordele, der opnås gennem eneforhandlingen. Det kan derfor ikke tillades, at industriel ejendomsret og andre rettigheder misbruges til at opnå absolut beskyttelse inden for et område. Disse betragtninger berører ikke forholdet mellem konkurrenceretten og den industrielle ejendomsret, idet det her alene drejer sig om at fastsætte betingelserne for anvendelsen af denne forordning;

da konkurrencen i handelsleddene sikres gennem mulighed for parallelimport, skabes der gennem de af denne forordning omfattede eneforhandlingsaftaler som regel ikke nogen mulighed for at udelukke konkurrencen for en væsentlig del af de pågældende varer;

det er hensigtsmæssigt i medfør af artikel 4 i forordning nr. 19/65/EØF at give kontrahenterne lejlighed til inden et bestemt tidspunkt at tilpasse deres aftaler og praksis til betingelserne i denne forordning; i henhold til artikel 4, stk. 3, i forordning nr. 19/65/EØF er det imidlertid ikke muligt at påberåbe sig en sådan bestemmelse i retssager, som ved denne forordnings ikrafttræden er indbragt for domstolene, og til begrundelse af krav om skadeserstatning mod tredjemand;

aftaler og samordnet praksis, som opfylder betingelserne i denne forordning, behøver ikke længere at anmeldes: Artikel 4, stk. 2, litra a), i forordning nr. 27[1]) som ændret ved forordning nr. 153[1]) kan ophæves, idet aftaler, som har kunnet anmeldes på skema B 1, i reglen vil falde ind under fritagelsesbestemmelserne;

for aftaler, der er anmeldt på skema B 1, og som ikke tilpasses betingelserne i denne forordning, må der herefter anvendes den normale fremgangsmåde ved anmeldelser, således at de i hvert enkelt tilfælde kan underkastes en nærmere undersøgelse,

UDSTEDT FØLGENDE FORORDNING:

Artikel 1

1. I medfør af traktatens artikel 85, stk. 3, og på de i denne forordning nævnte betingelser erklæres bestemmelserne i artikel 85, stk. 1, i traktaten indtil 31. december 1972 uanvendelige på aftaler, hvori der kun deltager to virksomheder, og

a) hvorefter den ene over for den anden forpligter sig til at levere bestemte varer udelukkende til denne med henblik på videresalg i en bestemt del af fællesmarkedet, eller

b) hvorefter den ene over for den anden forpligter sig til med henblik på videresalg af købe bestemte varer udelukkende af denne, eller

c) hvorefter der mellem de to virksomheder med henblik på videresalg er indgået eksklusive leverings- eller købsforpligtelser som omhandlet under litra a) og b) ovenfor.

2. Bestemmelserne i stk. 1 kan ikke anvendes på aftaler, hvori der kun deltager virksomheder fra en enkelt medlemsstat, og som vedrører videreslag af varer inden for denne medlemsstat.

Artikel 2

1. Ud over den i artikel 1 nævnte forpligtelse må der ikke pålægges eneforhandleren andre konkurrencebegrænsninger end

a) pligt til, så længe aftaler er gældende eller indtil et år efter dens ophør, ikke at fremstille eller forhandle varer, som konkurrerer med de af aftalen omfattede varer;

b) pligt til uden for det område, aftaler vedrører, ikke at reklamere, oprette filialer og holde udleveringslagre for de varer, aftaler omfatter.

2. Anvendeligheden af bestemmelserne i artikel 1, stk. 1, hindres ikke af følgende forpligtelser for eneforhandleren:

a) at aftage fuldstændige vareassortimenter eller mindstekvanta;

b) at forhandle de af aftalen omfattede varer under de varemærker eller i det udstyr, som producenten måtte foreskrive;

c) at træffe salgsfremmende foranstaltninger, herunder navnlig

— at reklamere for varerne,

— at opretholde et salgsnet eller at være lagerførende,

— at yde eftersalgsservice og garanti,

— at beskæftige fagligt eller teknisk uddannet personale.

[1]) Se s. 99 ff

Artikel 3

Bestemmelserne i artikel 1, stk. 1, i denne forordning er ikke anvendelige, hvis

a) producenter af indbyrdes konkurrerende varer overdrager eneforhandlingen af disse varer til hinanden;

b) kontrahenterne indskrænker formidlernes eller forbrugernes muligheder for at skaffe sig de af aftalen omfattede varer hos andre forhandlere inden for fællesmarkedet, navnlig hvis kontrahenterne

1. gør industriel ejendomsret gældende for at forhindre, at forhandlere eller forbrugere i andre dele af fællesmarkedet forsynes med varer, som omfattes af aftalen, og som er behørigt mærket og bragt i handelen, eller at forhandlere eller forbrugere i det område, som omfattes af aftalen, afsætter disse varer;

2. gør andre rettigheder gældende eller træffer foranstaltninger for at hindre forhandlere eller forbrugere andetsteds inden for Fællesmarkedet i at blive forsynet med de varer, aftalen omfatter, eller i at afsætte dem i det område, aftalen vedrører.

Artikel 4

1. For aftaler, der bestod den 13. marts 1962, og som er blevet anmeldt inden 1. februar 1963, gælder den i artikel 1, stk. 1, erklærede uanvendelighed af bestemmelserne i traktatens artikel 85, stk. 1, med tilbagevirkende kraft fra det tidspunkt, hvor betingelserne for at anvende bestemmelserne i denne forordning har været opfyldt.

2. For alle øvrige aftaler, som er blevet anmeldt inden ikrafttrædelsen af denne forordning, gælder den i artikel 1, stk. 1, erklærede uanvendelighed af bestemmelserne i traktatens artikel 85, stk. 1, med tilbagevirkende kraft fra det tidspunkt, hvor betingelserne for at anvende bestemmelserne i denne forordning har været opfyldt, dog tidligst fra anmeldelsesdagen.

Artikel 5

For aftaler, der bestod den 13. marts 1962, og som er blevet anmeldt inden 1. februar 1963, og inden 2. august 1967 er blevet ændret, således at de opfylder de betingelser, der er nævnt i denne forordning, gælder det i traktatens artikel 85, stk. 1, indeholdte forbud ikke for tiden inden ændringen, hvis det meddeles Kommissionen inden 3. oktober 1967, at aftalen er blevet ændret. "Forbudet i traktatens artikel 85, stk. 1, gælder ikke aftaler, vedtagelser og samordnet praksis om eneforhandling, der bestod på tiltrædelsestidspunktet, og som falder ind under anvendelsesområdet for artikel 85, stk. 1 som følge af tiltrædelsen, såfremt disse inden seks måneder efter Tiltrædelsestraktatens ikrafttræden ændres, således at de opfylder de i denne forordning opstillede betingelser". Meddelelsen får virkning fra det tidspunkt, hvor den modtages hos Kommissionen. Dersom den fremsendes gennem postvæsenet i anbefalet brev, gælder datoen for afsendelsesstedets poststempel som modtagelsesdagen.

Artikel 6

Kommissionen undersøger, om bestemmelserne i artikel 7 i forordning nr. 19/65/EØF vil være at anvende i et konkret tilfælde, navnlig når der er en formodning om, at

a) de af aftalen omfattede varer inden for det område, aftalen vedrører, ikke er udsat for konkurrence fra varer, som på grund af deres egenskaber, anvendelsesformål og pris af forbrugerne må anses for at være varer af samme art;

b) det ikke er muligt for andre producenter i det område, aftalen vedrører, at afsætte varer af samme art på eneforhandlerens omsætningstrin;

c) eneforhandleren misbruger fritagelsen ved

1. inden for det område, aftalen vedrører, uden saglig grund at nægte at levere til kategorier af købere, som ikke har mulighed for på rimelige vilkår at skaffe sig de af aftalen omfattede varer andetsteds;

2. at sælge de af aftalen omfattede varer til urimeligt høje priser.

Artikel 7

1. Artikel 4, stk. 2, litra a), i forordning nr. 27 af 3. maj 1962 som ændret ved forordning nr. 153 ophæves.

2. En på skema B 1 foretagen anmeldelse af en eneforhandlingsaftale, som ikke opfylder betingelserne i artiklerne 1 til 3 i denne forordning, skal, hvis aftalen ikke tilpasses disse betingelser, inden 3. oktober 1967 suppleres ved indsendelse af skema B med bilag efter bestemmelserne i forordning nr. 27.

Artikel 8

Bestemmelserne i artiklerne 1 til 7 i denne forordning finder tilsvarende anvendelse på samordnet praksis af den i artikel 1, stk. 1, nævnte kategori.

Artikel 9

Denne forordning træder i kraft den 1. maj 1967.

Denne forordning er bindende i alle enkeltheder og gælder umiddelbart i hver medlemsstat.

RÅDETS FORORDNING (EØF) Nr. 2821/71
af 20 december 1971
som ændret ved Rådsforordning nr. 2743/72 af 19.12.1972.
om anvendelse af bestemmelserne i traktatens artikel 85, stk. 3 på kategorier af aftaler, vedtagelser og samordnet praksis

RÅDET FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER HAR

under henvisning til traktaten om oprettelse af Det europæiske økonomiske Fællesskab, især dens artikel 87,

under henvisning til forslag fra Kommissionen,

under henvisning til udtalelse fra Det europæiske Parlament,

under henvisning til udtalelse fra Det økonomiske og sociale Udvalg, og

ud fra følgende betragtninger:

En erklæring om, at bestemmelserne i traktatens artikel 85, stk. 1, er uanvendelig, kan ifølge bestemmelserne i artikel 85, stk. 3, angå typer af aftaler, vedtagelser og samordnet praksis, som opfylder de i disse bestemmelser nævnte betingelser;

de nærmere forskrifter om anvendelse af bestemmelserne i artikel 85, stk. 3, skal fastsættes ved en i medfør af artikel 87 udstedt forordning;

skabelsen af et fælles marked kræver en tilpasning af virksomhederne til forholdene på dette større marked; samarbejde mellem virksomheder kan være et egnet middel til denne tilpasning;

aftaler, vedtagelser og samordnet praksis vedrørende samarbejde mellem virksomheder, hvorved disse sættes i stand til at arbejde mere rationelt og at tilpasse deres yde- og konkurrenceevne til det større marked, kan i den udstrækning, de falder ind under forbudet i artikel 85, stk. 1, under visse forudsætninger undtages herfra; dette er særlig påkrævet ved aftaler, vedtagelser og former for samordnet praksis, der vedrører standardisering, forskning og udvikling af produkter eller fremgangsmåder indtil stadiet for industriel anvendelse og udnyttelse af deres resultater er nået, samt specialisering;

det er hensigtsmæssigt at sætte Kommissionen i stand til ved forordning at erklære bestemmelserne i artikel 85, stk. 1, uanvendelige på sådanne aftaler, vedtagelser og former for samordnet praksis for at lette et økonomisk ønskeligt og konkurrencepolitisk ubetænkeligt samarbejde mellem virksomhederne;

betingelserne for, at Kommissionen kan udøve denne beføjelse i nær og vedvarende kontakt med medlemsstaternes kompetente myndigheder, må fastlægges nærmere;

ifølge artikel 6 i forordning nr. 17[1]) kan Kommissionen bestemme, at en erklæring i følge traktatens artikel 85, stk. 3, skal have tilbagevirkende kraft; det er ønskeligt, at Kommissionen ligeledes kan træffe en sådan bestemmelse ved forordning;

[1]) Se s. 87 ff.

ifølge artikel 7 i forordning nr. 17 kan aftaler, vedtagelser og samordnet praksis ved Kommissionens beslutning fritages fra forbudet, især hvis de ændres, således at de opfylder betingelserne for anvendelsen af bestemmelserne i artikel 85, stk. 3; det er hensigtsmæssigt, at Kommissionen ved forordning kan indrømme disse aftaler, vedtagelser og former for samordnet praksis samme begunstigelse, hvis de ændres på en sådan måde, at de kommer til at høre til en type, som er nærmere fastlagt i en fritagelsesordning;

da det ikke kan udelukkes, at de i artikel 85, stk. 3 opregnede betingelser i et konkret tilfælde ikke er opfyldt, må Kommissionen have mulighed for ved beslutning i henhold til bestemmelserne i forordning nr. 17 at træffe en ordning i et sådant tilfælde med virkning for fremtiden,

UDSTEDT FØLGENDE FORORDNING:

Artikel 1

1. Uden at mulighederne for anvendelse af bestemmelserne i forordning nr. 17 formindskes, kan Kommissionen i henhold til traktatens artikel 85, stk. 3, ved forordning erklære bestemmelserne i artikel 85, stk. 1, uanvendelige på typer af aftaler mellem virksomheder, vedtagelser inden for sammenslutninger af virksomheder og samordnet praksis, hvis indhold går ud på:

a) anvendelse af normer og typer;

b) forskning og udvikling af produkter eller fremgangsmåder indtil disse har nået stadiet for industriel anvendelse og udnyttelse af resultaterne, heri indbefattet bestemmelser om industriel ejendomsret og hemmelig teknisk viden;

c) specialisering, herunder de til dens gennemførelse nødvendige aftaler.

2. Forordningen skal indeholde en beskrivelse af de typer af aftaler, vedtagelser og samordnet praksis, hvorpå den finder anvendelse, og især skal den angive:

a) hvilke begrænsninger eller bestemmelser aftalerne, vedtagelserne og den samordnede praksis må indeholde eller ikke må indeholde;

b) hvilke bestemmelser aftalerne, vedtagelserne og den samordnede praksis skal indeholde, eller hvilke øvrige betingelser der skal være opfyldt.

Artikel 2

1. En forordning i medfør af artikel 1 udstedes for et bestemt tidsrum.

2. Den kan ophæves eller ændres, hvis forholdene har ændret sig på et punkt, der har været væsentligt for forordningens udstedelse; i så fald fastsættes der en tilpasningsfrist for aftaler, vedtagelser og samordnet praksis, som var omfattet af den oprindelige forordning.

Artikel 3

I en i medfør af artikel 1 udstedt forordning kan det bestemmes, at den gælder med tilbagevirkende kraft for aftaler, vedtagelser og samordnet praksis, for hvilke der på

forordningens ikrafttrædelsesdag ville have kunnet afgives en erklæring med tilbagevirkende kraft i henhold til artikel 6 i forordning nr. 17.

Artikel 4

1. I en i medfør af artikel 1 udstedt forordning kan det bestemmes, at forbudet i traktatens artikel 85, stk. 1, i et i forordningen fastsat tidsrum ikke gælder for aftaler, vedtagelser og samordnet praksis, der bestod den 13. marts 1962, og som ikke opfylder betingelserne i artikel 85, stk. 3,

"I en forordning udstedt i medfør af artikel 1 kan det bestemmes, at forbudet i traktatens artikel 85, stk. 1, i et i forordningen fastsat tidsrum ikke skal finde anvendelse på aftaler og samordnet praksis, der bestod ved tiltrædelsestraktatens ikrafttræden, og som efter tiltrædelsen er omfattet af artikel 85, og som ikke opfylder de i artikel 85, stk. 3, fastsatte betingelser".

- hvis de inden seks måneder efter forordningens ikrafttræden ændres på en sådan måde, at de opfylder disse betingelser i overensstemmelse med forordningens bestemmelser, og

- hvis ændringerne meddeles Kommissionen inden udløbet af en i forordningen fastsat frist.

2. For aftaler, vedtagelser og samordnet praksis, som i henhold til artikel 5 i forordning nr. 17 skulle have været anmeldt inden 1. februar 1963, gælder bestemmelserne i stk. 1 kun, såfremt de er blevet anmeldt inden dette tidspunkt.

"Stk. 1 finder kun anvendelse på aftaler og samordnet praksis, som efter tiltrædelsen er omfattet af traktatens artikel 85, stk. 1, og som i overensstemmelse med artiklerne 5 og 25 i forordning nr. 17, skal være anmeldt inden den 1. juli 1973, såfremt anmeldelse har fundet sted inden denne dato".

3. De i medfør af stk. 1 udstedte bestemmelser kan ikke gøres gældende i retssager, som ved ikrafttrædelsen af en i medfør af artikel 1 udstedt forordning er indbragt for domstolene; de kan ej heller gøres gældende til begrundelse af krav om erstatning mod tredjemand.

Artikel 5

Inden Kommissionen udsteder en forordning, offentliggør den udkastet til forordning for at give alle interesserede personer og organisationer lejlighed til inden en bestemt tidsfrist, som Kommissionen fastsætter til mindst en måned, at meddele den deres bemærkninger.

Artikel 6

1. Kommissionen rådfører sig med Det rådgivende udvalg for Kartel- og Monopolspørgsmål

a) inden den offentliggør et udkast til forordning,

b) inden den udsteder en forordning.

2. Bestemmelserne i artikel 10, stk. 5 og 6, i forordning nr. 17, som angår høring af Det rådgivende Udvalg, anvendes tilsvarende, dog således, at fællesmøderne med Kommissionen tidligst afholdes en måned efter indkaldelsens fremsendelse.

Artikel 7

Konstaterer Kommissionen på eget initiativ eller efter anmodning fra en medlemsstat eller fra fysiske eller juridiske personer, som godtgør en berettiget interesse, at aftaler, vedtagelser eller former for samordnet praksis, som falder ind under en i medfør af artikel 1 udstedt forordning, i konkrete tilfælde har virkninger, som er uforenelige med de i traktatens artikel 85, stk. 3, nævnte betingelser, kan den, idet den lader fordelen ved anvendelsen af forordningens bestemmelser bortfalde, afgive en erklæring i henhold til artiklerne 6 og 8 i forordning nr. 17, uden at der dertil kræves en anmeldelse i henhold til artikel 4, stk. 1, i forordning nr. 17.

Denne forordning er bindende i alle enkeltheder og gælder umiddelbart i hver medlemsstat.

KOMMISSIONENS FORORDNING (EØF) Nr. 2779/72
om anvendelse af artikel 85, stk. 3, i traktaten for kategorier af specialiseringsaftaler

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE
FÆLLESSKABER HAR

under henvisning til traktaten om oprettelse af Det europæiske økonomiske Fællesskab, særlig artiklerne 87 og 155,

under henvisning til forordning (EØF) nr. 2821/71 af 20. december 1971[1]), om anvendelse af bestemmelserne i traktatens artikel 85, stk. 3, på kategorier af aftaler, vedtagelser og samordnet praksis.

under henvisning til udtalelse fra Det rådgivende Udvalg for kartel- og monopolspørgsmål i overensstemmelse med artikel 6 i forordning (EØF) nr. 2821/71, og

ud fra følgende betragtninger:

Ifølge forordning (EØF) nr. 2821/71 kan Kommissionen artikel 85, stk. 3 i traktaten på visse under bestemmelserne i artikel 85, stk. 1, hørende kategorier af aftaler, vedtagelser og samordnet praksis vedrørende specialisering, herunder de aftaler, der er nødvendige for dens gennemførelse;

da vedtagelsen af en sådan forordning ikke strider mod anvendelsen af forordning nr. 17, berøres virksomhedernes ret ikke til i enkelttilfælde at anmode Kommissionen om en erklæring efter artikel 85, stk. 3, i traktaten;

aftaler om specialisering af produktionen bidrager normalt til at forbedre produktionen eller fordelingen af varerne, der af virksomhederne kan koncentrere sig om fremstillingen af visse varer og således arbejde mere rationelt og udbyde varerne til gunstigere priser; ved effektiv konkurrence kan det forventes, at forbrugerne får en rimelig andel af fordelen herved;

denne forordning skal angive de konkurrencebegrænsninger, som må forekomme i en specialiseringsaftale; de nævnte konkurrencebegrænsninger er normalt nødvendige for at virksomhederne og forbrugerne kan opnå de ønskede fordele; det kan overlades til de kontraherende parter at afgøre, hvilke af disse bestemmelser de vil indsætte i deres aftaler;

for at sikre, at konkurrencen ikke udelukkes for en væsentlig del af de pågældende varer, anvendes denne forordning kun på betingelse af, at hverken de deltagende virksomheders markedsandel eller virksomhederne selv overstiger en vis størrelsesorden;

det er rimeligt også at lade denne forordning gælde for specialiseringsaftaler, som er indgået før dens ikrafttræden —

[1]) Se s. 118.

UDSTEDT FØLGENDE FORORDNING:

Artikel 1

I overensstemmelse med artikel 85, stk. 3, i traktaten og på de i denne forordning fastsatte betingelser, erklæres artikel 85, stk. 1, i traktaten, uanvendelig indtil 31. december 1977, på aftaler, hvorved virksomheder med henblik på specialisering påtager sig en gensidig forpligtelse til under aftalens varighed at give afkald på selv at fremstille eller lade andre virksomheder fremstille visse varer og til at overlade til deres kontraherende parter at fremstille disse varer eller at overlade fremstillingen heraf til andre virksomheder.

Artikel 2

1. Udover den i artikel nævnte forpligtelse kan der ikke pålægges de kontraherende parter nogen anden konkurrencebegrænsning end

   a) pligten til ikke uden de kontraherende parters samtykke at indgå specialiserings-aftaler med andre virksomheder om lignende varer eller varer der af forbrugeren anses for tilsvarende på grund af deres egenskaber, deres pris og deres brug;

   b) forpligtelsen til at levere de kontraherende parter de varer, som er genstand for specialisering og i den forbindelse at overholde en minimumskvalitet;

   c) forpligtelsen til udelukkende at aftage varer, som er genstand for specialisering, fra de kontraherende parter, selvom gunstigere aftagevilkår forekommer, og de kontraherende parter ikke tilbyder disse;

   d) forpligtelsen til at overlade de kontraherende parter enefordelingen af de varer, som er genstand for specialisering, i det omfang de kontraherende parter ikke — særlig ved udøvelse af industriel ejendomsret eller andre rettigheder og forholds-regler — begrænser formidleres eller forbrugeres mulighed for på anden måde at skaffe sig de i kontrakten nævnte varer inden for Fællesmarkedet.

2. Følgende forpligtelser er ikke til hinder for anvendelsen af artikel 1:

   a) Forpligtelsen til for de varer, som er genstand for specialisering, at sikre oplagring af minimumsmængder og af reservedele til disse varer;

   b) forpligtelsen til for de varer, som er genstand for specialisering, at sikre salgs- og garantiservice.

Artikel 3

1. Artikel 1 i denne forordning anvendes kun

   a) når de varer, som er genstand for specialisering, ikke i noget medlemsland udgør mere end 10% af den samlede handel med lignende varer, og varer, der af forbrugeren anses for tilsvarende, på grund af deres egenskaber, deres pris og deres brug, og

   b) når de deltagende virksomheders samlede omsætning i et forretningsår ikke overstiger 150 millioner regningsenheder.

2. For anvendelsen af stk. 1 gælder den regningsenhed, der er fastsat for opstilling af Fællesskabets budget ifølge artiklerne 207 og 209 i traktatén.

3. Artikel 1 i denne forordning kan fortsat anvendes, hvis den i stk. 1 nævnte markedsandel eller omsætning i to på hinanden følgende regnskabsår ikke overskrides med mere end 10%.

Artikel 4

Den samlede omsætning nævnt i artikel 3, stk. 1, litra b), fremgår af omsætningen i det seneste regnskabsår, omfattende alle varer og tjenesteydelser:

1. Fra de i aftalen deltagende virksomheder;

2. Fra de virksomheder, i hvilke de i aftalen deltagende virksomheder råder over:

   — mindst 25% af kapitalen eller driftskapitalen, direkte eller indirekte,

   — eller mindst halvdelen af stemmeretten,

   — eller beføjelsen til at udpege mindst halvdelen af medlemmerne i overvågnings- eller administrationsrådet eller i de organer, som retligt repræsenterer virksomheden,

   — eller retten til at styre virksomhedens forretninger;

3. Fra virksomheder, som i en i aftalen deltagende virksomhed råder over:

   — mindst 25% af kapitalen eller driftskapitalen, direkte eller indirekte,

   — eller mindst halvdelen af stemmeretten,

   — eller beføjelsen til at udpege mindst halvdelen af medlemmerne i overvågnings- eller administrationsrådet eller i de organer, der retligt repræsenterer virksomheden,

   — eller retten til at styre virksomhedens forretninger.

Den samlede omsætning omfatter ikke forretninger mellem de i aftalen deltagende virksomheder.

Artikel 5

Kommissionen undersøger, om artikel 7 i forordning (EØF) 2821/71 kan anvendes i enkelte tilfælde, særlig når der er grund til at formode, at rationaliseringen ikke giver væsentlige resultater, eller at forbrugerne ikke sikres en rimelig andel af fordelen herved.

Artikel 6

Den i artikel 1 i denne forordning nævnte uanvendelighed af artikel 85, stk. 1, i traktaten, har tilbagevirkende gyldighed fra det tidspunkt, hvor betingelserne for denne forordnings anvendelse, er ophørt. Dette tidspunkt kan for aftaler, som før den 18. januar 1972 skulle anmeldes, ikke være tidligere end dagen for anmeldelsen.

Artikel 7

Artiklerne 1 og 6 i denne forordning anvendes tilsvarende på vedtagelser inden for sammenslutninger, virksomheder og på samordnet praksis.

Artikel 8

Denne forordning træder i kraft den 1. januar 1973.

Denne forordning er bindende i alle enkeltheder og gælder umiddelbart i hver medlemsstat.

KOMMISSIONENS MEDDELELSE VEDRØRENDE AFTALER MED HANDELSREPRÆSENTANTER OM ENEREPRÆSENTATION

(EFT NR. 139/2921 AF 24/12 1962)

I

Kommissionen er af den opfattelse, at aftaler med handelsrepræsentanter, hvorved disse påtager sig inden for en bestemt del af fællesmarkedsområdet

— at formidle forretninger for en anden virksomhed

eller

— at afslutte forretninger i dennes navn og for dennes regning

eller

— at afslutte forretninger i eget navn og for den anden virksomheds regning

ikke er omfattet af forbudet i traktatens artikel 85, stk. 1.

Det er herved en betingelse, at den som handelsrepræsentant betegnede aftalepart virkelig varetager denne funktion og ikke ved handelens gennemførelse overtager eller udøver en funktion som selvstændig forhandler. Det afgørende kriterium for at skelne mellem handelsrepræsentant og selvstændig forhandler er efter Kommissionens opfattelse den ordning, som udtrykkeligt eller stiltiende er truffet med hensyn til overtagelsen af de finansielle risici, der er forbundet med afsætningen eller aftalens gennemførelse. Kommissionen baserer således ikke sin vurdering på den anvendte betegnelse. Med undtagelse af almindelig delcredere-hæftelse må handelsrepræsentanten ikke ved sin funktion pådrage sig nogen videregående risiko ved handelen. Såfremt han alligevel overtager sådanne risici, nærmer han sig funktionsmæssigt og i økonomisk henseende en selvstændig forhandler og må derfor også konkurrenceretligt behandles som sådan. I så fald må de pågældende aftaler om enerepræsentation bedømmes som værende aftaler med selvstændige forhandlere. Navnlig taler efter Kommissionens opfattelse for, at der udøves en funktion som selvstændig forhandler, når den som handelsrepræsentant betegnede aftalepart

— skal opretholde eller opretholder som sin ejendom et betydeligt lager af de af aftalen omfattede varer,

eller

— for egen regning skal opbygge, vedligeholde eller gennemføre, eller opbygger, vedligeholder eller gennemfører en betydelig og vederlagsfri kundeservice,

eller

— kan fastsætte eller fastsætter priser eller forretningsbetingelser.

II

Ved aftaler om enerepræsentation med selvstændige forhandlere kan det — i modsætning til de her omhandlede aftaler med handelsrepræsentanter — ikke udelukkes, at artikel 85, stk. 1, kan finde anvendelse. Konkurrencebegrænsningen ved eksklusivaftaler af denne art består enten i, at udbudet formindskes, hvis sælgeren forpligter sig til at levere et bestemt produkt alene til én køber, eller i, at efterspørgslen formindskes, hvis køberen forpligter sig til at aftage et bestemt produkt alene fra én sælger. Disse konkurrencebegrænsninger består på begge sider, når det drejer sig om gensidige forpligtelser. Spørgsmålet, om konkurrencebegrænsninger af denne art kan påvirke samhandelen mellem medlemsstaterne, afhænger af forholdene i de enkelte tilfælde.

I modsætning hertil opfylder aftaler om enerepræsentation med handelsrepræsentanter efter Kommissionens opfattelse ikke betingelserne for forbudet i artikel 85, stk. 1, idet disse aftaler hverken har til formål eller til følge at hindre, begrænse eller fordreje konkurrencen inden for fællesmarkedet. Handelsrepræsentanten udøver kun en hjælpefunktion på varemarkedet. På dette marked handler han efter instruktioner fra den virksomhed, som han arbejder for, og i dennes interesse. I modsætning til den selvstændige forhandler er han ikke selv sælger eller køber, men søger i sin udbydende eller efterspørgende aftaleparts interesse at skaffe købere respektive sælgere. Ved denne type af enerepræsentationsaftaler indgår den sælgende eller købende virksomhed ikke som deltager i konkurrencen, men benytter sig bare af handelsrepræsentanten som hjælpemiddel til at afsætte eller erhverve produkter på markedet.

Handelsrepræsentantens retsstilling er mere eller mindre overensstemmende i de fleste medlemsstater fastlagt ved lov, i de øvrige ved domspraksis. Fælles for handelsrepræsentanterne er overalt deres hjælpefunktion ved afviklingen af handelsforretninger. Handelsrepræsentantens beføjelser er fastlagt ved de civilretlige regler om mandat og fuldmagt. Inden for rammerne af disse regler afgør den sælgende eller købende aftalepart frit, for hvilket produkt og for hvilket geografisk område han vil overdrage disse beføjelser til sin repræsentant.

Udover konkurrenceforholdene på de markeder, hvor handelsrepræsentanten udøver en hjælpefunktion for den anden aftalepart, må tages det specielle marked i betragtning, hvor handelsrepræsentanterne tilbyder deres tjenester ved formidling eller afslutning af forretninger. Handelsrepræsentantens forpligtelse til i et bestemt tidsrum udelukkende at arbejde for én mandant, medrører en indskrænkning af udbudet på dette marked, medens den af handelsrepræsentantens aftalepart indgåede forpligtelse til inden for et bestemt geografisk område at benytte sig af den pågældende repræsentant medfører en indskrænkning af efterspørgslen på dette marked. Kommissionen ser i disse begrænsninger imidlertid en følge af den særlige forpligtelse for handelsrepræsentanten og hans mandant til gensidigt at varetage hinandens interesser. Den mener derfor ikke, at der foreligger en begrænsning af konkurrencen.

Formålet med denne meddelelse er at give virksomhederne en orientering om de overvejelser, som Kommissionen agter at lade sig lede af ved fortolkningen af traktatens artikel 85, stk. 1, og ved dens anvendelse med henblik på aftaler om enerepræsentation med handelsrepræsentanter. Med denne klarlæggelse vil virksomhedernes interesse i at opnå negativattest normalt bortfalde, ligesom der ikke længere vil være behov for, at der ved en individuel Kommissionsafgørelse skabes klarhed over retstilstanden; der er derfor heller ikke længere anledning til at anmelde aftaler af denne art. Denne meddelelse foregriber ikke andre kompetente myndigheders og navnlig domstolenes opfattelse.

KOMMISSIONENS MEDDELELSE VEDRØRENDE PATENTLICENSAFTALER

(EFT NR. 139/2922 AF 24/12 1962)

I

På baggrund af, hvad der for tiden foreligger oplyst, er Kommissionen af den opfattelse, at nedenstående bestemmelser i patentlicensaftaler ikke er omfattet af forbudet i traktatens artikel 85, stk. 1:

A. Forpligtelser for licenstageren, gående ud på.

1. en begrænsning af opfindelsens benyttelse til enkelte af de benyttelsesmåder, der er forudset i patentretten (fremstilling, brug, salg),

2. en begrænsning af

   a) fremstillingen af den patenterede genstand,

   b) benyttelsen af den patenterede fremgangsmåde

   til bestemte tekniske anvendelsesområder,

3. en begrænsning af mængden af de produkter, der skal fremstilles, eller af antallet af benyttelseshandlinger,

4. en begrænsning af benyttelsen i

   a) tidsmæssig henseende
   (licens med kortere løbetid end patentet),

   b) geografisk henseende
   (regionallicens for en del af patentets gyldighedsområde bedriftslicens for en bestemt fabrik),

   c) personlig henseende
   (begrænsning i licenstagerens rådighedsret såsom forbud mod at overdrage licensen eller mod at udstede underlicenser);

B. Forpligtelser for licenstageren til anbringelse af patentmærker;

C. Forpligtelser for licenstageren med hensyn til kvalitet og indkøb, for så vidt og så længe de er absolut nødvendige for at sikre en i teknisk henseende upåklagelig udnyttelse af opfindelsen;

D. Forpligtelser til at give meddelelse om erfaringer, som angår opfindelsens udnyttelse, eller til at udstede licenser på forbedrings- eller anvendelsesopfindelser; forpligtelser for licenstageren dog kun hvis det drejer sig om ikke eksklusive forpligtelser og disse modsvares af tilsvarende forpligtelser for licensgiveren;

E. Forpligtelser for licensgiveren:

1. til ikke at tillade andre at benytte opfindelsen,

2. til ikke selv at benytte opfindelsen.

II

Den retlige bedømmelse af andre klausuler end de under I. A.-E. nævnte foregribes ikke med denne meddelelse.

Endvidere synes det ikke muligt at foretage en generel vurdering af sådanne bestemmelser for så vidt angår:

1. patentfællesskaber,

2. gensidige licenser,

3. flere parallelle licenser.

Vurderingen af de under I. A.-E. nævnte klausuler er begrænset til forpligtelser, som ikke varer ud over patentets løbetid.

III

Formålet med denne meddelelse er at give virksomhederne en orientering om de overvejelser, som Kommissionen agter at lade sig lede af ved fortolkningen af traktatens artikel 85, stk. 1, og ved dens anvendelse på en række bestemmelser, som hyppigt forekommer i visse patentlicensaftaler. Så længe og i den udstrækning, sådanne aftaler ikke indeholder begrænsninger, som går ud over en eller flere af de ovenfor nævnte bestemmelser, berøres de efter Kommissionens opfattelse ikke af forbudet i artikel 85, stk. 1. Med denne klarlæggelse vil virksomhedernes interesse i at opnå negativattest for de nævnte aftaler som regel bortfalde og ydermere vil der ikke længere være noget behov for gennem en af Kommissionen truffen individuel afgørelse at få retstilstanden klarlagt. der er derfor heller ikke længere anledning til at anmelde aftaler af denne art. Denne meddelelse kan ikke foregribe andre kompetente myndigheders og navnlig domstolenes opfattelse.

Spørgsmålet, om traktatens artikel 85, stk. 1, er anvendelig på klausuler med ovenfor angivne indhold i aftaler om patentfællesskaber, gensidige eller flerdobbelte, parallelle licenser på patenter, aftaler om benyttelse af andre industrielle ejendomsrettigheder eller af frembringelser, der ikke er beskyttet ved lov og som forbedrer teknikken, samt på andre end de nævnte klausuler må være forbeholdt en senere afgørelse.

Fortolkningen af artikel 4, stk. 2, 2. pkt., litra b) i forordning nr. 17 berøres ikke af denne meddelelse.

IV

De under I. A. nævnte forpligtelser er ikke omfattet af forbudet i artikel 85, stk. 1, fordi de dækkes af patentets indhold. Disse forpligtelser er bare ensbetydende med, at de

forbudsbeføjelser, der er indeholdt i patentindehaverens eksklusivrettigheder, delvis opretholdes over for licenstageren, som i øvrigt har tilladelse til at udnytte opfindelsen. Opregningen under I. A. repræsenterer ikke nogen udtømmende afgrænsning af patentrettens indhold.

Den under I. B. nævnte forpligtelse for licenstageren til anbringelse af patentmærker imødekommer patentindehaverens legitime interesse i at få de beskyttede genstande mærket som hidrørende fra den patenterede opfindelse. Så længe licenstageren desuden kan forsyne de beskyttede genstande med mærker efter eget valg, har sådanne forpligtelser hverken til formål eller til følge at begrænse konkurrencen.

De under I.C. opregnede forpligtelser for licenstageren til at overholde visse forskrifter vedrørende kvaliteten af de beskyttede genstande eller af de anvendte halvfabrikata, råstoffer eller hjælpematerialer kan i det omfang, de skal modvirke en teknisk uanvendelig udførelse af opfindelsen, ikke medføre nogen begrænsning i en konkurrence, det ville være rimeligt at beskytte. Indkøbsforpligtelser kommer kun i betragtning, når der ikke kan fastlægges objektive kriterier for kvaliteten. I sådanne tilfælde har forpligtelser vedrørende indkøbene samme betydning som forpligtelser med hensyn til kvalitet.

Forpligtelser for licenstageren af den under I. D. omhandlede art har i hvert fald ikke nogen konkurrencebegrænsende virkning, hvis licenstageren bevarer muligheden for at give oplysning om erfaringer eller at udstede licenser til tredjemand, og hvis han har ret til at blive delagtiggjort i licensgiverens fremtidige erfaringer og opfindelser. Hvad angår licensgiverens forpligtelser til at give oplysning om erfaringer eller til at udstede licenser som anført under I. D. synes de endog uden disse begrænsninger ikke at kunne medføre betænkeligheder i konkurrencemæssig henseende. Afsnit I. D. vedrører således kun forpligtelsen til at give oplysning om erfaringer eller til at udstede licensser; den retslige bedømmelse af eventuelle begrænsninger, som pålægges den berettigede med hensyn til benyttelsen af disse erfaringer eller opfindelser berøres ikke heraf.

Ved den under I. E. nævnte forpligtelse til ikke at tillade andre at udnytte opfindelsen mister licensgiveren sin frihed til at indgå aftale med andre efterspørgere af licensen. Bortset fra det omstridte spørgsmål, om sådanne eksklusivforpligtelser har til formål eller til følge at begrænse konkurrencen, kan de under de forhold, der for tiden råder inden for fællesskabet, ikke påvirke handelen mellem medlemsstaterne. Forpligtelsen til ikke selv at benytte den patenterede opfindelse ligger så nær op ad en fuldstændig overdragelse af rettighederne, at der ikke synes at knytte sig betænkeligheder hertil.

KOMMISSIONENS MEDDELELSE VEDRØRENDE AFTALER, VEDTAGELSER OG SAMORDNET PRAKSIS ANGÅENDE SAMARBEJDE MELLEM VIRKSOMHEDER[1])

(EFT NR. C 75/3 AF 29/7 1968)

De europæiske Fællesskabers Kommission er ofte blevet spurgt, hvilket standpunkt den inden for rammerne af konkurrencereglerne i Rom- og Paristraktaterne agter at indtage med hensyn til samarbejde mellem virksomheder. Dette danner anledningen til med denne meddelelse på en række punkter at skabe klarhed, som ganske vist ikke kan være udtømmende, men dog kan give virksomhederne nyttige fingerpeg vedrørende forståelsen af bestemmelserne især i artikel 85, stk. 1, i EØF-traktaten og i artikel 65, § 1, i EKSF-traktaten.

I

Kommissionen er positivt indstillet over for samarbejdet mellem små og mellemstore virksomheder i den udstrækning, disse derved sættes i stand til at arbejde mere rationelt og at øge deres yde- og konkurrenceevne i et større marked. Kommissionen betragter det navnlig som sin opgave at lette samarbejdet mellem små og mellemstore virksomheder. Også samarbejdet mellem store virksomheder kan økonomisk set være fornuftigt og ubetænkeligt i konkurrencepolitisk henseende.

Ifølge artikel 85, stk. 1, i traktaten om oprettelse af Det europæiske økonomiske Fællesskab (EØF-traktaten) og ifølge artikel 65, § 1, i traktaten om oprettelse af Det europæiske Kul- og Stålfællesskab (EKSF-traktaten) er alle aftaler, vedtagelser og former for samordnet praksis (i det følgende kort kaldet aftaler) uforenelige med fællesmarkedet og forbudt, som har til formål eller til følge at hindre, begrænse eller fordreje konkurrencen (i det følgende kort kaldet konkurrencebegrænsninger) inden for fællesmarkedet, ifølge artikel 85, stk. 1, i EØF-traktaten dog kun, dersom de kan påvirke handelen mellem medlemsstater.

Kommissionen anser det navnlig i de små og mellemstore virksomheders interesse for nyttigt at gøre opmærksom på de overvejelser, som den vil lade sig lede af ved fortolkningen af EØF-traktatens artikel 85, stk. 1, og EKSF-traktatens artikel 65, § 1, og deres anvendelse på visse arter for samarbejde mellem virksomheder, samt at meddele, hvilke samarbejdsarter der efter dens opfattelse ikke falder ind under de nævnte bestemmelser. Denne meddelelse er rettet til alle virksomheder uanset størrelse.

Det er muligt, at heller ikke andre former for samarbejde mellem virksomheder end dem, der er anført nedenfor, er forbudt efter EØF-traktatens artikel 85, stk. 1, eller EKSF-traktatens artikel 65, § 1. Dette vil navnlig være tilfældet, hvis de samarbejdende virksomheders samlede stilling på markedet er for svag til, at deres samarbejdsaftale kan medføre en mærkbar konkurrencebegrænsning inden for fællesmarkedet og — inden for anvendelsesområdet for EØF-traktatens artikel 85 — påvirke handelen mellem medlemsstater.

Endvidere henledes opmærksomheden på, at der for visse former for samarbejde mellem virksomheder eller tillægsaftaler, som er omfattet af traktaternes konkurrenceregler, kan gives dispensation i henhold til EØF-traktatens artikel 85, stk. 3, eller tilladelse i henhold til EKSF-traktatens artikel 65, § 2.

1) Også kaldet kooperationsaftaler

Det er Kommissionens hensigt gennem egnede individuelle afgørelser eller generelle meddelelser hurtigt at skabe klarhed over, hvorledes de forskellige former for samarbejde skal vurderes i forhold til reglerne i traktaterne.

Der kan for tiden ikke fremsættes generelle udtalelser vedrørende anvendelsen af EØF-traktatens artikel 86 om urimelig udnyttelse af en markedsdominerende stilling på fællesmarkedet eller en del heraf. Det samme gælder med hensyn til artikel 66, § 7, i EKSF-traktaten.

Med denne meddelelse vil interessen for at opnå negativattest som omhandlet i artikel 2 i forordning nr. 17 med hensyn til de nævnte aftaler som regel bortfalde og endvidere vil der heller ikke længere være noget behov for, at retstilstanden klarlægges ved en individuel afgørelse fra Kommissionen; for så vidt er heller ikke anledningen til at anmelde sådanne aftaler længere til stede. Skulle der imidlertid i konkrete tilfælde herske tvivl, om en aftale mellem virksomheder begrænser konkurrencen, eller skulle andre former for samarbejde mellem virksomheder, som efter disse virksomheders opfattelse ikke er konkurrencebegrænsende, ikke være anført her, har virksomhederne mulighed for inden for anvendelsesområdet af artikel 85, stk. 1, i EØF-traktaten at ansøge om negativattest og inden for anvendelsesområdet af artikel 65, § 1, i EKSF-traktaten for en sikkerheds skyld at fremsætte ansøgning i henhold til artikel 65, § 2, i EKSF-traktaten.

Denne meddelelse foregriber ikke De europæiske Fællesskabers Domstols opfattelse.

II

Kommissionen er af den opfattelse, at nedenstående aftaler ikke kan anses for at være konkurrencebegrænsninger:

1. Aftaler, som alene går ud på
   a) at udveksle meninger og erfaringer,

   b) at drive fælles markedsforskning,

   c) i fællesskab at foretage sammenligninger mellem virksomheder og brancher,

   d) i fællesskab at tilvejebringe statistikker og kalkulationsskemaer.

Aftaler, som kun tjener til i fællesskab at fremskaffe informationer, som de enkelte virksomheder har brug for med henblik på selvstændigt og uafhængigt af hinanden at fastlægge deres fremtidige adfærd på markedet, eller til individuelt at benytte sig af et fælles rådgivningsorgan, har ikke til formål eller til følge at begrænse konkurrencen. Hvis derimod virksomhedernes handlefrihed begrænses eller deres markedsadfærd udtrykkeligt eller ved samordnet praksis koordineres, kan der foreligge en konkurrencebegrænsning. Det vil navnlig være tilfældet, hvis der gives vejledninger af konkret art eller konklusioner præciseres på en sådan måde, at dette i det mindste for en del af de deltagende virksomheders vedkommende medfører en ensartet adfærd på markedet.

Udvekslingen af informationer kan foregå mellem virksomhederne indbyrdes eller ved mellemkomst af et særligt kontor. Men i tilfælde, hvor der etableres kontorer, hvortil ordrer, omsætning, investeringer og priser skal anmeldes, er det særdeles vanskeligt at skelne mellem konkurrenceneutrale informationer og konkurrencebegrænsende adfærd,

således at man som regel ikke uden videre kan gå ud fra, at de ikke berøres af EØF-traktatens artikel 85, stk. 1, eller EKSF-traktatens artikel 65, § 1. En konkurrencebegrænsning kan navnlig fremkomme ved udveksling af informationer i et oligopolistisk marked med homogene varer.

Fælles markedsforskning samt virksomheds- og branchesammenligninger tjener til at indsamle materiale og at konstatere fakta og markedsforhold og påvirker ikke i sig selv, uden et videregående samarbejde mellem de deltagende virksomheder, konkurrencen. Det er så åbenlyst ved andre foranstaltninger af denne art, som f. eks. ved fælles udarbejdelse af konjunktur- og strukturanalyser, at de ikke er nævnt særskilt.

Kalkulationsskemaer, som indeholder bestemte kalkulationssatser, må anses for at være vejledninger, som kan føre til en begrænsning af konkurrencen.

2. Aftaler, som alene går ud på

   a) samarbejde med hensyn til bogføringen,

   b) fælles kreditsikring,

   c) fælles inkassobureauer,

   d) fælles konsulenttjeneste vedr. virksomhedernes indre organisation eller vedr. skattespørgsmål.

Det drejer sig i disse tilfælde om samarbejde på områder, som hverken berører de deltagende virksomheders udbud af varer og tjenesteydelser eller deres økonomiske afgørelser, således at der ikke sker nogen begrænsning af konkurrencen.

Samarbejde med hensyn til bogføringen er konkurrenceneutral, idet det kun tjener bogføringens tekniske gennemførelse. Heller ikke oprettelsen af fælles kreditgarantiordninger som middel til kreditsikring falder ind under konkurrencereglerne, idet udbuds- og efterspørgselsforholdene ikke ændres herved.

Fælles inkassobureauer, som ikke indskrænker sig til at inddrive fordringerne efter deltagernes ordre og på deres betingelser eller som fastsætter priser eller medvirker ved prisansættelsen på anden måde, kan begrænse konkurrencen. I anvendelsen af ensartede betingelser for alle deltagere kan der ligge en samordnet praksis; også gennemførelsen i tællesskab af prissammenligninger kan føre til en sådan praksis. Der består ingen betænkeligheder mod anvendelsen i denne forbindelse af ensartede formularer, men den må ikke være knyttet til en aftale om eller en stiltiende afstemning af ensartede priser, rabatter eller forretningsbetingelser.

3. Aftaler, som alene går ud på

   a) i fællesskab at gennemføre forsknings- og udviklingsprojekter,

   b) i fællesskab at overdrage forsknings- og udviklingsopgaver til andre

   c) at opdele forsknings- og udviklingsprojekter mellem deltagerne.

Den blotte udveksling af erfaringer og resultater har også på forskningsområdet udelukkende informatorisk sigte og begrænser ikke konkurrencen. Denne udveksling behøver således ikke at nævnes særskilt.

Aftaler om på et område at drive fælles forskning eller om i fællesskab at udvikle forskningsresultaterne, indtil de er modne til anvendelse i produktionen, berører ikke parternes konkurrencesituation. Dette gælder ligeledes ved opdeling af forskningsområder og udviklingsarbejder, dersom alle deltagerne har adgang til resultaterne. Men hvis virksomhederne går ind på forpligtelser, som begrænser deres egen forsknings- og udviklingsindsats eller udnyttelsen af resultatet af den fælles indsats, således at de uden for det fælles projekt ikke er frit stillede med hensyn til egen forskning og udvikling, kan der foreligge en overtrædelse af traktaternes konkurrenceregler. En forpligtende aftale eller samordnet praksis, der går ud på at give afkald på egen forskning i det hele taget eller på et delområde, kan have konkurrencebegrænsende virkninger for så vidt der ikke drives fællesforskning. En opdeling af forskningsområder uden aftale om gensidig adgang til resultaterne må betragtes som en specialisering, der kan begrænse konkurrencen.

En konkurrencebegrænsning kan ligeledes foreligge, når der træffes aftaler om den praktiske udnyttelse af resultaterne af den fælles forsknings- og udviklingsindsats eller der foretages en samordning af praksis i så henseende, navnlig når deltagerne forpligter sig til eller er enige om udelukkende at fremstille de i fællesskab udviklede produkter eller typer eller at opdele den fremtidige produktion mellem sig.

Meningen med fælles forskning er, at resultaterne kan udnyttes af alle deltagere i forhold til deres forskningsandel. Hvis deltagelsen af enkelte virksomheder er begrænset til et bestemt område af den fælles forskning eller til ydelsen af et begrænset finansielt bidrag, foreligger der, for så vidt der overhovedet kan tales om fælles forskning, ikke nogen konkurrencebegrænsning, hvis disse deltagere kun får adgang til forskningsresultaterne i forhold til deres forskningsindsats. Udelukkes derimod enkelte deltagere totalt eller i et omfang som ikke er rimeligt i forhold til deres indsats fra udnyttelsen, kan konkurrencen være begrænset.

Såfremt muligheden for at udstede licens til trediemand udtrykkeligt eller stiltiende udelukkes, kan der foreligge konkurrencebegrænsning; fællesindsatsen ved forskningen gør det imidlertid berettiget at forpligte deltagerne til kun i fællesskab eller ved flertalsbeslutning at udstede licenser til trediemand.

I hvilken juridisk form fælles forskning og udvikling gennemføres er uden betydning for spørgsmålet om aftalens forenelighed med konkurrencereglerne.

4. Aftaler, som alene går ud på fælles anvendelse af produktionsanlæg samt af lagerinventar og transportindretninger.

Disse former for samarbejde begrænser ikke konkurrencen, idet de ikke går ud over en organisatorisk og teknisk regulering af anlæggenes benyttelse. Men der kan foreligge en begrænsning af konkurrencen, hvis benyttelsen af anlæg og indretninger ikke sker for de deltagende virksomheders egen regning eller der træffes aftaler om fælles produktion eller fordeling af produktionen samt om at oprette eller drive et fælles foretagende, eller der foretages en samordning af virksomhedernes praksis i så henseende.

5. Aftaler, som alene går ud på at danne midlertidige arbejdsfællesskaber til fælles udførelse af ordrer, når de deltagende virksomheder med hensyn til de ydelser, der skal leveres, ikke er konkurrenter eller ikke hver for sig er i stand til at udføre ordrerne.

Hvis virksomheder ikke er konkurrenter, kan de heller ikke gennem dannelse af midlertidige arbejdsfællesskaber begrænse den indbyrdes konkurrence. Dette gælder navnlig for virksomheder, som tilhører forskellige brancher, men også for virksomheder i samme branche i den udstrækning, de kun deltager i arbejdsfællesskabet med sådanne produkter eller ydelser, som ikke kan leveres af de andre deltagere. Det kommer ikke an på, om virksomhederne på andre områder er konkurrenter, men derimod på, om der under hensyntagen til de konkrete omstændigheder i det enkelte tilfælde inden for en overskuelig tid er mulighed for konkurrence med hensyn til de produkter eller ydelser, det drejer sig om. Hvis mangelen på konkurrence mellem virksomhederne og opretholdelsen af denne tilstand skyldes aftaler eller samordnet praksis, kan der heri ligge en konkurrencebegrænsning.

Men heller ikke midlertidige arbejdsfællesskaber mellem virksomheder, som er konkurrenter, begrænser konkurrencen, hvis de deltagende virksomheder hver for sig ikke kan udføre en bestemt ordre. Dette er navnlig tilfældet, hvis de i mangel af tilstrækkelige erfaringer, specialviden, kapacitet eller finansiel styrke hver for sig ikke kan arbejde med udsigt til resultater eller ikke kan gennemføre arbejdet inden for tidsfristerne eller ikke alene kan bære den finansielle risiko. Ejheller foreligger der konkurrencebegrænsning, hvis virksomhederne først gennem dannelsen af et midlertidigt arbejdsfællesskab sættes i stand til at afgive tilbud, der har udsigt til at føre til resultater. Men der kan foreligge konkurrencebegrænsning, hvis virksomhederne forpligter sig til kun at virke inden for et arbejdsfællesskab.

6. Aftaler, som alene går ud på

a) fælles salg,

b) fælles eftersalgs- og reparationsservice,

hvis de deltagende virksomheder med hensyn til de varer eller ydelser, som aftalen tager sigte på, ikke er konkurrenter.

I den udstrækning, virksomhederne ikke er konkurrenter, kan samarbejdet mellem virksomhederne ikke begrænse konkurrencen, således som dette er nærmere omtalt under 5.

Meget ofte medfører små og mellemstore virksomheders fælles salg ikke nogen mærkbar konkurrencebegrænsning, selv om disse virksomheder er konkurrenter; der kan dog inden for rammerne af denne meddelelse hverken opstilles generelle kriterier eller foretages en afgrænsning af kredsen af små eller mellemstore virksomheder.

Der foreligger ikke nogen fælles eftersalgs- og reparationsservice, når flere producenter uden indbyrdes forståelse overdrager eftersalgs- og reparationsservicen for deres produkter til samme, af dem uafhængige virksomhed. I et sådant tilfælde foreligger der heller ikke konkurrencebegrænsning, hvis producenterne er konkurrenter.

7. Aftaler, som alene går ud på gennemførelse af fælles reklame.

Fælles reklame skal henlede købernes opmærksomhed på en branches varer eller på et fælles mærke; i sig selv begrænser den ikke konkurrencen mellem de deltagende virksomheder. Hvis de deltagende virksomheder derimod ved aftale eller samordnet praksis helt eller delvis hindres i også at iværksætte egne reklameforanstaltninger, eller hvis der pålægges dem andre begrænsninger, kan der foreligge en konkurrencebegrænsning.

8. Aftaler, som alene går ud på at anvende et fælles kvalitetsmærke for at kendetegne varer af en bestemt kvalitet og som alle konkurrenter kan deltage i på lige vilkår.

Sådanne kvalitetsmærkefællesskaber begrænser ikke konkurrencen, hvis andre konkurrenter, hvis produkter objektivt opfylder kvalitetskravene, kan benytte kvalitetsmærket under samme forudsætninger som medlemmerne. Der ligger heller ikke nogen konkurrencebegrænsning i forpligtelsen til at underkaste sig en kvalitetskontrol af de varer, som forsynes med kvalitetsmærket, eller til at angive ensartede behandlingsanvisninger eller til at forsyne varer, som svarer til kvalitetsforskrifterne, med kvalitetsmærket. Men der kan foreligge en konkurrencebegrænsning, hvis retten til at anvende kvalitetsmærket er knyttet til forpligtelser med hensyn til produktion, afsætning, prisfastsættelse eller andet, hvis f. eks. de deltagende virksomheder har pligt til kun at fremstille eller sælge varer med kvalitetsgaranti.

KOMMISSIONENS MEDDELELSE AF 27. MAJ 1970 VEDRØRENDE AFTALER, VEDTAGELSER OG SAMORDNET PRAKSIS AF RINGE BETYDNING[1]), SOM IKKE FALDER IND UNDER ARTIKEL 85, STK. 1, I TRAKTATEN OM OPRETTELSE AF DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE FÆLLESSKAB

(EFT NR. C 64/1 AF 2/6 1970)

I

Kommissionen har allerede ved flere lejligheder vist, at den betragter det som en vigtig opgave at fremme samarbejdet mellem virksomheder i den udstrækning, dette samarbejde økonomisk set er ønskeligt og ikke giver anledning til betænkeligheder i konkurrencepolitisk henseende; Kommissionen vil navnlig lette samarbejdet mellem små og mellemstore virksomheder. Med dette sigte har Kommissionen offentliggjort "Meddelelse vedrørende aftaler, vedtagelser og samordnet praksis, som vedrører samarbejdet mellem virksomheder"[2]) – i det følgende kort kaldet aftaler –, hvori er anført en række aftaler, som efter deres natur ikke kan anses for at være konkurrencebegrænsninger. Med den nu foreliggende meddelelse foretager Kommissionen et yderligere skridt til at afgrænse området for anvendelsen af artikel 85, stk. 1, i traktaten om oprettelse af Det europæiske økonomiske Fællesskab med henblik på at fremme samarbejdet mellem små og mellemstore virksomheder.

Efter Kommissionens opfattelse falder aftaler, som kun i ubetydeligt omfang påvirker handelen mellem medlemsstater og konkurrencen, ikke ind under kartelforbudet i EØF-traktatens artikel 85, stk. 1. Aftaler er kun forbudt, såfremt de udøver en mærkbar indflydelse på markedsforholdene, med andre ord, hvis udenforstående virksomheders og forbrugernes markedsposition, det vil sige deres afsætnings- og forsyningsmuligheder, forandres mærkbart.

Kommissionen har i denne meddelelse konkretiseret begrebet "mærkbart" på en sådan måde, at virksomhederne selv kan vurdere, om deres aftaler med andre virksomheder på grund af deres ringe betydning falder uden for artikel 85, stk. 1. Den af Kommissionen givne kvantitative definition af mærkbarhedsbegrebet er dog ikke uden undtagelser; det er i konkrete tilfælde absolut muligt, at også aftaler mellem virksomheder, som overskrider de nedenfor angivne grænser, efter omstændighederne kun påvirker handelen mellem medlemsstaterne og konkurrencen i ubetydeligt omfang og som følge heraf ikke falder ind under artikel 85, stk. 1.

Med denne meddelelse vil virksomhedernes interesse i at opnå negativattest som omhandlet i artikel 2 i forordning nr. 17 bortfalde for de nedenfor nævnte aftalers vedkommende, og endvidere vil der ejheller længere være behov for, at retstilstanden klarlægges ved, at Kommissionen træffer individuelle afgørelser; for så vidt findes der heller ikke anledning til at anmelde aftaler af denne art. Skulle der imidlertid i konkrete tilfælde herske tvivl med hensyn til om en aftale påvirker handelen mellem medlemsstaterne eller konkurrencen mærkbart, har virksomhederne adgang til at ansøge om negativattest eller anmelde aftalen.

1) Også kaldet bagatelaftaler.
2) EFT nr. C 75 af 29. 7. 1968 som rettet i EFT nr. C 84 af 28. 8. 1968 i den franske og nederlandske version og i EFT nr. C 93 af 19. 8. 1968 i den tyske og italienske version.

Denne meddelelse foregriber ikke De europæiske Fællesskabers Domstols opfattelse.

II

Kommissionen er af den opfattelse, at aftaler mellem virksomheder, hvis formål det er at producere eller distribuere varer, ikke falder ind under forbudet i EØF-traktatens artikel 85, stk. 1,

- hvis de produkter, aftalen angår, i det område af fællesmarkedet, som aftalen indvirker på, ikke udgør mere end 5% af omsætningen af identiske produkter eller sådanne, som på grund af deres egenskaber, anvendelsesformål eller prisleje af forbrugerne må betragtes som produkter af samme art, og
- hvis den samlede årlige omsætning hos de virksomheder, som deltager i aftalen, ikke overstiger 15 millioner regningsenheder eller, dersom det drejer sig om aftaler mellem handelsforetagender, 20 millioner regningsenheder.

Kommissionen er i øvrigt af den opfattelse, at de førnævnte aftaler selv i tilfælde af, at de ovennævnte markedsandele og omsætningsbeløb inden for to efter hinanden følgende regnskabsår overskrides med indtil 10%, ikke falder ind under forbudet i artikel 85, stk. 1.

Ved beregningen af den samlede omsætning medregnes omsætningen i det sidste regnskabsår af alle varer og tjenesteydelser.

1. hos de virksomheder, der deltager i aftalen,
2. hos de virksomheder, i hvilke aftaledeltagerne

   - direkte eller indirekte ejer mindst 25% af kapitalen eller driftsformuen, eller

   - råder over mindst halvdelen af stemmerettighederne, eller

   - kan udpege mindst halvdelen af medlemmerne af bestyrelsen eller af de organer, som lovligt repræsenterer virksomheden, eller

   - har ret til at føre virksomhedens forretninger;

3. hos virksomheder, som i en virksomhed, der deltager i aftalen

   - direkte eller indirekte ejer mindst 25% af kapitalen eller driftsformuen, eller

   - råder over mindst halvdelen af stemmerettighederne, eller

   - kan udpege mindst halvdelen af medlemmerne af bestyrelsen eller af de organer, som lovligt repræsenterer virksomheden, eller

   - har ret til at føre virksomhedens forretninger.

Herved medregnes ikke omsætningen mellem de virksomheder, som deltager i aftalen.

Domme og præjudicielle afgørelser

(henvisningerne refererer til nummerinddelingen; kursiverede nummertal angiver, at afgørelsen er omtalt nærmere på det pågældende sted.)

1962

De Geus mod Bosch, *sag 13/61*, præ afg 6.4.1962, *Samml. VIII* 67 (Bosch-sagen). OIK 141. 2.209 f.

1966

Société technique minière (LTM) mod Maschinenbau Ulm GmbH (MBU), *sag 56/65*, præ afg 30.6.1966, *Samml. XII* 282 (LTM/MBU-sagen). OIK 153.

Grundig-Consten mod Kommissionen, *sag 56 og 58/64*, dom af 13.7. 1966, *Samml. XII* 322 (Grundig-sagen). OIK 165. *1.213*, 1.214, 1.216, 1.306, *3.303*, 3.305, 4.204.

Italien mod Råd og Kommission, *sag 32/65*, dom af 13.7.1966, *Samml. XII* 458. 2.205.

1967

Cementindustri mod Kommission, *sag 8-11/66*, dom af 15.3.1967, *Samml. XIII* 100.

Brasserie de Haecht mod Wilkin-Janssen, *sag 23/67*, præ afg 12.12.1967, *Samml. XIII* 543 (Brasserie de Hecht-sag nr. 1). OIK 219. 1.214, 1.227 f.

1968

Parke, Davis & Co. mod Beintema-Interpharm og Centrafarm, *sag 24/67*, præ afg 29.2.1968, *Samml. XIV* 85 (Parke, Davis-sagen). OIK 225. *3.409*.

1969

Wilhelm o.a. mod Bundeskartellamt, *sag 14/68*, præ afg 13.2.1969, *Samml. XV* 1.

Völk mod Vervaecke, *sag 5/69*, præ afg 9.7.1969, *Samml. XV* 295. OIK 243. 1.214, *1.219*, 1.220.

Portelange mod Smith Corona o.a., *sag 10/69*, præ afg 9.7.1969, *Samml.* OIK 150. *XV* 309. 2.209 f.

1970

Bilger mod Jehle, *sag 43/69*, præ afg 18.3.1970, *Samml. XVI* 127. OIK 257. 2.211 f.

Rochas mod Bitsch, *sag 1/70,* præ afg 30.6.1970, *Samml. XVI* 515. OIK 265.

ACF Chemiefarma mod Kommissionen, Buchler & Co. mod Kommissionen, Boehringer mod Kommissionen, *sag 41/69, 44/69 og 45/69,* dom af 15.7.1970, *Samml. XVI* 661, 733 og 769 (Kinin-kartel-sagerne). OIK, 278, 306, 305. 1.230, 1.402, *5.205.*

1971

Sirena mod Firma EDA, *sag 40/70,* præ afg 18.2.1971, *Samml. XVII* 69 (Sirena-sagen). OIK 307. *3.304*, 3.305.

Cadillon mod Höss, *sag 1/71,* præ afg 6.5.1971, *Samml. XVII* 351. OIK 319. (Cadillon-Höss-sagen). 2.205.

Deutsche Grammophon Gesellschaft mod Firma Metro-SB-Grossmärkte, *sag 78/70,* præ afg 8.6.1971, *Samml. XVII* 487. OIK 325. (Deutsche-Grammophon-sagen). *3.306,* 6.303.

Béguelin mod Import Export og Marbach, *sag 22/71,* dom af 25.11.1971, *Samml. XVII* 949. (Béguelin-sagen). OIK 339. 1.209, 1.214, 1.220.

1972

I.C.I., BASF, Bayer, Geigy, Sandoz, Francolor, Cassella, Hoechst og ACNA mod Kommissionen, *sag 48/69, 49/69, 51/69, 52/69, 53/69, 54/69, 55/69, 56/69 og 57/69,* dom af 14.7.1972, *Samml. XVIII* (Farvestof-sagerne), *1.204,* 1.215, 1.228, 1.402, *5.206.*

Vereenig-ing van cementhandelaren mod Kommissionen, *sag 8/72.* dom af 17.10.1972, *Samml. XVIII.*

Boehringer mod Kommissionen, *sag 7/72,* dom af 14.12.1972, *Samml. XVIII*

1973

Brasserie de Haecht mod Wilkin-Janssen, *sag 48/72,* præ afg 6.2.1973, *Samml. XIX* (Brasserie de Haecht-sag nr. 2). 2.209 f, 2.212.

Continental Can mod Kommissionen, *sag 6/72,* dom af 21.2.1973, *Samml. XIX* (Continental Can-sagen). 6.201, *6,202,* 6.301 f, 6.304, 6.306.

KOMMISSIONSBESLUTNINGER

(henvisningerne refererer til nummerinddelingen; kursiverede nummertal angiver, at afgørelsen er omtalt nærmere på det pågældende sted.)

1964

Grossfillex-Fillistorf 11.3.1964, ABL 915. *1.218,* 4.214.
Bendix-Mertens & Straet 1.6.1964, ABL 1426.
Nicholas Frères-Vitapro 30.7.1964, ABL 2287.
Grundig-Consten 23.9.1964, ABL 2545. *1.213 f,* 1.216, 1.306, *3.303,* 3.305, 4.204.
Dutch Engineers and Contractors Association (DECA) 22.10.1964, ABL 2761.

1965

DRU-Blondel 8.7.1965, ABL 2194.
Hummel-Isbecque 17.9.1965, ABL 2581.
Jallatte-Voss og *Jallatte-Vandeputte* 17.12.1965, ABL 3/37.

1967

Transocean Marine Paint-Association 27.6.1967, ABL 163/10. 4.211.

1968

EUROGYPSUM 26.2.1968, ABL L 57/9. *5.305.*
Alliance de constructeurs français de machines outils 17.7.1968, ABL L 201/1.
SOCEMAS 17.7.1968, ABL L 201/7.
ACEC-Berliet 17.7.1968, ABL L 201/7. 1.303, *1.304, 5.307.*
Cobelaz-Syntesefremstillere 6.11.1968, ABL L 276/13 (Cobelaz-Syntesefremstillere-sagen). 1.217, 1.228, 5.308.
Cobelaz-Koksanlæg 6.11.1968, ABL L 276/19 (Cobelaz-Koksanlægsagen) 1.217, 1.228, 5.308.
CFA 6.11.1968, ABL L 276/29. 1.228.
Rieckermann/AEG-Elotherm 6.11.1968, ABL L 276/25.

1969

Europäische Werkzeugmaschinenausstellungen 13.3.1969, ABL L 69/13 (EWA-sagen).
Convention Chaufourniers 5.5.1969, ABL L 122/8.
Christiani & Nielsen 18.6.1969, ABL L 165/12. *1.206.*
VVVF 25.6.1969, ABL L 168/22. *5.306.*
SEIFA 30.6.1969, ABL L 173/8. 1.228.

Internationalt Kininkartel 16.7.1969, ABL L 192/5 (Kinin-kartel-sagen). 1.230, 1.402, *5.205.*
Clima-Chappée-Buderus 22.7.1969, ABL L 195/1. 1.303, 1.307.
Jaz-Peter 22.7.1969, ABL L 195/5. 1.212, 1.303.
Farvestoffer 24.7.1969, ABL L 195/11 (Farvestof-sagen). *1.204,* 1.215, 1.228, 1.402, *5.206.*
Pirelli S.p.A.-Firma Dunlop 5.12.1969, ABL L 323/21.

1970

Kodak 30.6.1970, ABL L 147/24. *1.207.*
ASPA 30.6.1970, ABL L 148/9.
ASBL pour la promotion du tube d'acier soudé électriquement 29.6.1970, ABL L 153/14.
Julien-Van Katwijk 28.10.1970, ABL L 242/18.
OMEGA 28.10.1970, ABL L 242/22. *4.211.*
SUPEXIE 23.12.1970, ABL L 10/12. 1.228.
Keramische Fliesen 29.12.1970, ABL L 10/15 (Keramiske væg- og gulvfliser-sagen).

1971

CICG-ZVEI/ZPU 1.2.1971, ABL L 34/13.
FN/CF 28.5.1971, ABL L 134/6.
GEMA 2.6.1971, ABL L 134/15. 6.201, *6.203,* 6.301, 6.304, 6.4.
SA Raffinerie Tirlemontoise 28.7.1971, (Ikke offentliggjort).
Krav om oplysninger – bryggerier 18.6.1971, ABL L 161/2, 6 og 10.
Asphaltoid-Keller SA 2.7.1971, ABL L 161/32.
CEMATEX 24.9.1971, ABL L 227/26.
SIAE 9.11.1971, ABL L 254/15.
Boehringer 25.11.1971, ABL L 282/46.
Continental-Can 9.12.1971, ABL L 7/25. 6.201, *6.202,* 6.301 f, 6.304, 6.306.
VCH 16.12.1971, ABL L 13/34/ (Vereeniging van Cementhandlaren-sagen).
SAFCO 16.12.1971, ABL L 13/44.
SOPELEM-Langen 20.12.1971, ABL L 13/47.
Burroughs-Delplanque 22.12.1971, ABL L 13/50. 3.407.
Burroughs-GEHA 22.12.1971, ABL L 13/53.
Henkel-Colgate 23.12.1971, ABL L 14/4. *5.308.*
NCH 23.12.1971, ABL L 22/16.

1972

MAN/SAVIEM 17.1.1972, ABL L 31/29.
Wild-Leitz 23.2.1972, ABL L 61/27.
Davidson Rubber Co. 9.6.1972, ABL L 143/31. 3.407.
Raymond-Nagoya 9.6.1972, ABL L 143/39. 3.410 c.
GEMA (II) 6.7.1972, ABL L 166/22.
Feinpapier 26.7.1972, ABL L 182/24.
Rodenstock 28.9.1972, ABL L 267/17.
Misal 28.9.1972, ABL L 267/20.
Chauffage central 20.10.1972, ABL L 264/22.
Pittsburg Corning Europe-Formica Belgium-Hertel 23.11.1972, ABL L 272/35.
Zoja/CSC-ICI 14.12.1972, ABL L 299/51. *1.208,* 1.403, 6.201, *6.204,* 6.301, 6.304, 6.4.
Cementregeling voor Nederland-1971 18.12.1972, ABL L 303/7.
G.I.S.A. 22.12.1972, ABL L 303/45.
Cimbel 22.12.1972, ABL L 303/24.
WEA-Filipacchi Musik S.A. 22.12.1972, ABL L 303/52.

1973

Europäische Zuckerindustrie 2.1.1973, EFT L 140/17. (Sukkerindustrisagen). 1.402, *5.206,* 6.201, *6.205,* 6.304, 6.4.

Vigtigere litteratur om EØF kartel- og monopolret.

Generelt om konkurrenceret.

(Jfr. især kapitlerne 1, Hovedprincipperne, 2, Anmeldelse af aftaler, Negativattest m.v., 5, Horisontale karteller og 6, Dominerende virksomheder).

Deringer, A: Das Wettbewerbsrecht der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft, losblade fra 1962–.

Gleiss/Hirsch: EWG Kartellrecht, 2. udg. Heidelberg 1965.

Goldman, B.: Droit commercial européen, 2. udg., Paris 1971.

Megret, Jaques m.fl. (– Waelbroeck, M.):
Le droit de la communauté économique européenne, bind 4, Bruxelles 1972.

Müller-Henneberg/Schwartz: Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen und Europäisches Kartellrecht.
Gemeinschaftskommentar, Teil II, 3. Auflage, Köln, Berlin, Bon, München 1972.

Premiér Rapport sur la Politique de concurrence, 1972.
(Udgivet af Kommissionen).

Monopoltilsynet: Fællesmarkedets konkurrenceregler, København 1973.

Monopoltilsynet: Orientering om internationale kartelspørgsmål (OIK) (1972 – navnlig oversættelse af domme i uddrag). Hidtil er 8 hæfter udkommet.

Især om immaterielle rettigheder (kapitel 3).

Andreasen, Hardy: Fællesmarkedets konkurrenceregler under EØF-traktaten, København 1973.

Jaume, R.: Wirtschaft und Wettbewerb 1972 nr. 12 s. 778.

Mikkelsen, Finn: EF's konkurrenceregler og den industrielle ejendomsret. (Industrirådet – København 1973).

Især om eneforhandlingsaftaler (kapitel 4).

Lando, Ole: Udenrigshandelens kontrakter, 2. udg. 1973, s. 213–231.

SAGREGISTER

(henvisningerne refererer til nummerinddelingen)

A

ACEC-Berliet-sagen 1.303, 1.304, 5.307

afsætningsbegrænsning 1.103, 4.208, 5.308

afsætningskontrol 1.103

aftalegenstand 1.103, 6.1

aftale

- anmeldelsespligtig 1.301, 2.207 ff, 2.301 f, 3.401, 3.412, 4.202 ff, 4.206, 4.208
- bindende 1.202
- forelobig gyldig 2.209 f
- formål 1.211, 1.226, 1.301, 2.211, 3.303
- gammel 2.208, 2.210 f, 3.304, 4.203
- horisontal 1.214 f, 1.217, kap. 5
- ikke-anmeldelsespligtig 2.205, 2.207, 2.211 ff, 3.201, 3.204, 4.204, 4.206 f, 4.210, 4.213, 5.309 f
- indvirkningsområde 1.221 f, 1.228, 4.208 f
- mellem virksomheder 1.103, 1.202, 1.205 f, 1.209, 3.409
- ny 2.208 ff, 2.302, 4.203
- omgørelse 2.203
- vertikal 1.214, 1.216 f, 1.230, 5.1
- virkning 1.211, 1.214, 1.217, 1.223, 1.226, 1.301, 2.304. 3.304. 6.202, 6.306
- virksom 2.209, 4.203

aftaleparter

- antal 2.211, 3.407, 3.5, 4.206, 4.212
- handlefrihed 1.212, 1.217, 2.211, 4.212, 5.304, 5.306

agent 4.101, 4.213

agent med fuldmagt 4.213

agentaftaler 4.104, 4.213

Agfa-Gevaert-sagen 4.212

aktiemajoritet 1.206, 1.208 f, 6.202

aktieselskab 1.205

andelsselskab 1.205

anmeldelse af aftaler 1.220, 1.301, 2.1, 2.202, 2.205, 2.207, 5.303. 6.1

anmeldelsesmulighed 2.212

anmeldelsespligtige aftaler 1.301, 2.207 ff, 2.301 f, 3.401, 3.412, 4.202 ff, 4.206, 4.208

anvendelsesformål, produkters 1.221, 1.223, 2.211, 4.209, 5.309
arbejdsfællesskab 5.308

B
bagatelmeddelelsen 1.220 ff, 3.204, 3.412, 4.210, 5.302
begrundelse 6.202, 6.306
Béguelin-sagen 1.209, 1.214, 1.220
begæring om negativattest
  meddelelse til aftaleparterne 2.202
  virkning 2.202
beliggenhed, virksomheds 1.210, 1.228, 2.304
bestyrelsesmedlemmer 1.206
Bilger/Jehle-sagen 2.211 f
"blåt brev" 2.209 f, 2.212
bogføring, fælles 5.306
Bosch-sagen 2.209 f
Borroughs-Delplanque-sagen 3.407
branchesammenligning 5.304
Brasserie de Haecht-sag nr. 1 1.214, 1.227, 1.228
Brasserie de Haecht-sag nr. 2 2.209 f, 2.212
brugsforening 4.211
brugsmønster 2.211, 3.201
bøder 1.224, 1.230, 1.402, 2.1, 2.202, 2.209 f, 2.212, 2.303, 4.203, 5.205 f, 6.204 f, 6.4

C
Cadillon/Höss-sagen 2.205
CFA-sagen 1.228
Christiani & Nielsen-sagen 1.206
Clima-Chappé-Buderus-sagen 1.303, 1.307
Cobelaz-sagen 1.217, 1.228, 5.308
Continental Can-sagen 6.201, 6.202, 6.301 f, 6.304, 6.306

D
datterselskab 1.205 ff, 3.306, 6.204
Davidson-Rubber-sagen 3.407
del credere ansvar 4.213
Deutsche Grammophon-sagen 3.306, 6.303
"Discount-store" 4.211
diskrimination 3.306, 3.409, 6.409
distributionsled 1.203, 1.205, 1.216, 1.221, 5.1

"dominerende stilling" 3.304, 3.306, 6.202 ff, 6.301 ff
"dominerende stilling", misbrug af 3.304, 3.306, 3.409, 6.1, 6.202 ff, 6.306
"dominerende stilling", styrkelse af 6.202, 6.306

E

eftersalgsservice 4.207, 5.309
egenskab, produkters 1.221, 1.223, 2.211, 4.209, 5.309, 6.202
ejendomsrettighed, industriel 1.205, 1.301, 2.211, 3.303 ff, 3.402, 5.307
ejendomsrettighed, industriel – misbrug 3.202, 4.208
eksklusivitetsklausul 5.308 f
eksport, direkte 3.405 f
eksport, indirekte 3.405 f
eksportaftale 1.227, 5.205
eksportforbud 1.230, 3.303, 3.405, 3.407
eneforhandler 3.302, 4.102, 4.209
eneforhandling 2.211, 3.304, 4.101 f
eneforhandling, gensidig 4.104, 4.208
eneforhandlingsaftale 1.209, 1.213, 1.218 f, 1.222, 1.301, 1.303, 2.205, 3.303, kap. 4, 5.309
eneforhandlingsaftale, lukket 4.103, 4.208
eneforhandlingsaftale, åben 4.103, 4.205 ff
eneforhandlingsaftalers nationale gyldighed 4.104
enelicens 3.410 b
enerepræsentationsaftale 1.225, 4.213
enkeltmandsforetagende 1.205
erfaringsudveksling 3.410, 5.304 f
erstatning 1.401, 2.209 f, 6.4
erstatningsprovision 4.103, 4.211
Eurogypsum-sagen 5.305

F

farvestofsagerne 1.204, 1.215, 1.228, 1.402, 5.206
fem-pcts-grænsen 1.221, 1.223
filial 4.207
forbruger 1.103, 1.221, 1.223, 1.302, 1.305, 2.211, 4.209, 5.309
forbrugers fordel 1.103, 1.302, 1.305
forbrugers skade 6.1, 6.202
forfatterrettighed 3.101
forhandler 4.209
forhandling 4.213

forhandlingsaftale 3.412 j, 4.101, 4.103 f, 4.206 ff, 4.209 f
formål, aftalens 1.211, 1.226, 1.301, 2.211, 3.303
formål, traktatens 1.101, 3.306, 4.201, 6.202, 6.306
forretningsbetingelser 1.103, 1.207, 2.211, 4.212 f, 5.306, 5.308, 6.302
forskning 1.301, 3.409
forskningsandel 5.306
forskningsfællesskab 2.211, 5.305, 5.306, 5.307 f, 5.309
forskningsresultaters udnyttelse
  ensidig 5.306
  gensidig 5.306, 5.308, 5.309
forsyningsmarked, indskrænkning 4.208 f, 5.307, 5.308 e, 5.309
fremskaffelse af information 5.304
fremstillingsforbud 3.404, 3.406, 3.412, 5.205, 5.309
fremstillingseneret 3.302, 3.304, 3.403 f, 3.406 f
fritagelse af ikke-anmeldte aftaler 2.212
fritagelse, individuel 1.301, 2.204, 2.206, 4.210 f, 5.301, 5.303, 5.307 ff
fritagelse, generel 2.204 f, 5.301
fritagelse, misbrug af 4.209
fritagelsesmulighed 1.103, 1.211, 1.3, 2.204 ff, 3.412, 4.205 ff, 5.309
fritagelsesumulighed 6.1
fritagelsesusandsynlighed 3.407, 3.411
fællesanlæg 5.308
"følge af tiltrædelsen" 2.301, 2.304, 4.203

G

gamle aftaler 2.208, 2.210 f, 3.304, 4.203
garanti 4.207
garantiservice 5.309
GEMA-sagen 6.201, 6.203, 6.301, 6.304, 6.4
generel fritagelse 2.204 f, 5.301
genindførsel 3.306
Grosfillex-sagen 1.218, 4.214
Grosserer-Societetet 2.202
Grundig-sagen 1.213 f, 1.216, 1.306, 3.303, 3.305, 4.204
gruppefritagelse 1.301, 2.205, 3.202, 3.401 f, 3.412 f, 4.204 ff, 5.309
gruppefritagelsesforordningerne 2.205, 4.204, 5.309
gyldighedsperiode 3.410

H
handlefrihed, aftaleparternes 1.212, 1.217, 2.211, 4.212, 5.304, 5.306
handlefrihed, trediemands 1.212 f
handlefrihed, virksomheds 6.302, 6.306
hemmelighedsklausul 5.307
Henkel-Colgate-sagen 5.308
henstilling 2.4
hjemmemarkedsbeskyttelse 1.230, 3.302, 5.202, 5.205
holdingselskab 6.202
horisontale aftaler 1.214 f, 1.217, kap. 5

I
identiske produkter 1.221, 1.223, 2.211, 4.209, 5.309
ikke-angrebsklausul 3.410
ikke-anmeldelsespligtige aftaler 2.205, 2.207, 2.211 ff, 3.201, 3.204, 4.204, 4.206 f, 4.210, 4.213, 5.309 f
ikke-anmeldte aftaler, fritagelse 2.212
ikke-konkurrerende virksomheder 5.308
immaterialret 3.101
immaterialretslovgivning 3.102
importvarer 1.307
indførsel mellem medlemsstater 3.302, 3.303
indførselsforbud 3.302 ff, 3.306, 3.409
indførselsrestriktioner 3.303, 3.306, 3.409, 4.201
indhold, immaterialrettens 3.303, 3.401, 3.5
individuel fritagelse 1.301, 2.204, 2.206, 4.210 f, 5.301, 5.303, 5.307 ff
Industrirådet 2.202
indvirkningsområde, aftalens 1.221 f, 1.228, 4.208 f
information 1.206, 3.410, 5.304 ff, 5.307
information, eneret til 3.410
information, udnyttelse af 5.304
inkasso 5.306 b
interessentskab 1.205

J
Jaz-Peter-sagen 1.212, 1.303
Julebudskabet 1.225, 3.401

K

kalkulationsskema 5.304
kartel, forbudt 1.102, 1.103, 1.211 ff, 1.220, 1.230, 3.303, 3.306, 3.410, 3.411 f, 4.202, 4.204, 5.2, 5.306 c, 5.307 f
kartel, lovligt 1.102, 1.206, 1.209, 1.220, 1.224, 2.205, 3.410 b, 3.410 c, 3.411 e, 3.412 g, 3.412 h, 3.412 i, 3.412 k, 4.213, 5.3
kininkartel-sagerne 1.230, 1.402, 5.205
klausulers gyldighed 3.305 ff, 3.401, 3.410 ff
know-how 2.211, 3.103, 3.203, 3.402, 3.403 ff, 3.410 f, 5.308
Kodak-sagen 1.207
kommissionær 4.213
kommissionsbeslutninger 3.103
kommissionsmeddelelser 1.224, 3.103
koncern 1.221, 5.309, 6.202, 6.204, 6.303, 6.305
koncernaftale 1.205 ff, 1.209
koncessionsområde 1.222, 3.302
konkurrencebegrænsning 1.103, 1.211
konkurrenceevne 5.303
konkurrencefordrejning 1.102, 1.103, 1.211
konkurrencefrihed 1.102, 3.101
konkurrencehindring 1.103, 1.211
konkurrenceindskrænkning 1.102 f, 1.202, 1.206, 1.211, 1.218, 1.224, 3.101
konkurrenceklausul 3.412 i, 4.101, 4.104, 4.207
konkurrenceminimum 1.307, 3.304
konkurrenceudelukkelse 1.103, 1.302, 1.307, 3.304, 4.209, 5.205, 6.202, 6.301, 6.303, 6.306
konkurrent 6.302
konkurrentstørrelse 1.307
konkurrerende produkter 3.412, 4.101, 4.207, 4.208
konkurrerende virksomheder 1.206
konsulenttjeneste 5.306
"konsumtionsprincippet" 3.306
Kooperationsmeddelelsen 1.225, 3.203, 5.303, 5.307, 5.308 f
kreditsikring 5.306
kundeservice 4.101, 4.211, 4.213, 5.308 f
kunstnerrettighed 3.101
kvalitet 1.211, 3.412
kvalitetsforbedring 1.305
kvalitetsforskrift 3.412, 5.309
kvalitetsmærke, fælles 5.308

kvotakarteller 1.224
afsætning 5.201, 5.203, 5.205
eksport 5.205
fremstilling 3.412
levering 5.205
købseneret 4.104, 4.206, 4.209, 5.307
købseneret, gensidig 5.206
købsforpligtelse 3.412, 4.206, 5.309

L

lager 4.207, 4.213, 5.308 d, 5.309
leverandørfordeling 1.103, 1.230
leveringsnægtelse 3.306, 4.209, 4.211, 5.206, 6.204, 6.4
leveringseneret 4.206
leveringsforpligtelse 4.206, 5.309
leveringskapacitet 1.222, 4.209
leveringsrestriktioner 5.307
licensafgift 3.306, 3.410
licensaftale
fremstilling 3.306
klausulernes gyldighed 3.410 ff
know-how 3.305
patenter 1.225, 3.305, 3.401, 3.403 f
varemærker 3.305
licensmeddelelse 5.308
licensoverdragelse 3.411 e
lovgivning
engelsk 4.104, 4.212
fransk 3.303, 4.104, 4.204, 4.208, 4.212
hollandsk 1.206, 3.409
italiensk 3.409, 4.204
skandinavisk 4.104, 4.212
tysk 3.306, 4.104, 4.204, 4.212

M

marked, relevant 1.307, 3.304, 6.202, 6.303 f, 6.306
markedsadfærd 1.203
markedsadfærd, koordination af 1.204, 5.304, 6.305
markedsadfærd, uafhængig 6.302

markedsafgrænsning
produktmæssig 6.202, 6.304
geografisk 6.304
markedsandel 1.219, 1.221 f, 1.307, 2.211, 3.204, 4.210, 6.302
markedsforhold 1.203, 1.307, 5.308
markedsforskning, fælles 5.304
markedsopdelende aftaler 5.202
markedsopdeling 1.103, 1.224, 1.230, 3.303 f, 3.306, 3.406, 3.409, 3.410 b, 5.201 f, 5.205 f
medlemsstaterne internt 1.210, 1.227 f, 2.211, 4.206, 4.210, 4.212
mellemled 1.305, 4.101
mestbegunstigelsesklausul 5.307
mindstepriser, bindende 3.306, 4.210, 4.212
minikartelmeddelelsen
se Bagatelmeddelelsen
minimumskvantum 3.412, 4.207, 5.309
misbrug af
"dominerende stilling" 3.304, 3.306, 3.409, 6.1, 6.202 ff, 6.306
fritagelse 4.209
industrielle ejendomsrettigheder 3.202, 4.208
varemærkeret 3.303
moderselskab 1.205 ff
monopol 3.101, 4.102, 4.201, 4.204, 6.203 f, 6.301, 6.304
monopolregler 1.224, 3.102, 4.104
Monopoltilsynet 2.202
mængdeudligning 5.205
mærkbar virkning 1.218 ff, 3.406, 4.124, 5.306, 5.308
mærkevare 4.212
mærkningspligt 3.412 i, 4.207
mønster 2.211, 3.101, 3.103, 3.402

N

Nagoya-sagen 3.410 c
nationale regler 2.210, 3.102, 3.302, 3.303, 4.104, 4.212, 6.4
negativattest 2.1, 2.202 ff, 4.214, 5.303
nye aftaler 2.208 ff, 2.302, 4.203

O

Offentlige foretagender 1.205
Omegasagen 4.211
omgørelse 2.203

omkostningsbesparelser 1.211 f, 3.410
område 4.101
områdebeskyttelse 1.206, 1.213, 1.219, 1.230, 3.302, 3.303, 3.403, 3.405, 4.120 f, 4.202, 4.204, 4.208, 5.205 f, 6.205
omsætning, markedets 1.204, 1.221, 1.223, 2.211, 5.309
omsætning, virksomhedens 1.221, 1.402, 2.211, 3.204, 4.210, 5.309
omsætningsfremmende 4.211
opfyldelse af aftalen 2.209 f, 4.213
ophavsret 3.101, 3.103, 3.306, 6.203
opkøb af konkurrerende virksomhed 6.202, 6.301
oplysningspligt parterne imellem
  om begæring af negativattest 2.202
  om anmeldelse af aftale 2.203
overgangsregler 2.3, 4.203

P

parallelimport 3.403, 4.208
parallel optræden 1.203, 1.204, 1.207
Parke-Davis-sagen 3.409
patent 2.211, 3.101 ff, 3.201, 3.203, 3.402 ff, 5.308
patentbeskyttelse, ikke aftalt 3.408
patentfællesskab 3.5, 5.308
patentlicensaftaler 1.225, 3.305, 3.401, 3.403
personale 1.206, 4.101, 4.207
postordreforretning 4.211
Portelange-sagen 2.209, 2.210
praksisfastlæggelse 1.102, 1.224
praksisændring 3.103, 3.401
pris, bindende 3.411 f
pris, høj 3.304, 3.409, 4.209, 6.1
prisaftale 1.103, 1.211, 1.224, 5.205
prisfastsættelse 2.211, 4.212 f, 5.201, 5.204 f, 6.302
prisleje 1.221, 1.223, 2.211, 4.209, 5.309
prispolitik, fælles 5.206, 5.306 b
pristilpasning 1.203 f
produkter
  af samme art 1.221, 1.223, 2.211, 4.209, 5.309
  anvendelsesformål 1.221, 1.223. 2.211, 4.209, 5.309
  identiske 1.221, 1.223, 4.209, 5.309
  konkurrerende 3.412, 4.101, 4.207 f

produktforbedring 3.101, 3.410
produktionsanlæg 5.308
produktionsbegrænsning 1.103, 6.1
produktionsforbedring 1.103, 1.301 ff
produktionskontrol 1.103, 6.302
produktionsopdeling 3.406, 5.306
produktionsled 1.203, 1.216, 5.1, 1.205, 1.221
produktionsudvikling 5.305, 5.309
produkttilpasning 1.304, 5.307
produktudvikling 1.301, 3.101, 3.409, 5.308 f
projektudarbejdelse 1.206, 5.306, 5.308
provision 4.101
pålæg 2.1, 2.4, 6.4
"påvirker handelen mellem medlemsstater" 1.103, 1.224, 1.227, 2.211, 2.304, 3.409, 4.206, 4.214, 6.1, 6.307

R

rangspørgsmålet 3.102
rationalisering 1.211, 1.302, 5.303
reeksport 1.218, 1.303, 4.214
reklame 4.101, 4.207
reklamefællesskab 5.308
reparationsservice 5.308
repræsentation 4.213
reservedele 5.309
retskilder 1.102, 1.201, 1.224, 6.201
retssikkerhed 2.212
retsvirkning 1.103, 1.401, 2.212, 6.4
risikofællesskab 5.307
royaltiesklausul 3.410

S

sagkyndig bistand 1.206
sagsbehandling 2.1 ff
salgsbegrænsning 3.306, 6.1
salgseneret 3.403, 3.405 ff, 4.104, 4.209
salgsforbud 3.306, 3.406, 3.412
salgsfællesskab 5.307, 5.308 f
salgsnet 4.207
samarbejde 1.204
samarbejdsaftaler 1.225, 3.203, 5.3

samordnet praksis 1.103, 1.202 ff, 3.304, 3.409, 5.308 f, 6.205, 6.305
samtykke til
anmeldelse 2.210
import 3.306
licensmeddelelse 5.308
licensoverdragelse 3.411
salg 5.206
specialiseringsaftaler 5.309
sanktionsmuligheder 1.402 ff, 2.1, 2.202, 2.209, 2.212, 2.303, 2.4, 4.203, 6.4
SEIFA-sagen 1.228
Sirena-sagen 3.304 f
smagsmønster 3.201
specialiseringsaftaler 1.212, 1.301, 1.303 f, 2.205, 2.211, 5.309
standardisering (normer og typer) 1.211, 1.301, 5.309
statistikker 5.304
stormagasiner 4.211
strukturændring 6.202, 6.306
strukturændring, virkning 6.306
substitutionsmulighed 6.202
substitutionsprodukter 1.307, 6.304
sukkerindustri-sagen 1.402, 5.206, 6.201, 6.205, 6.304, 6.4
Supexie-sagen 1.228
sædvaner 1.103, 6.1

T

teknisk udvikling 1.103, 1.302, 1.304, 6.1
teknisk viden 6.302
tilbagevirkende kraft 2.209 f, 2.212, 2.303, 5.309
tillægsydelser 1.103, 6.1
Transoceansagen 4.211
transportinventar 5.308
tredieland 1.210, 1.227 f, 4.214, 5.205, 5.306 f
trediemand 1.217, 2.210, 2.212, 3.304, 3.411, 4.204
trediemand, handlefrihed 1.212 f
tvangsbøder 1.224, 1.403, 2.1, 2.4, 4.203, 6.4

U

udførselsforbud 3.303, 3.405
udførselsrestriktioner 4.212, 4.214
udnyttelse af information 5.304

udnyttelse af forskningsresultater 5.306 c, 5.308 f
udviklingsfællesskab 2.211, 5.306, 5.307 f
udøvelse af immaterialret 2.211, 3.201, 3.302 ff, 3.409, 3.410, 3.5
ugyldighed 1.103, 2.212, 4.203
unødvendige begrænsninger 1.103, 1.302, 1.306, 2.211, 4.207, 5.304, 5.309

V

vareassortiment 1.305, 4.207
varefordeling 1.103, 1.302 f, 6.302
varemærkebeskyttelse, aftalt 3.304
varemærker 2.211, 3.101, 3.103, 3.201, 3.302 ff, 3.402
varemærkeret, misbrug af 3.303
varsel om omgørelse 2.203
"vedrører indførsel og udførsel mellem medlemsstaterne" 2.211, 4.206, 4.210
vedtagelser inden for sammenslutninger af virksomheder 1.103, 1.202, 1.205
vedtagelser, bindende 1.202
vertikale aftaler 1.214, 1.216 f, 1.230. 5.1
videresalg 2.211, 3.306, 4.101, 4.206, 4.212
videresalgsbegrænsning 4.211, 4.214
videresalgsklausul 1.218, 4.102
virkning
  aftalens 1.211, 1.214, 1.217, 1.223, 1.226, 1.301, 2.304, 3.304, 6.202, 6.306
  anmeldelsens 1.301, 2.202, 2.209, 2.211, 4.203
  begrænset 2.203
  mærkbar 1.218 ff, 3.406, 4.214, 5.306, 5.308 f
  negativattestens 2.203
virksom aftale 2.209, 4.203
virksomhed 1.205 ff, 1.208 f
virksomhedens beliggenhed 1.210, 1.228, 2.304
virksomhedens handlefrihed 6.302, 6.306
virksomhedsfusion 6.202, 6.301, 6.306
virksomhedssammenligning 5.304
virksomhedsstørrelse 5.302 f, 5.308
voldgiftsaftaler 3.412 k
V.V.V.F.-sagen 5.306
"væsentlig del af Fællesmarkedet" 6.1, 6.301 ff
Völk/Vervaecke-sagen 1.214, 1.219, 1.220

Y
Ydelser af samme værdi 1.103, 6.1

Z
Zoja/CSC-ICI-sagen 1.208, 1.403, 6.201, 6.204, 6.301, 6.304, 6.4

Ø
økonomisk formål 1.205 f
økonomisk udvikling 1.103, 1.302